

SPELEO

60
2012

SPELEO – svazek č. 60 (listopad 2012)

Vydala: Česká speleologická společnost, předsednictvo, Na Březince 14, 150 00 Praha 5

Ediční rada ČSS: Tomáš Bohanes, Pavel Bosák, Jan Flek, Milan Geršl, Jiřina Novotná, Petr Polák, Tomáš Mokrý.

Předseda ediční rady ČSS: Milan Geršl.

Grafická úprava a sazba: Libor Jelínek, trívia, Brno.

Zpracování pro tisk: Adobe InDesign CS3.

Vytiskla tiskárna D+H Veverská Bítýška.

Náklad: 1400 výtisků.

Vychází nejméně 1x ročně.

ISSN 1213-4724

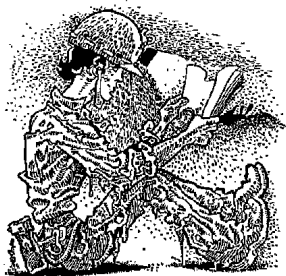

ZPRÁVY Z PŘEDSEDNICTVA	3
Komentář předsedy – <i>Zdeněk Motyčka</i>	3
Proč se zúčastnit 16. mezinárodního speleologického kongresu – <i>Zdeněk Motyčka</i>	4
Hospodaření ČSŠ v roce 2011 – <i>Barbora Šimečková</i>	6
DOMÁČÍ LOKALITY	9
Irainova jeskyně v sz. části Moravského krasu – <i>Petr Barák</i>	9
Nové objevy nad Kostelíkem v Javoříčských jeskyních – <i>Radek Svojanovský, Tomáš Bohanes</i>	11
Příspěvek ke geologii, hydrologii a speleologii sloupské sníženiny ve vztahu k jeskyni Kůlna – <i>Vojtěch A. Gregor</i>	16
Copak nám to teče pod Tetínem aneb Kdopak nám to leží pod Tetínem? – <i>Petr Nakládal</i>	35
Nález limonitu z Alberické jeskyně – <i>Radko Tásler</i>	38
ZAHRANIČNÍ LOKALITY	41
Nález kostry jeskynního medvěda v jeskyni Mesačný tieň – <i>Karel Jindra</i>	41
Mesačný tieň – Tátova zkratka – <i>Karel Jindra</i>	43
Rakousko – jeskyně na jz. okraji Tötesgebirge – <i>Petr Barák, Tomáš Svoboda, Pavel Rozehnal</i>	44
KRÁTKÉ A JINÉ ZPRÁVY	48
Speleokénko – <i>Jan Kelf Flek</i>	48
Czech Speleo Photo 2012 zná vítěze Reakce na článek Sorry vážení ve Speleu číslo 59 – <i>Hugo Havel</i>	55
Tady je Himmelovo! – <i>Ladislav Slezák</i>	58
Ochozská jeskyně jako speleologická konzerva – <i>Ladislav Slezák</i>	60
TROCHA HISTORIE	63
Moravský kras, můj osud, 6. část – <i>Hugo Havel</i>	63
Některé informace z korespondence mezi Antonínem Bočkem a Vladimírem Homolou z let 1944–1950, část 3., roky 1945–1946 – <i>Rudolf Musil</i>	71
VÝROČÍ A VZPOMÍNKY	79
Chráněná krajinná oblast Český kras čtyřicátníci – <i>Irena Jančaříková</i>	79

Titul Jedna z mnoha šachet v jeskyni Kühltloch, Rakousko (Foto M. Škrobák)
Na str. 2 a 3 naleznete další fotografie oceněné v soutěži Czech Speleo Photo 2011
Foto 1 na str. 2 Barova jeskyně – Hodař (Foto I. Harna, Krasová fotografie, 1. místo)
Foto 2 na str. 2 Rudické ledobraní (Foto J. Šanda, Cena diváků, 3. místo)
Foto 1 na str. 3 Býčí skála (Foto I. Harna, Cena diváků, 2. místo)
Foto 2 na str. 3 Obří dóm v jeskyni Martina (Foto M. Majer, Krasová fotografie, 3. místo)
Str. 4 Jeskyně Poleva, Rumunsko, Banát – Muntii Locvei (Foto P. Barák)

Vážení čtenáři,

otvíráte již 60. číslo Spelea. Jeho 1. číslo vyšlo v roce 1990, takže našemu časopisu je v letošním roce již 22 let. Přepočteno na délkové jednotky, jeho svazky zabírají v regálu skoro půl metru. Jak šel čas, tak se pochopitelně a zcela očekávaně měnila i jeho tvář. Od pastelově barevných, přes šedobílé až po dnešní s barevnou obálkou. V přímé souvislosti s vnitřním rozpoložením autorů, čtenářů i redakce se také měnil jeho obsah. Jak už to bývá, pořád je co zlepšovat, a tak můžeme s jistotou říct, že pořád ještě nejsme na vrcholu. Na legendárním vrcholu, na pověstném a tajuplném místě, kde jsou soustředěna všechna nej a kde je nejlepší přestat.

Jsou opět diskutovány možnosti o převedení časopisu do elektronické podoby, a to jak z důvodů ekonomických, tak z důvodu udržení alespoň nejistého kroku s módou okolního světa. Možná je to až staromódní, ale zatím ještě převažují hlasy, které říkají, že papírovou verzi lze číst v klidu kdesi v začouzených jeskyňářských chatrčích nebo že ji lze v rámci expedic využít jako vhodný směnný a obdarovací artikl. Speleo v současné formě také již nejednou zapůsobilo v regionálních centrech nebo při prezentaci našich společných zájmů při pokorných prosbách o sponzorství nebo dotace. Věříme tomu, že až vhodná doba k převedení do ryze elektronické podoby přijde, tak to sami poznáte. Třeba tak, že na účtu Společnosti nenajdeme korunu ani euro na tisk nebo tak, že žádný časopis v okolí již nebude vycházet.

Co se složení ediční rady týká, i po valné hromadě rada pokračuje v práci ve staronovém složení. Do budoucnosti obecně uvažujeme o možném, ale postupném převodu Spelea do elektronické podoby. V tuto chvíli však ještě vhodný čas nenastal, a tak Vám přinášíme další svazek zajímavého čtení.

Za ediční radu Milan Geršl, Jiřina Novotná

POZOR, HLÁŠENÍ!!!

Uzávěrka příspěvků do sborníku Speleofórum 2013
je **15. prosince 2012.**

Informace o tom, co je zapotřebí dodržet při psaní příspěvků,
naleznete na www.speleo.cz.

ZPRÁVY Z PŘEDSEDNICTVA

Komentář předsedy

Zdeněk Motyčka

Je to pár měsíců, kdy jsem ve svém minulém příspěvku psal o blížící se Valné hromadě našeho spolku a pár dnů, kdy se Valná hromada uskutečnila. V malém podkrkonošském městečku Žacléř Vámi zvolení delegáti diskutovali a rozhodovali o budoucí podobě České speleologické společnosti. Předpokládám, že s usnesením Valné hromady jste v tento okamžik již většinou obeznámeni a proto věnuji svůj komentář jen některým důležitým momentům.

1. Valné hromady se zúčastnili delegáti zastupující 43 základních organizací, tedy celé dvě třetiny všech ZO. Porovná-li to s některými dřívějšími VH, nemohu nezpomenout momenty, kdy se při jejich zahájení úporně sháněly hlasy, aby vůbec byla příslušná VH usnášení schopná. Pro mne je to jednoznačný signál zvyšujícího se zájmu členů o dění v ČSS.

2. Mezi delegáty, kteří aktivně vystupovali se svými názory, byla celá řada „nových“ tváří. Pominu-li osamělý absurdní výkřik o nereprezentativnosti sešlosti VH, který vnímám jako úsměvnou folklórní vsuvku dotyčného nešťastného individua, tak diskuze byly sice vzrušené,

ale korektní a věcné, bez osobních invektiv, podle mne nejen signál vyspělosti delegátů, ale zejména jejich zájmu o podstatu problému a snahu o nalezení nejlepšího řešení.

3. Do předsednictva kandidovala více než desítka osobností, výsledná volba potvrzuje, že VH dala nejen opětovnou důvěru některým členům minulého předsednictva, ale také novým aktivním jedincům, za nimiž je možno vidět skutečné výsledky jejich práce a nejen hromadu popsaneho kyberprostoru.

Samozřejmě nemohu nezmínit proběhlou volbu předsedy ČSS. Skutečnost, že píšete tyto řádky, vypovídá o výsledku, tedy, že jste mi již potřetí za sebou dali

důvěru, za kterou upřímně děkuji a které se vynasnažím dostat dle svého nejlepšího vědomí a svědomí.

Příležitostí bude dostatek, nejbližší a jedna z nejvýznamnějších již v příštím roce, v rámci 16. mezinárodního speleologického kongresu, na který tisíce našich kolegů z celého světa přijedou nejen prezentovat výsledky svého bádání, ale také se dozvědět, co se objevilo

či vyzkoumalo jinde, Českou republiku nevyjímaje. Důstojně připravit ČSS na kongres bude mým úkolem prvořadým. Zároveň věřím, že ani Vy a Vaše ZO neponecháte nic náhodě a využijete této jedinečné příležitosti prezentovat Vaši práci a její výsledky celému speleologickému světu, zvláště když si uvědomíme, že další světový kongres u nás nejspíše mnoho desítek let nepřivítáme.

Kompletní zpráva o činnosti ČSS za období mezi VH a materiály letošní VH v Žacléři budou otištěny ve speciálním čísle Spelea.

Proč se zúčastnit 16. mezinárodního speleologického kongresu

Zdeněk Motyčka

Impulzem k napsání tohoto článku se stal dotaz, který jsem nedávno v souvislosti s kongresem obdržel a který zněl: „Proč by se měl obyčejný jeskyňář kongresu zúčastnit a co mu to přinese?“

Nejprve bych si dovolil krátkou úvahu o tom, kdo je vlastně obyčejný jeskyňář, neboť tento pojem může být chápán různě. Je obyčejným jeskyňářem ten, kdo jen kope ve své jeskyni, nebo ten, kdo kromě kopání občas rád navštíví jiné jeskyně a krasy v blízkém či vzdálenějším okolí? Nebo ten, kdo kromě horizontálního pohybu umí slézat propasti či komíny nebo kdo se v zájmu nalezení neznámého noří do podzemních vod? Nebo snad ten, kdo rád mapuje, fotografuje, filmuje? A co ti z nás, kteří se věnují vědeckému zkoumání krasu a jeskyní nebo organizují expedice na druhý konec světa? Kdo je tedy

oním obyčejným jeskyňářem, když je speleologie tak krásně rozmanitá a spojuje tolik lidských činností?

Myslím, že k odpovědi není důležitý pohled jedné skupiny na druhou, ale především náš vlastní pohled sama na sebe, tedy jakým jeskyňářem se cítím být? A teď si schválně zkuste odpovědět. Kolik z Vás si myslí, bez ohledu na to, co v jeskyních podniká, že je snad jeskyňářem neobyčejným? Myslím, že až na pár chorobných narcistů si většinou odpovíme stejně – tedy, že se cítíme být obyčejnými jeskyňáři! A když to platí v rámci naší malé společnosti, proč by

to neplatilo globálně? A pokud to platí globálně, tak mi jednoznačně vychází, že na kongres přijedou sami obyčejní jeskyňáři – kopáči, lezci, potápěči, mapéři, fotografové a vědci z celého světa, protože všichni tito lidé na mezinárodní speleologické kongresy jezdí. Je omyl se domnívat, že přijedou pouze vědci, nebo jen potápěči, či mapéři. Mezinárodní speleologický kongres není jen o jedné skupině lidí, ale o všech, kteří se jeskyněmi jakkoliv zabývají!

Přes úvodní úvahu jsem se dostal k základní myšlence každé takové akce: „Všichni jsme lidé (obyčejní jeskyňáři), které spojuje společný zájem (speleologie) a chceme se s ostatními podělit o výsledky naší práce, stejně jako se oni chtějí podělit o výsledky jejich práce s námi.“ K tomu nám slouží takové akce jako Speleofórum nebo mezinárodní kongres a je na každém z nás, jakou formou se na těchto akcích bude podílet. Zda odbornou přednáškou, účastí ve fotografické soutěži, promítnutím svého filmu, či povídáním a seznamováním se s dalšími jeskyňáři u piva.

A teď k vlastnímu kongresu. Slyšel jsem argument, že kongres je velmi drahý. Ano, registrační poplatek není nejlevnější, ale je potřeba jej chápat v kontextu akce, resp. toho, co všechno za svoje peníze dostanu. Vždyť kongres trvá týden a v jeho průběhu zazní stovky (!) přednášek. Kromě odborných sdělení bude celý týden probíhat festival speleologických filmů včetně několika bloků špičkových 3D projekcí, fotografická soutěž, soutěž o nejlepší mapu či soutěž o nejlepší umělecké dílo vážící se k jeskyním. Součástí kongresu bude i Speleologická

olympiáda – soutěž speleologických dovedností. V desítkách stánků si budete moci vybírat z nepřeberné nabídky speleologické výstroje a zakoupit jakoukoliv její myslitelnou součást. Ceny bývají daleko nižší než v obchodech, většina výrobců pořádá v rámci kongresů výprodeje. To stejné platí o knihách, dárkách a jiném zboží. Celý týden bude v provozu Speleobar, proběhnou desítky oficiálních setkání pracovních skupin, workshopů, stovky neformálních schůzek, na kterých se vyměňují kontakty, domlouvají příští výpravy apod. V rámci kongresu bude i koncert skupiny Druhá tráva a dva oficiální společenské večery s občerstvením. Jako účastník kongresu se můžete všeho zúčastnit a kamkoliv se aktivně přihlásit. Můžete libovolně navazovat kontakty, zvat nebo být zván na pivo, vyměňovat si poznatky a zkušenosti s lidmi, které jinde nepotkáte!

Při zmínce o ceně kongresu nemožu nezmínit i skutečnost, že v Brně budou účastnické poplatky levnější než na dvou předchozích světových kongresech v USA a Řecku, tedy nejlevnější za posledních 8 let!!! A to prosím, při rostoucích cenách všeho! Levněji už účast na světovém speleologickém kongresu nikdy nepořídíme, protože ať bude v budoucnu kongres kdekoliv, bude pro nás vždycky dražší o náklady na dopravu a ubytování, které jsou v Brně minimální, nebo dokonce nulové.

Zaslechl jsem také názor, že nemám tolik času, abych se mohl kongresu zúčastnit, což samozřejmě chápu, ale jelikož se jedná o takto výjimečnou akci, která se jen tak nebude opakovat, tak si myslím, že stojí za pár dnů nebo i celý

týden dovolené. Koneckonců spousta lidí ze světa pojmají mezinárodní kongresy a doprovodné exkurze jako rodinnou dovolenou a přijedou včetně manželek a dětí, kterým Brno a okolí skýtají dostatek příležitostí k vyžití i v případě, že je vlastní kongres nezajímá. A to nemluví o organizátorech, kteří s týdnem dovolené nevystačí a z vlastního kongresu nic mít nebudou, leda starosti a žaludeční vředy, ale přesto obětují svůj čas a energii tomu, aby se společně dlo podařilo.

Již několikrát jsem psal i hovořil o tom, proč je oficiálním kongresovým jazykem angličtina a nikoliv čeština, ale přesto cítím potřebu ještě jednou tuto záležitost vysvětlit. Jednak je to dáno regulami UIS, ale hlavně, pokud by byla oficiálním jazykem čeština, úroveň českých sdělení pro zahraniční návštěvníky by byla rovna nule a tím by se popřela naše snaha prezentovat světu výsledky své práce. A co je nejdůležitější u každého sdělení? Přece aby mu rozumělo co nejvíce lidí! Angličtina je dnes nejrozšířenějším a nejuniverzálnějším jazykem na světě, který je srozumitelný i při různé

úrovni jeho znalosti. Jinými slovy – je daleko smysluplnější prezentovat něco špatně anglicky, než perfektně česky! Nebojte se toho, kongres je ideální příležitostí si angličtinu zopakovat a vylepšit!

Jedním z hlavních důvodů uspořádání kongresu v České republice byla skutečnost, že ne všichni z nás mají stejné možnosti navštěvovat podobné kongresy ve světě a proto jsme chtěli pozvat a přivést celý svět k nám. S každým dalším zaregistrovaným účastníkem ze světa se toto přání naplňuje. A jak bude svět náš kongres hodnotit, nebude jen záležitostí organizátorů, ale také všech, kterým není lhostejno, co si o nás např. Američané nebo Australané pomyslí, když přiletí z druhého konce světa na kongres do České republiky a potkají tam jen hrstku českých jeskyňářů?

Na závěr bych rád vyjádřil víru, že nebudete chtít chybět u toho, když se celý speleologický svět opět po 40 letech schází v naší zemi. Je totiž velmi pravděpodobné, že většina z nás již žádný další světový speleologický kongres v České republice nezažije.

Hospodaření ČSS v roce 2011

Barbora Šimečková, hospodář ČSS

V souvislosti se změnou legislativy a v souladu se směrnicí pro vedení účetnictví ČSS byla účetní agenda ČSS od 1. 1. 2011 převedena do podoby tzv. podvojného účetnictví, což představovalo značnou administrativní práci zejména

pro naši smluvní účetní Hanku Záviškovou.

V hospodaření ČSS převážila v r. 2011 (stejně jako v předešlém roce) příjmová položka. Naprosto zásadní podíl příjmů tvoří odvody z členských

příspěvků, které zůstávají prakticky ve stejné výši. Vzhledem ke stále obtížnějšímu získávání grantů se podařilo získat pouze dva, oba pro SZS. Žádost o grant na tisk časopisu Speleo bohužel nebyla úspěšná. Také podíl tržeb z prodeje propagačního zboží se výrazně snížil.

Z tohoto důvodu proto předsednictvo i sekretariát velmi pečlivě sledují efektivitu vynakládaných finančních prostředků ve výdajové oblasti. Již vloni se podařilo výrazně snížit mzdové náklady změnou smluvní formy sekretářky, a rovněž náklady na poštovné, telefonní a internetové poplatky, kancelářský materiál ap. se i přes rostoucí ceny stále daří snižovat. Rovněž náklady na vytápění a osvětlení sídla ČSS na Březince byly oproti minulému roku nižší.

Jednu z nejvyšších výdajových položek tvoří tradičně náklady na tisk sborníku Speleofórum, které se oproti r. 2010 podařilo snížit o cca 8 %. Důsledným sledováním zájmu o prodejní zboží a literaturu a snižováním cen neaktuálních titulů se daří snižovat jeho zásoby na skladě a nevázat tak zbytečně finanční prostředky v nepohyblivých či neprodejných zásobách.

Možnost sledování čtvrtletních přehledů o pohybu financí v interní části webu využívá stále více členů ČSS a stává se již samozřejmostí.

Závěrem lze konstatovat, že hospodaření ČSS v roce 2011 bylo efektivní a vedlo k navýšení finančního zůstatku k 31. 12. 2011 o více než 100 tis. Kč.

Převod zůstatku z r. 2010	566 424,98 Kč		
Příjmy:		Výdaje:	
Členské příspěvky	586 400,00 Kč	Náklady SZS ČSS	191 986,43 Kč
Grant HZS pro SZS	123 000,00 Kč	Náklady na sborník Speleofórum	160 506,00 Kč
Dotace Jihomor. kraje pro SZS	100 000,00 Kč	Distribuce sborníku Speleofórum	13 697,00 Kč
Prodej zboží	68 782,00 Kč	Mzdové náklady vč. odvodů a poj.	102 000,00 Kč
Prodej služeb (reklama)	11 300,00 Kč	Nájemné Březinka	96 000,00 Kč
Úroky z účtu	366,80 Kč	Elektr. energie Březinka	5 481,00 Kč
		Plyn Březinka	4 197,97 Kč
		Telefon, internet	15 566,48 Kč
		Internetové aplikace a domény	25 455,53 Kč
		Náklady na Speleo č. 57, 58	57 324,00 Kč
		Distribuce Spelea č. 56, 57, 58	18 238,00 Kč
		Kancelářský a ostatní materiál	18 790,00 Kč
		Vedení účetnictví	12 000,00 Kč
		Ostatní služby	3 967,51 Kč
		Poštovné	7 088,00 Kč
		Bankovní poplatky	5 944,60 Kč
		Příspěvek do UIS	5 088,00 Kč
		Nákup zboží na prodej	5 586,00 Kč
		Nákup literatury do archivu	4 004,00 Kč
		Pojištění ČSS	4 622,00 Kč
		Daň z převodu nemovit. Bubovice	785,00 Kč
Příjmy celkem	889 848,80 Kč	Výdaje celkem:	758 327,52 Kč
Zůstatek k 31.12.2011	682 518,95 Kč		

Duch Amatérské jeskyně (Libor Lánik, Czech Speleo Photo 2011, zvláštní ocenění poroty)

DOMÁCÍ LOKALITY

Irainova jeskyně v sz. části Moravského krasu

Petr Barák (ZO 6-22 Devon)

Naše skupina je dlouhodobě zaměřena na výzkum z. přítoků podzemní říčky Punkvy. Za tímto účelem bylo v minulosti zkoumáno několik významnějších ponorných lokalit. V oblasti Vavřínecké plošiny jsou to Kamenný ponor (Holubek, 1992), závrť U hrušky (Holubek, 1993) a současným pracovištěm je Okrouhlík (např. Petrásek a Barák, 2012). V oblasti Pustého žlebu a Macochy jsme prováděli práce na několika ponorných lokalitách, a to především topografické – Koudelkovy propasti, Hankensteino-va propast (Holubek a Chromek, 1993). Aktivní speleologický výzkum je prováděn v Propastovitém bludišti (např. Barák, 2010). Naší pozornosti nemohla uniknout jeskyně Irainova, kterou do literatury uvedli Irain a Musil (1952). Je situována v nadm. výšce 467 m v Pustém žlebu v blízkosti ústí Veselického žlíbku. Celková délka lokality je 83 m a denivelace 18 m (+1, -17) dle Hromase ed. (2009). Evidentně se jedná o starý ponor,

kteří již dlouhodobě (myšleno v geologickém měřítku) neplní svou původní funkci. V jeskyni se v minulosti systematicky nebadalo, otázkou je její návaznost na současné odvodnění oblasti, kterou však bez praktického průzkumu nelze potvrdit ani vyvrátit. Za tímto účelem byla v březnu 2012 na základě souhlasu Správy CHKO Moravský kras zahájena rekognoskace lokality a vytipování vhodného místa pro průzkum, což nebylo zpočátku jednoduché, protože nebyla nalezena jednoznačná odtoková cesta. Nakonec jsme se celkem logicky rozhodli zkusit štěstí v nejnižším bodě jeskyně, do kterého pravděpodobně vyústovaly všechny předpokládané dílčí přítoky této lokality. Doposud proběhly čtyři akce (k září 2012) se zaměřením na výkopové práce. Těžným materiálem byly nesoudržné kypré zeminy s množstvím vápencových klastů až balvanů. Jedná se o nadějnou lokalitu, další práce budou navazovat.

Sondážní práce v Irainově jeskyni (Foto P. Barák)

Literatura:

Barák P. (2010): Propastřovitě bludiřtě v Pustém řlebu (Moravský kras), výzkumy v letech 2008–2010. – Speleo, 56: 4–7. Praha.

Irain V., Musil F. (1952): Jeskyně Irainova u Veselic v Moravském krasu. – Československý kras, 1–2: 26–27. Brno.

Holubek M. (1993): Znovuotevřeni jeskyně v závrtu „U hrušky“. – Speleo, 10: 17–20. Praha.

Holubek M. (1992): Jeskyně č. 54 B Kamený ponor (Ovčín). – Speleo, 8: 38–39. Praha.

Holubek M., Chromek M. (1994): Hankensteinova propast č.829. – Speleo, 15: 31–33. Praha.

Hromas J. (ed.) (2009): Jeskyně. – In: Mackovčín P. a Sedláček M. (eds.): Chráněná území, ČR, svazek XIV. – AOPK ČR a EkoCentrum Brno: 1–680. Praha.

Petrásek M., Barák P. (2012): Hydrologické poměry v jeskyni Okrouhlík; pozorování a měření v letech 2008–2012; základní úvahy a interpretace. – Speleo, 59: 12–17. Praha.

Nové objevy nad Kostelíkem v Javoříčských jeskyních

Radek Svojanovský, Tomáš Bohanes (ZO 7-09 Estavela)

Přestože naše speleologická skupina v minulosti pracovala především na své lokalitě v Olomouckém dómu nebo se případně věnovala detailnímu poznávání a mapování jednotlivých jeskynních prostor Javoříčských jeskyní, snažila se stále i o zásadnější objevy v dalších nadějných místech pod Špraňkem. Velkým impulzem byl nález dopisu doc. Panoše v r. 2011, ve kterém zmiňuje možnou existenci celého neznámého systému pod východní částí Špraňku (viz článek Vybírala et al.¹). O to víc nás začal zajímat systém Objevné cesty a zvláště jeho současný konec – vysoký dóm Kostelík, kterým jakoby celá Objevná cesta náhle končila a k jehož průzkumu docent Panoš nabádal již v r. 1951. Bohužel k tomu už nikdy nedošlo.

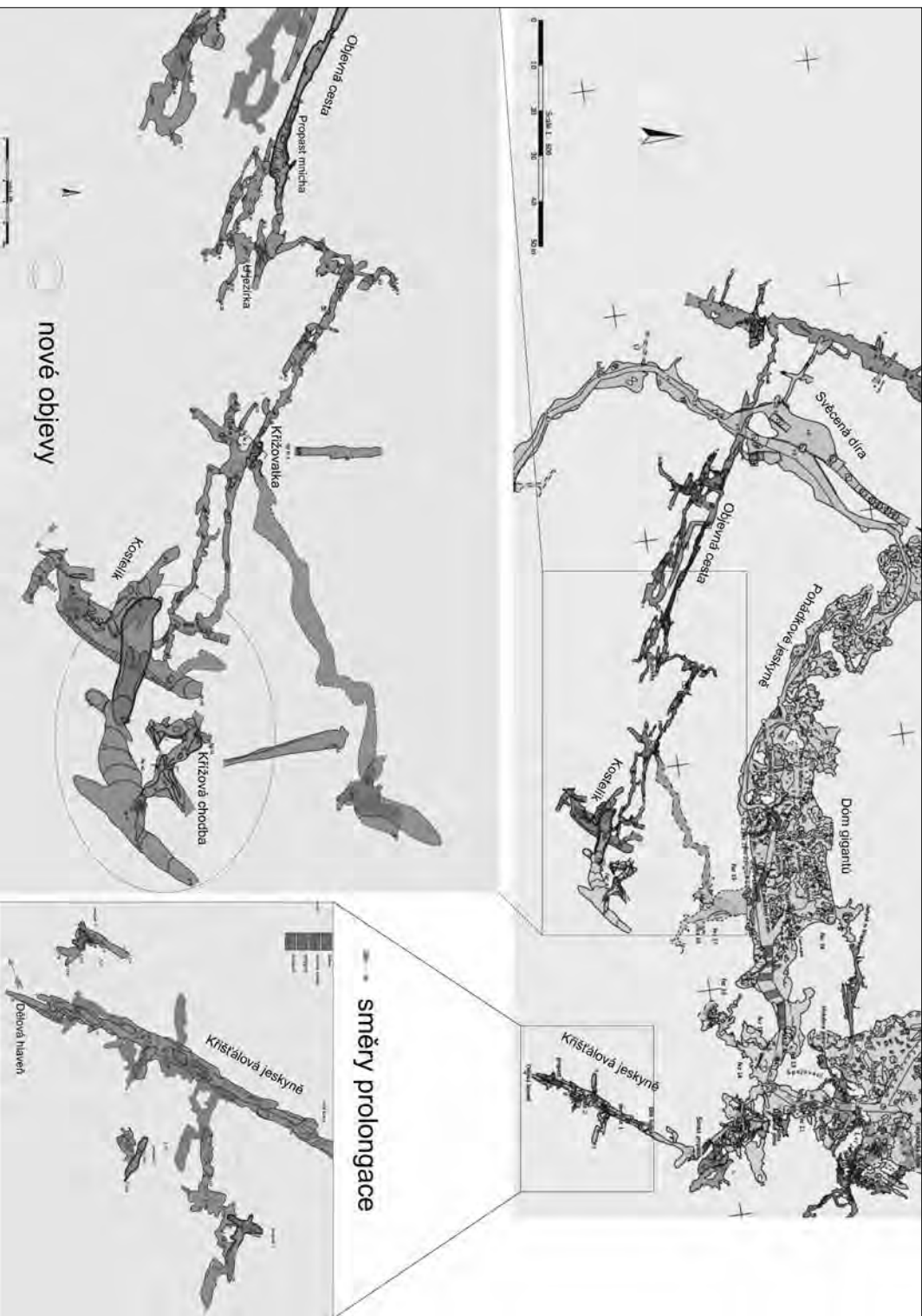
V červenci 2011 se vydáváme se Standou Vybíralem a RNDr. Petrem Zajíčkem do Kostelíka se záměrem pořádně jej prohlédnout a odhalit možné další pokračování. Pro ty, kdo nikdy neměli příležitost Objevnou cestu absolvovat na vlastní kůži, budiž dostatečným vysvětlením, že je to cesta svízelná a ne nadarmo se jí přezdívala jeskyňářská maturita. Není tedy divu, že se sem nikdy nikomu moc nechtělo, a představa, že by se Kostelík měl navštěvovat častěji, mnohé jeskyňáře vyloženě odpuzovala. Prvním překvapením bylo, že se prostory Objevné cesty i Kostelíka vlastně nachází v úplně jiných výškových poměrech a v jiném prostoru, než dosud mapy ukazovaly. Při mapování

byla nalezena další paralelní chodba a digitální model odhalil skutečnost, že systém Objevné cesty má na výšku až 32 m. Zároveň je Spodní chodba společně s prostory pod Lví jámou zatím nejhlubším místem v Javoříčských jeskyních (396 m n. m.). Postupně jsme odhalovali souvislosti s dosud známými prostory a úloha Objevné cesty v celém jeskynním systému v těchto souvislostech začala nabývat na významu.

Nejdříve však bylo potřeba cestu vystrojit tak, aby se přístup do Kostelíka stal kratším a cesta pohodlnější a bezpečnější. Na podzim 2011 instalujeme v Horní chodbě lanový traverz v délce 35 m a 23. června 2012 i lankové přemostění celé délky propastovité chodby (přezdívané teď *via ferrata*). Tím se zkrátila cesta do Kostelíka minimálně o dvě hodiny, takže lze dopravovat i objemnější a těžší materiál.

*Foto 1 Jezírko v Objevné cestě
(Foto P. Hartmann)*

Obr. 1 Mapa oblasti Kostelka a nové objevných prostor

Již při průzkumech před rokem se díky silnému světlu podařilo objevit v horní části Kostelíka široký komín, který směřuje spíše východně a tedy v dosavadním směru Objevné cesty. Další odstupy jsou patrné na konci dómu, tentokrát ovšem severním a jižním směrem. Dávají tušit, že Kostelík mohl být spojnici dvou systémů podzemních toků. Rozhodujeme se proniknout do komína dne 24. června 2012 severní stěnou. Role zmahatelů se ujímají Pavel a Petr Hartmannovi, jejichž lezecké schopnosti jsou na opravdu vysoké úrovni. K ruce mají výkonnou vrtačku Bosch GBH 36, kterou jsme si konečně mohli pořídit za peníze vydělané si vlastníma rukama na brigádě v Javoříčských jeskyních (děkujeme tímto dodatečně za vstřícnost Správy jeskyní ČR).

Severní stěna Kostelíka je tvořena bílými sintrovými náteky, hrana komína ve východním směru je tvořena sintrovým bílým baldachýnem. Kameny na dně jsou pokryté silnou vrstvou nickamínku v množství, které nelze nikde jinde v Javoříčských jeskyních najít. Proto je při tvorbě cesty třeba vrtat kotvy hlouběji, až do skály, občas využívat pevně vyhlížející krápníky nebo krasové hodiny. Hrana komína (při pohledu svrchu propasti) je ve výšce asi 12 m nade dnem Kostelíka a komín přechází v chodbu ukloněnou asi 60° a stácející se vlevo k severu. O několik metrů výše odstupuje vpravo (východním směrem) dvojkomín, vysoký asi 14 m, cesta pokračuje a stáčí se dále více na sever. Dno je tvořeno bílými misticíkovými sintrovými polevami, a proto pan správce Standa Vybíral velí, aby si průzkumná skupina a všichni ostatní za

ní postupující zuli svou zablácenou obuv, aby takovou krásu nepoškodili. To na vysvětlenou, až někdo uvidí fotky jen v ponožkách oblečených jeskyňářů a bude si klepat na čelo :-). Chodba dál stoupá pod úhlem asi 40°, odstupuje z ní síňka východním směrem, a po několika metrech

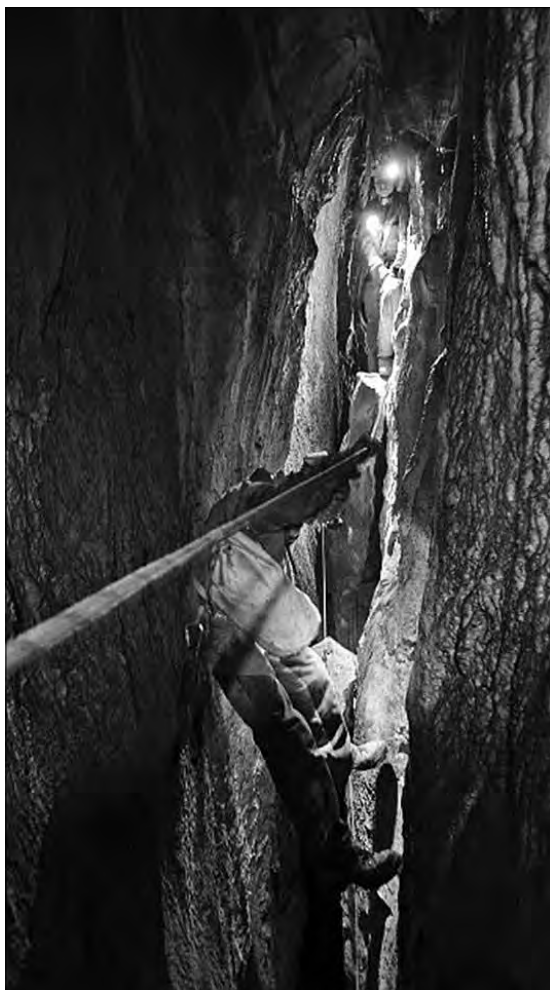

Foto 2 „Via ferrata“ v Objevné cestě
(Foto P. Hartmann)

Foto 3 Krápníková výzdoba nad Kostelíkem (Foto P. Hartmann)

končí otvorem velkým 30×30 cm, uzavřeným sintrovými náteky. Kolmo vlevo (tedy západním směrem), asi ve výšce 22 m nade dnem Kostelíka, stoupá komínek 40×60 cm s výškou 6 m, kterým se dostáváme do dómku s krásnou bílou krápníkovou výzdobou a čistými polevami, strop je vyzdobený spoustou brček. Charakter chodby nás nenechává na pochybách, že byla tvořena horizontálním tokem, u stropu je široká, ve stropu je zachované stropní koryto. Asi 80 cm pod stropem se profil chodby zužuje, zařezává se kolmo a hluboko dolů a má charakter meandrovitý, hluboko propastovitý. Jde pravděpodobně o dvě spojené chodby cca severojižní a západovýchodní orientace, vzájemně se křížující. Také příčný řez má charakter kříže. Snad proto dostává chodba prozatímní název Křížová.

Chodba je z větší části u stropu ohlazená činností vody, silně ohlazené jsou i skalní hrany, v závěrech chodby a někde i na bocích a u stropů jsou zachované vrstvy valounovitých říčních štěrků o zrnitosti do 4 cm. Z meandrovitého dna odstupují propásky, mířící dolů ke Kostelíku. Dno chodby je místy tvořené sintrovými hrázkami s jezírky. Celkový charakter svým uspořádáním silně připomíná prostory za Kulisami ve Spojovací chodbě před Dómem Gigantů, stropní koryto je výrazně podobné tomu, které se dochovalo v závěru Dómu Gigantů a v Pohádkových jeskyních.

Celkové převýšení z Kostelíka je 32 m, délka polygonu 72 m. Vzhledem k tomu, co víme z digitálního modelu jeskyně, je souvislost s Dómem Gigantů zřejmá. Výškově se Křížová cesta dostává

do stejné úrovně jako strop Dómu Gigantů, ukloněná chodba pak do stejné výšky jako námi vytipovaná zahliněná chodba z Dómu Gigantů, která by se dala využít po zprůchodnění jako kratší přístupová cesta do Kostelíku.

Zatím se nepodařilo detailně prozkoumat všechny komíny, nově objevené prostory budou muset být ještě ve střední části domapovány. Naše očekávání, že najdeme další pokračování Objevné cesty, které nás přivede blíž k hledanému „Panošovu koridoru“, se ale zatím nenaplnila, ovšem naopak byla posílena domněnka, že ve směru Březinská chodba – Dóm Gigantů by mohla existovat další chodba o délce až 150 m. Prolongace Křížové chodby je určitě možná, šterkové vrstvy ve stropu říčního koryta by mohly dovolit postup relativně snadno.

Ani tyto objevy nepřinesly tedy zodpovězení otázky *Kudy vede pokračování Objevné cesty dál na východ*, protože není možné, aby tak velký systém náhle končil, zvláště když do něj shora přitékalo velké množství vody. Proto jsme několik misí v srpnu a v září věnovali průzkumu „střední části“ nad Kostelíkem, jestli se odtud nedá zával (stěna) přelézt některým z velkého množství komínů. Dále jsme také mapovali přístup do Kostelíku i jeho okolí, abychom zpřesnili hydrodynamickou tendenci celého systému. Průzkumníci prolezli každý komín i propátku, ale horizontální pokračování nebylo objeveno. Odhadem jsme použili 150 m lan, ale každý komín vždy ústil v některé části Kostelíku. Bohužel se také střední část nepodařilo zatím domapovat, aby se projevil širší vztahy v modelu. Dospěli jsme tak k závěru, že Objevná

Foto 4 Morfologie Křížové chodby (Foto P. Hartmann)

cesta pokračuje dál pod závěrnou stěnou v Kostelíku a má charakter sifonu, který je zčásti uzavřen skalními bloky z odtrženého stropu. Tomu nahrává i uložení hlín a ostrohranných klastů – zbytků sintrových náteků, které jsme začali odtěžovat v jihozápadní části. Tento postup se zde jeví jako nejperspektivnější.

Při hlubší analýze Panošova dopisu a po přesném domapování Křišťálové jeskyně docházíme ovšem nutně k dojmů, že právě tato chodba by mohla vést do hledaného koridoru nejsnáze, jak

ostatně naznačuje již hypotetická mapa, publikovaná ve výše zmíněném článku¹. Proto se všechny síly od září 2012 napuly do této lokality. Vrstvy různorodých typů sintrových i hlinitých sedimentů, zuhelnatělých zbytků organické hmoty a dochované vrstvy písků, ve kterých naše geoložka objevuje mořské mušle (!), nás nenechávají na pochybách, že jsme se ocitli ve vývojově velmi starých částech Javoříčských jeskyní. Prolongační práce jdou ve stísněných poměrech sice pomalu, ale v současné době se právě zde jeví luštění hádanky „Panošova koridoru“ jako velmi perspektivní.

Poznání této části Javoříčských jeskyní přineslo řadu překvapení a nových otázek, na které zatím neumíme odpovědět. Ovšem na jednu snad odpověď známe: Existence hledaného koridoru

je nanejvýš pravděpodobná a snad je jen otázkou času, kdy se do něj podaří proniknout. Na další otázky by snad dokázali odpovědět paleontologové a geologové, kdyby byla Javoříčskému krasu věnována taková pozornost, jakou si podle našeho názoru rozhodně zaslouží.

Objev nových prostor budiž připsán těmto jedincům: Tomáš Bohanes, Pavel Hartmann, Petr Hartmann, Radek Kopecký, Jana Mlynářová, Vladimír Novák, Radek Svojanovský, Stanislav Vybíral.

Literatura:

1. Vybíral S., Bohanes T., Svojanovský R., Koudelka M. (2012): Perspektivy nových objevů v Javoříčských jeskyních – Objev dosud neznámého dopisu Vladimíra Panoše z roku 1951. *Speleofórum* 2012, 31: 103–109.

Příspěvek ke geologii, hydrologii a speleologii sloupské sníženiny ve vztahu k jeskyni Kůlna

Vojtěch A. Gregor

Úvod

V roce 2011 Správa jeskyní České republiky vydala v řadě *Acta Speologica* historicko-archeologickou monografii nazvanou „Kůlna, historie a význam jeskyně“. Autorem publikace je Karel Valoch s šestičlenným kolektivem (Valoch et al., 2011). Publikace byla slavnostně pokřtěna právě v Kůlně, 26. března 2012.

V úvodu publikace jsou dvě kapitoly od Ladislava Slezáka, „Geologie a tektonika“ a „Morfologie a hydrologie“ (str. 10–11). Následuje kapitola od Petra Zajíčka, „Křížovy jeskyně“ (str. 12).

Výše zmíněné kapitoly jsou velice obecné, bez grafických příloh a citace literatury; navíc nereflktují současný stav geologických, geomorfologických

a hydrologických poznatků. Domníváme se, že tak významná archeologická a paleontologická lokalita jakou je Kůlna si zasluhuje v tomto ohledu více pozornosti – a to je záměrem tohoto příspěvku.

Geologie – stratigrafie a struktura karbonátového paleozoika

Vápence sloupské sníženiny – sloupského poloslepého údolí, dle Panoše (1963) sloupského okrajového údolního polje – jsou tvořeny devonskými vápenci macošského souvrství (Zukalová, Chlupáč, 1982). Stáří tohoto souvrství se pohybuje od eifelu do spodního famenu. Souvrství sestává ze čtyř hlavních (mega) a řady drobných sedimentačních cyklů (Hladil, 1983a, b, 1986; Hladil, Vít, 2000). Každý cyklus obsahuje tmavé (dříve univerzálně nazývané „lažánecské“) vápence v podloží a světlé (dříve univerzálně nazývané „vilémovické“) vápence v nadloží. Vápence sloupské sníženiny jsou tvořeny převážně sloupskými vápenci („vilémovické“ vápence 2. megacyklu) a z menší části vavřineckými vápenci („vilémovické“ vápence 1. megacyklu).

Sloupské vápence lze popsat jako šedé až světlešedé mikrity a sparity, místně až velmi jemně zrnité biosparity a biomikrosparity, většinou hrubě zvrstvené nebo masivní. Vyskytují se v nich světle béžové, kalové polohy. Lokálně obsahují bohaté biohermy bentické fauny – specificky čtyřčetrných (rugosních) korálů, stromatoporoidů a místy také brachiopodů. Ve sloupských vápencích je modelována naprostá většina krasových jevů sloupské sníženiny včetně Sloupsko-šošůvských jeskyní a Kůlny (**obr. 1**).

Obr. 1. Jeskyně Kůlna u Sloupu, jižní vchod (Foto archiv)

The Kůlna Cave near the village of Sloup, southern entrance

Na z. okraji sníženiny, při geologické hranici s krystalickými horninami prekambrijského basementu (granitoidy mladokadomského brněnského vyvřelého masivu), vystupují v úzkém pruhu vavřinecké vápence. Tyto vápence, dříve mylně považované za josefovské, jsou světlešedé až šedé barvy, mikritické, ale místně také mikro až jemně zrnité, laminované, deskovité, s jílovitou příměsí a jílovitými vložkami. Lokálně obsahují tmavošedé lenticulární polohy s hojnými stromatoporoidy, korály a vzácnými trilobity. V nejsevernější (sz.) části sníženiny jsou vavřinecké vápence reprezentovány růžově šedými až růžovými mikritickými až středně zrnitými kalkarenity s příměsí křemene, biokalkarenity a sparitovými biokalkarenity, informálně nazývanými petrovické vápence (Gregor, 1976, rukopis a; Valkovičová, 1976, 1979).

Tabulka 1 ukazuje chemické složení vápenců macošského souvrství. Je

přejata z autorovy práce „Geology and geochemistry of genetically different calcium carbonate forms – case study from the Moravian Karst, Czech Republic” (Gregor, rukopis a). Termín Lazanky Lm. zahrnuje vápence lažánecké ss, habruvecké a hostěnické, t. j. „lažánecké” vápence 2., 3. a 4. megacyklu. Termín Vilemovice Lm. obsahuje sloupské, vilémovické ss a mokerské vápence, tedy

„vilémovické” vápence 2., 3. a 4. megacyklu. Z tabulky je zřejmé, že „vilémovické” vápence (a to právě sloupské, pozn. aut.) jsou velice čisté: obsahují až 98,3 % CaCO₃ a poměr CaO/MgO dosahuje hodnoty až 258.

Při východním okraji sloupské sníženiny se ve sloupských vápencích objevují synsedimentární vložky klastických, kulmských hornin. Jsou odkryty

Tab. 1. Geochemie vápenců, základní analýza (Gregor, rukopis a)
Basic chemical composition of the Macocha Formation limestones

Unit (lithotype)	No. of samples	% HCl insoluble	% H ₂ O @ 110 °C	% CaO	% MgO	% CO ₂
Vavrinec Lm.	20	2.15–0.42 1.56	0.10–0.05 0.07	55.0–51.2 54.0	1.21–0.20 0.72	43.9–42.8 43.5
Josefov Lm.	20	8.96–1.13 6.93	0.10–0.06 0.08	53.3–48.4 50.0	2.95–0.33 1.64	42.9–39.3 40.5
Lazanky Lm.	50	1.16–0.35 0.64	0.08–0.04 0.06	53.7–45.7 50.9	12.4–0.29 4.20	44.1–40.2 43.5
Vilemovice Lm.	60	1.98–0.10 1.07	0.13–0.06 0.09	55.2–52.2 54.5	0.56–0.20 0.33	43.8–41.7 43.3
Total lm.	150	8.96–0.10 2.55	1.13–0.04 0.08	55.2–45.7 52.4	12.4–0.20 1.72	44.1–39.3 42.7
Max/min ratio		90	28	1.2	62	1.1

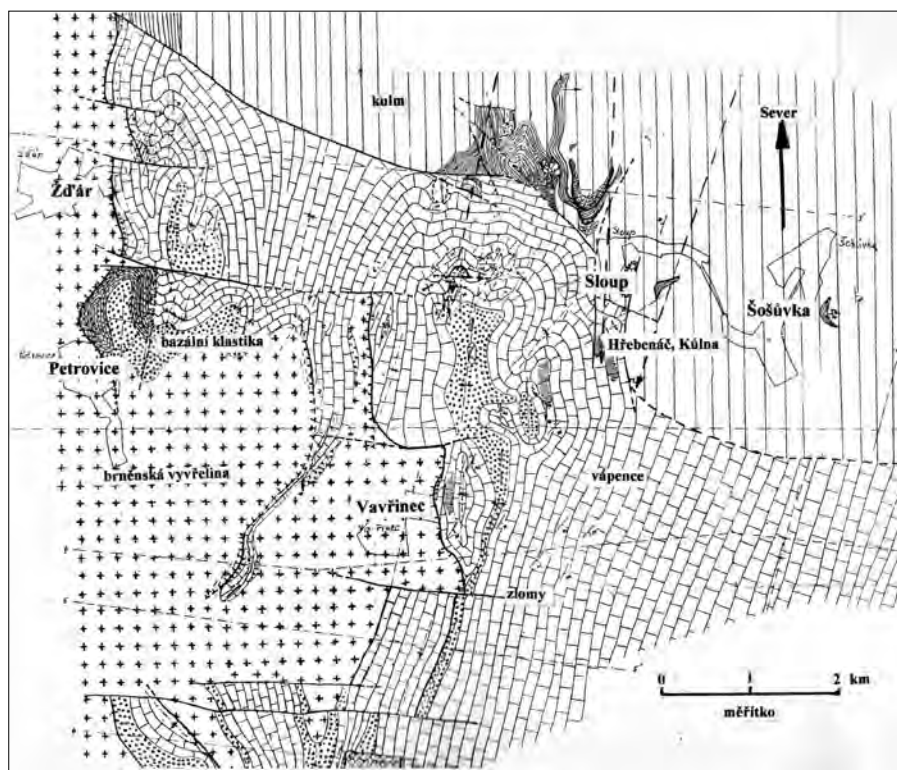
Unit (lithotype)	No. of samples	% R2O3	% CaCO ₃	% MgCO ₃	% CaCO ₃ + MgCO ₃	CaO/MgO ratio
Vavrinec Lm.	20	0.72–0.15 0.30	97.7–91.2 96.1	2.53–0.42 1.50	98.8–97.1 97.6	169–43.7 74.4
Josefov Lm.	20	0.81–0.25 0.46	94.9–86.2 89.0	6.17–0.69 3.43	94.2–90.2 92.4	81.7–17.1 30.3
Lazanky Lm.	50	0.38–0.07 0.12	95.6–81.3 90.6	25.9–0.61 8.76	99.8–98.0 99.3	74.5–3.69 19.7
Vilemovice Lm.	60	0.47–0.09 0.32	98.3–92.9 97.0	1.17–0.42 0.69	99.2–96.7 97.7	258–98.2 164
Total lm.	150	0.81–0.07 0.30	98.3–81.3 93.2	25.9–0.42 3.60	99.8–90.2 96.8	258–3.69 72.1
Max/min ratio		12	1.2	62	1.1	70

Poznámka: extrémní (horní řádek) a průměrné hodnoty.

v Kulmové chodbě dnes nepřístupných jeskyní za Evropou a Indií (Slezák, 1964). Tyto vložky indikují tektonický neklid v sedimentační pánvi a pozvolný přesun z karbonátové sedimentace do klastické, t. j. do kulmu Dražanské vrchoviny na V a S od sloupské sníženiny (rozstáňské souvrství). Nedávný objev asi 1 km dlouhého Šošůvského koridoru, zatím nejvýchodnější chodby ve sloupské větvi Amatérské jeskyně (Mokrý, 2010, 2012; osob. sděl., 2008), posunuje dosud mapovanou geologickou hranici karbonátů

s kulmem značně dále k SV. Ke konečnému řešení tohoto kontaktu by mohl přispět podrobný geologický výzkum koridoru.

Geologická stavba vápenců sloupské sníženiny (**obr. 2**) je vrásovo-zlomová a monovergentní: všechny makrovrásy mají více či méně zřetelnou v. vergenci. Převládají oblé až sinusovité otevřené makrovrásy s hlavními osami směrů SSV–JJZ až SV–JZ. Makrovrásy jsou doprovázeny přesmyky upadajícími k západu. Intenzita vrásnění klesá od Z k V.

Obr. 2. Odkrytá geologická mapa okolí Sloupu (upraveno podle Valkovičové, 1979)
 Uncovered geological map of the Sloup depression and area (modified after Valkovičová, 1979)

V území dominují generelně v. (ssv. až jjv.) vrstevní úklony 5° – 75° . Nejednotná vergence drobných vrás je způsobena lokální disharmonií deformace. Tato skutečnost (Valkovičová, 1976, 1979; Gregor, 1976) odpovídá představám Kettnera (1950, 1960, 1965, 1970) spíše než raným představám J. Dvořáka (Dvořák, Pták, 1963). Podrobný výzkum provedený nezávisle J. Valkovičovou a autorem v 70. letech nasvědčuje také existenci ležaté vrásky s v. vergencí v masivu Hřebenáče – struktury, jejíž existenci Dvořák a Pták popírali (Absolon, 1970, 1, str. 55, obr. 40 a 41).

Blokové (zlomové) stavbě sloupské sníženiny dominuje sloupsko-holštejnský okrajový zlom. Nejedná se o jednoduchou linii, ale o komplexní, syntetickou zlomovou zónu směru VJV–ZSZ až V–Z s komponentami směru S–J. Zóna v generelu odděluje vápence Moravského krasu od kulmu rozstáňského souvrství na S. Byla založena jako synsedimentární porucha, ještě během ukládání sedimentů v pánvi ve spodním až středním devonu, pravděpodobně jako důsledek dozvuků kaledonského vrásnění (**tab. 2**). Jejím podrobným mapováním a studiem se zabývala Valkovičová (1976, 1979).

Tektonické, morfotektonické a morfologické linie vjv.–zsz. směru (100° – 130°) jsou zřetelné na několika místech sloupské sníženiny, obzvláště v jejím v. svahu. Jedná se o zlomy, zlomové pukliny, pukliny a puklinové zóny (Gregor, 1976, rukopis a, b). Jedna taková linie omezuje jižní stěnu Kůlny (j. vchod) a je patrná i v půdorysu Křížových jeskyní (**obr. 3, 9**); jiná omezuje stěnu Sloupských Vintoků. Výrazný zlom orientace

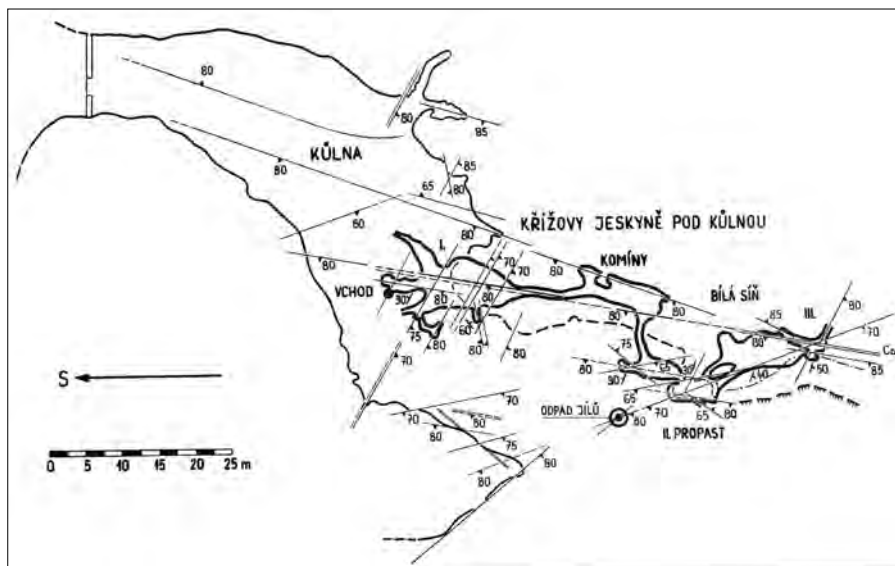
VJV–ZSZ, vyplněný hrubě zrnitým (typ A2) a krystalickým (typ B2, Pb–Mn) hydrotermálním kalcitem, probíhá vápencovým lomem nad hotelem Broušek (Gregor, rukopis a). Tyto linie jsou vcelku paralelní s orientací tahových vrásových puklin ac. Pukliny ac jsou zřetelné např. na úpatí Hřebenáče (**obr. 4**) a stěn u vchodů do Sloupských jeskyní (Staré skály), kde jsou na nich vyvinuty četné ponory. V podzemí nejsou zvláště morfologicky výrazné: nejvíce se projevují v jeskyních v j. části sníženiny a na počátku Pustého žlebu (Sloupské Vintoky, propast U obrázku, Novoroční jeskyně). Dislokace směru ZSZ–VJV až SZ–JV jsou součástí syntetického poruchového pásma blanenského příkopu (**tab. 2**). Nejstarší složkou tohoto pásma jsou poruchy směru 136° – 145° . Jejich četnosti ubývá směrem na S (a na J) a stácejí se do směru 120° – 132° až 100° – 112° . Tyto směry jsou zděděné z prekambriického podkladu a variské tektogeneze (**tab. 2**; Gregor, 1976, rukopis b). Nejmladším členem poruchového pásma prolomu jsou saxonské (saxonsko-alpínské) zlomy a pukliny ssz.–jjv. směru (150° – 170° ; **tab. 2**). Linie této orientace se však ve sloupské sníženině projevují jen minimálně.

Nejhornější pukliny ve vápencích sloupské sníženiny jsou zastoupeny směry SSV–JJZ až SV–JZ (10° – 50°). Vcelku sledují směr osní vrásové kliváže, tedy tlakových puklin bc. Pukliny těchto směrů, spolu s převládajícím směrem vrstev SSV–JJZ až SV–JZ, se výrazně uplatňují jak v morfologii vápencových výchozů (skalních stěn), tak v morfologii podzemních prostor. Názorným příkladem

Tab. 2. Tektonické události a puklinové systémy Moravského krasu (Gregor, rukopis a)
Tectonic events and fracture systems of the Moravian Karst

Orogeny – Tectogenesis		Moravian Karst – main events	Tectonic fractures			Principal fracture mineral fills
			Generated (new)	Reactivated (older)	Apparent (cumulative)	
Neotectonics NT	Post-Upper Miocene to Recent	Reactivation of older fractures	–	160–170° 120–132° 10–23°	–	G–I (SC) A11 (PC)
	Alpine (Alp-Carpathian) AL	Paleocene to Upper Miocene	SA-AL tectogenesis; Rudice	160–170° /70–80°	136–145° /44–56° 100–	150–170° /60–80° (Saxon-Alpine system)
Saxon SA	L-Lower to Upper Cretaceous	sunken block, Blansko Graben,	150–155° /60–65°	112°/ 10–23° (reversal of primaries)	–	normal fracture calcites); limonite, hematite, goethite, pyrite
	E-Upper Jurassic	Valchov Graben		120–132° /30–42°		
Variscan (Hercynian) VA	L-Permian	VA fracture tectogenesis	120–132° /30–42°	136–145°/ 46–54°	100–145°/10–46°	A2, B1, B2, V2
	M-Upper Carboniferous (Krusne Mountains and Asturian phases)	(post-orogenic adjustments); Boskovice Furrow, Macocha main fault	(Late Variscan system)	356–6° /85–96° (reversal of primaries)	(Variscan systems, primaries undistinguished)	(hydrothermal calcites); some Fe-mineralization; Cu-ore in basal clasts
	(BM: Early Variscan metallogenic epoch)	E-Lower Carboniferous (Sudetic phase, Uppermost Viséan)	Main deformation of the limestone complex (compression and folding)	Calcite veinlets (late stage of the main deformation); fold joints <i>ac, bc, {hOl}</i>	–	–
Caledonian CA	L-Lower to Middle Devonian	Synsedimentary movements along some bsmt. AS faults; flexures, gravity folds and slides	–	136–145°/ 46–54° 100–112° /10–23° 356–6°/ 85–96°	–	Early diagenetic dolomitization
	Assyntian AS	End of Precambrian	AS fracture tectogenesis in Brno Massif	136–145°/ 46–54° 100–112°/ 10–23° 356–6°/85–96°	–	Hydrothermal epidote-quartz-hematite-carbonate mineralization w/Cu-ores and barytes)
Cadomian CD	Late Precambrian	Igneous Brno Massif (BM)	Aplite-pegmatitic and lamprophyric dikes	–	–	Aplite, pegmatite, lamprophyre

Poznámky: puklinové směry, např. **120–132°/35–42°** – primárie (tučný tisk) a orthogonály (přidružené pukliny).
Vrásnění: E – časné (starší), M – střední, L – mladé (pozdní). PC – primární kalцит, SC – sekundární kalцит, V1, V2, A1, A2, B1, B2 – typy žilného a puklinového kalcitu.

*Obr. 3. Geologická mapa Kůlny a Křížových jeskyní (Gregor, 1975a)
Geological map of the Kůlna and Křížovy caves*

je puklina směru SV–JZ ($35^{\circ}/80^{\circ}$ SZ), která tvoří podélnou osu jeskyňky v masivu Hřebenáče. Její sv. projekce omezuje

*Obr. 4. ac pukliny a ponory na úpatí Hřebenáče (Foto autor, 1972)
ac joints and ponors at the foot of the rock tower of Hřebenáč*

část Hajzlové stěny a údolní stěny skalních kulis–hřebenáčů Otec, Matka a Syn (**obr. 5**). Podél této pukliny došlo na jaře 2012 k řízení vápencových bloků ze stropu jeskyňky (F. Musil, M. Čáslavský, osob. sděl., 2012). Možné příčiny započítávají (1) mrazové větrání (tavná voda z vrcholu Hřebenáče prosakující podél pukliny do jeskyňky a v puklině zamrzající); (2) tektonický pohyb podél pukliny – v tomto případě by se jednalo o zlomovou puklinu nebo drobný zlom (podle definice autora, 1976, 2012b); (3) odsedání pilíře v důsledku snížení mechanické stability podloží (únosnosti základu) díky intenzivnímu krasovění; (4) kombinace dvou nebo všech tří uvedených faktorů.

V podzemí jsou pukliny směru SSV–JJZ až SV–JZ zřetelné obzvláště ve

Obr. 5. Průhled jeskyňkou v Hřebenáči na stěnu Nad záchodem a kulisy Otec, Matka a Syn (Foto autor, 1972)

View through an open cavity in the rock tower of Hřebenáč toward NE and towers called Otec (Father), Matka (Mother) and Syn (Son)

Sloupsko-šošůvských jeskyních („horní patro“) a v jeskyních za Evropou a Indií. Podél puklin těchto směrů došlo také k mrazovému (Panoš, 1963) či mrazově-tektonickému (Gregor, 1976) odsedání svahů sníženiny – typickou ukázkou jsou skalní kulisy Evropa a Indie, odsedlé od skalní stěny východního svahu sníženiny podél puklin orientace $30^{\circ}/85^{\circ}$ SZ.

V Kůlně a Křížových jeskyních dominují morfotektonické linie SSV–JJZ (10° – 25°), méně linie směrů SV–JZ (**obr. 3**; Gregor, 1975a). Tamní vápence jsou zvrásněny do dvou antiklinál, jejichž ramena mají úklon cca 30° k SV a 40° – 60° k JV až JJZ.

Hydrografie a hydrologie

Hydrografii a hydrologii sloupské sníženiny zpracoval autor ve třech základních pracích, na kterých ani dnes není mnoho co měnit (Gregor, 1973, 1974, 1975b). Všechny tři práce vyšly v Časopisu Moravského musea a uvádějí předchozí literaturu. První z prací (1973) se zabývá

ponorovými zónami Sloupského potoka a jejich vztahem k podzemním hydrografickým objektům. Uvádí také autorovu hypotézu o třech samostatných podzemních odtokových cestách sloupské sníženiny. Druhá práce doplňuje předchozí řadou detailů a dále rozvíjí koncept tří samostatných cest, nyní doplněný poznatky ze Sloupské větve Amatérské jeskyně (1974). Třetí část trilogie (1975b) je věnována historii, geologii, morfologii, hydrologii a klimatologii Křížových jeskyní pod Kůlnou.

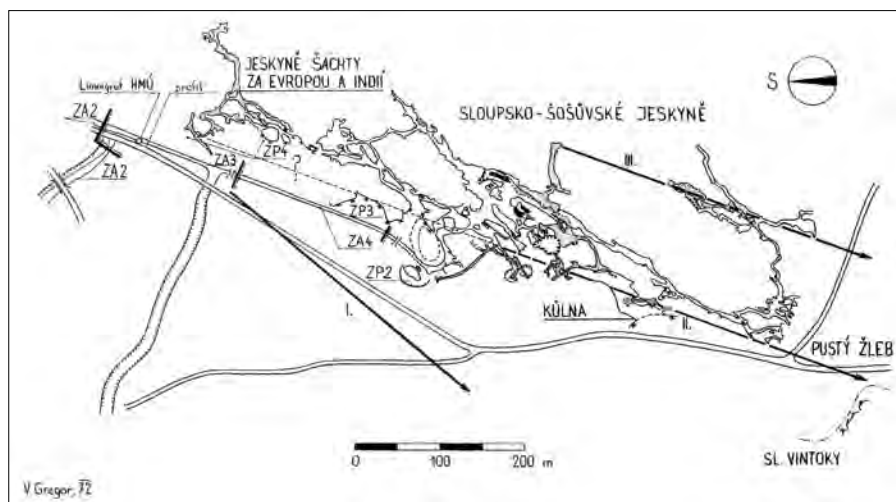
Obsah všech tří prací a novější poznatky lze shrnout následujícím způsobem. Ve srovnání s ponorovou oblastí druhé hlavní zdrojnice Punkvy, Bílé vody v holštejnském údolí, jsou odtokové poměry sloupské sníženiny daleko složitější – snad nejsložitější ze všech ponorových oblastí allogenních toků v Moravském krasu. To je výsledkem komplexního vývoje sníženiny v pliocénu a kvartéru. Vody povrchového Sloupského potoka se propadají v četných ponorech jednak s proměnlivou, jednak se stálou polohou. Ve vztahu k podzemním hydrografickým objektům (jeskyně za Evropou a Indií, Sloupsko-šošůvské jeskyně a Křížovy jeskyně pod Kůlnou) byly tyto ponory sdruženy do osmi aktivních a čtyř povodňových ponorových zón. Postupná aktivizace těchto zón závisí na vodním stavu povrchového toku potoka. Ten, podle záznamů a měření na vodoměrné stanici ČHMÚ ve Sloupu, kolísá od nulového průtoku (bezvodé koryto) do průtoků větších než $10 \text{ m}^3 \cdot \text{s}^{-1}$ (povodňové stavy). Při extrémních povodních, kdy dochází k přelivu vod ze sloupské sníženiny do Pustého žlebu, jsou také

aktivní ponory mezi Kůlnou a Sloupskými Vintoky, jmenovitě na „Kalově louce“ těsně na Z od Kůlny (Gregor, 1975a).

Hydrografická pozorování a hydrologická měření spolu se stopovacími (koloračními) testy indikují, že sloupská sníženina může být odvodňována až třemi samostatnými podzemními cestami (**obr. 6**). První, z. cesta začíná v Kulmové chodbě jeskyní za Evropou a Indií a pokračuje do oblasti Sloupských Vintoků na J. Druhá, střední cesta zřejmě začíná v Propáště III. vchodu a pokračuje přes sifon S6 a dno III. propasti v Křížových jeskyních také směrem na Sloupské Vintoky. Třetí a hlavní (v.) cesta začíná Wankelovým jezírkem ve Spodních patrech Sloupských jeskyní a pokračuje přes Černou propast přímo do Sloupské chodby Amatérské jeskyně (? sifony č. 5, 6 a 7). Kde se první a druhá cesta spojují se třetí není zatím známo. Podle dlouhodobých

hydrologických pozorování je téměř nepochybné spojení odtokových cest z Propášky III. vchodu Sloupských jeskyní a takto II. odtokové cesty sníženiny s přítokem v Jezerní chodbě a Jezerní propasti v s. části sloupské větve Amatérské jeskyně (Mokrý, 2012, str. 22, obr. 1; T. Mokrý, osob. sděl., 2012).

Chemické analýzy povrchových a podzemních vod ukázaly, že modifikace chemismu allogenních toků v krasovém podzemí je přímo závislá na délce podzemního toku a na rychlosti jeho postupu podzemím (Krejčí, Kubelka, 1951; Píše, Vlček, Vodička, 1967; Burkhardt, 1972; Gregor, 1975a, b, 1986). Z fyzikálního hlediska je čas třetí veličinou svazující dráhu a rychlost. Analýzy stagnujících resp. poklesávajících vod v sifonech jeskyní Sloupského potoka po delším bezdeštném období a po bývalých průtocích ukázaly, že i pouhá délka pobytu

Obr. 6. Hypotetické odtokové cesty sloupské sníženiny (Gregor, 1973)
Hypothetical drainways of the Sloup depression

klidných vod v krasovém podzemí se v jejich chemismu projeví vzrůstem celkové mineralizace a velikosti poměru Ca/Mg. Stojaté vody v sifonech Spodních pater Sloupských jeskyní, vzdálených pouhých 170–220 m od hlavních ponorů ve Starých skalách, mají mineralizaci a poměr Ca/Mg blízké hodnotám, kterých dosahují několik kilometrů dlouhé podzemní toky Punkvy až ve vývěrech (Gregor, 1975b).

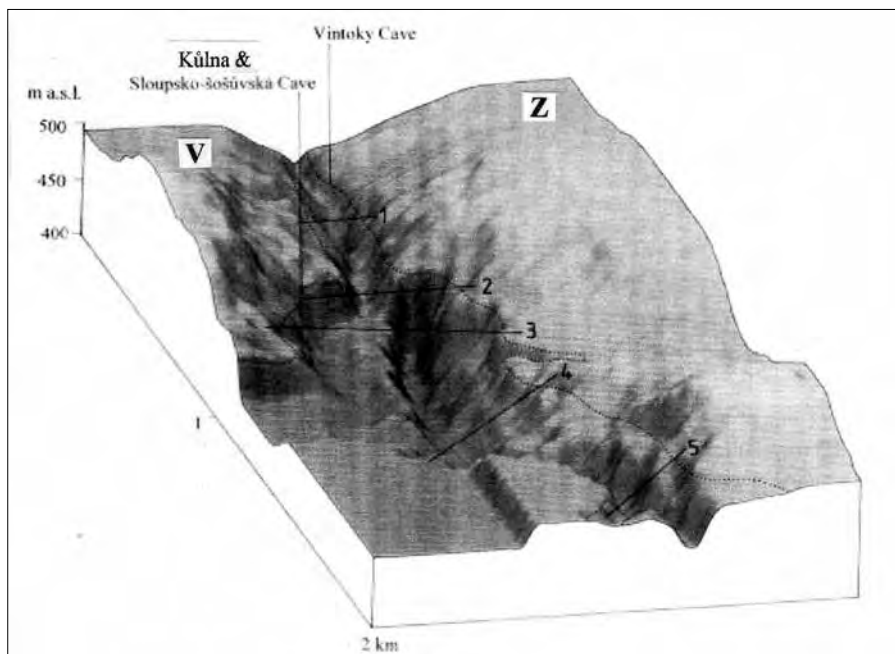
Speleologie – paleohydrografie, speleogeneze a Křížovy jeskyně

Snad nejstarší jeskyní ve sloupské sníženině je Kůlna – dnes pouze troska bývalého jeskynního tunelu. Její paleohydrografická funkce není zcela jasná; autor se domnívá, že představovala průtokovou jeskyni v jádře dnes již zaniklého meandru povrchového paleotoku Sloupského potoka. Povrch dnešní sedimentární výplně jeskyně se nachází v úrovni údolní nivy Sloupského potoka, podle různých autorů cca 465 až 470 m n. m. V této úrovni se nachází také tzv. horní patro Sloupsko-šošůvských jeskyní (472–458,5 m n. m.). Toto patro, či spíše jeskynní úroveň, představuje geologicky starší krasové odvodňování povrchových atmosférických vod z kulmu na V a S od sloupské sníženiny a v další vývojové fázi podzemní odvodňování paleotoku Sloupského potoka. Funkci odvodňování atmosférických vod z kulmu později a v daleko hlubší poloze pravděpodobně zastával Šošůvský koridor Amatérské jeskyně.

Sloupská sníženina prošla čtyřmi hlavními fázemi zahlubování (Gregor, 1977). Nešlo o spojitý proces, ale

o střídání erozních a akumulčních fází. Podle výsledků vrtného průzkumu (Dvořák, 1961) je sníženina ve střední části vyplněna až 60 m mocnými fluviaálními šterky a šterkopisky s kulmským materiálem. Jedná se o kvartérní, nikoliv neogenní a navíc předbadenské sedimenty, jak uvádí Slezák (*in* Valoch et al., 2011, str. 57). Kvartérní sedimenty tvoří také výplň Kůlny, v níž dosahuje mocnosti 15 m (Valoch et al., 1969, 2011). V komplexním vrstevním sledu jsou zastoupeny humózní hlíny, fosilní půdy, spraš a sprašové hlíny, redeponovaná residua lateritů paleogenního (?) stáří, drobné až hrubé angulární a subangulární vápencové sutě a na bázi fluviaální jílovité sedimenty a šterkopískové sedimenty s kulmem. Geoelektrický průzkum (V. Hašek, S. Mayer, osob. sděl. 1969–1976) ponejprv ukázal členitost pohřbeného skalního reliéfu sníženiny včetně tzv. „Malého Hřebenáče“ těsně na Z od Kůlny. V j. části sníženiny, v úseku mezi Starými skalami a počátkem Pustého žlebu, byly zjištěny tři skalní stupně – bývalé uzávěrové stěny sníženiny. Recentní teorii o vývoji sloupské sníženiny v rámci kenozoického – terciárního a kvartérního – vývoje Moravského krasu podali Kadlec et al. (2001). Práce se opírá o výzkum sedimentárních výplní jeskyní včetně radiometrického a paleomagnetického datování stáří a povrchových gravimetrických a VES (vertikální elektrické sondování) měření. **Obrázek 7** prezentuje 3D model sloupské sníženiny bez sedimentární výplně (viz také Kadlec, 1997).

S vývojem údolní sítě je svázán vývoj jeskynní sítě. Ve vývoji jeskynního

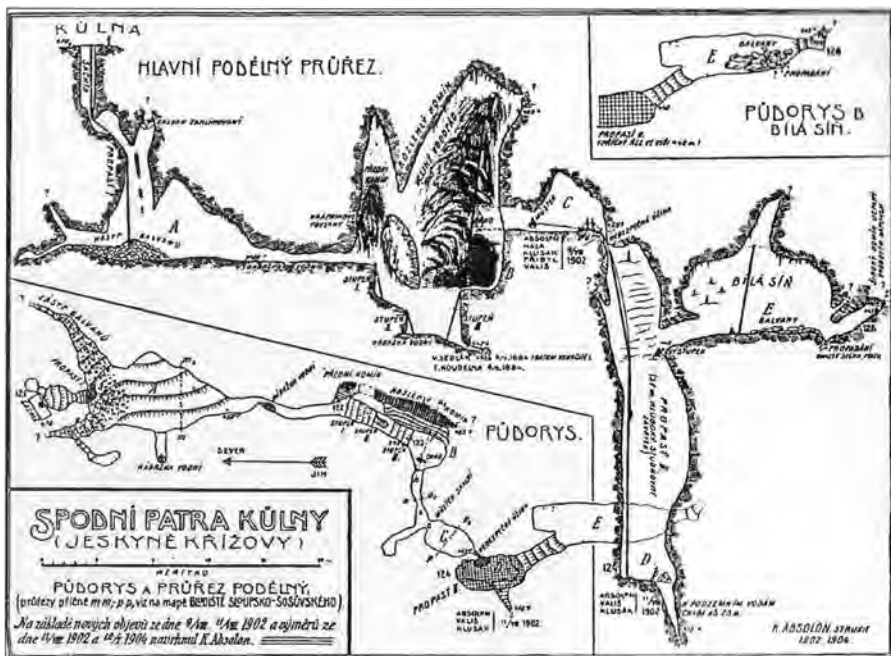
Obr. 7. 3D model sloupské sníženiny bez sedimentární výplně – skalní reliéf (upraveno podle Kadlec et al., 2001). V–východní svah, Z–západní svah. 1–5–orientace gravimetrických profilů, převýšeno 2,5 ×

3D image of the Sloup depression without sedimentary fill (2.5 times exaggerated; modified after Kadlec et al., 2001)

systému Punkvy a jejich zdrojnic byl vždy nejsilnější místní dolní erozní bázi Sloupský potok. To je dáno příznivou geologickou predispozicí, poruchami směru SSV–JJZ až SV–JZ, ale především příkrými východními úklony vápencových vrstev (Gregor, 1975a, 1977, 2005, rukopisy a, b). Rychleji se zahlubující Sloupský potok v průběhu času stáhl do podzemí Bílou vodu, generelně proti úklonu vrstev, a takto dal vznik podzemní Punkvě.

Zahlubování sloupské sníženiny vedlo ke vzniku několika dílčích, kratších

a nesouvislých jeskynních „pater” či „etáží” mezi horní (návštěvnický okruh Sloupsko-šošůvských jeskyní) a spodní (tzv. Spodní patra Sloupsko-šošůvských jeskyní, jeskyně za Evropou a Indií) jeskynní úrovní. Příkladem může být horizontální chodba Křížových jeskyní ve výši cca 450 m n. m. V čase docházelo také k posunu ponorů Sloupského potoka směrem proti toku, k místní horní erozní bázi, z horní části dnešního Pustého žlebu do oblasti Sloupských Vintoků a dále do oblasti Kůlny, Starých skal a skalisek Evropa a Indie.

Křížovy jeskyně v Kůlně na základě měření Karla Absolona v roce 1902 (půdorys a podélný průřez). Z perukreshy je patrné, kam se dostali V Sedláč a E. Koudelka po objevu spodního patra v roce 1884 a pokračování výzkumů K. Absolona v roce 1902 s jeho spolupracovníky: Hala, Klusák, Příběh, Valěš. Komin v Bílé sině byl ucpan oblázky z dřev. Da se předpokládat, že podobná výplň z drobových oblázků vyplňovala dříve všechny vertikální i horizontální pukliny celého jeskynního systému.

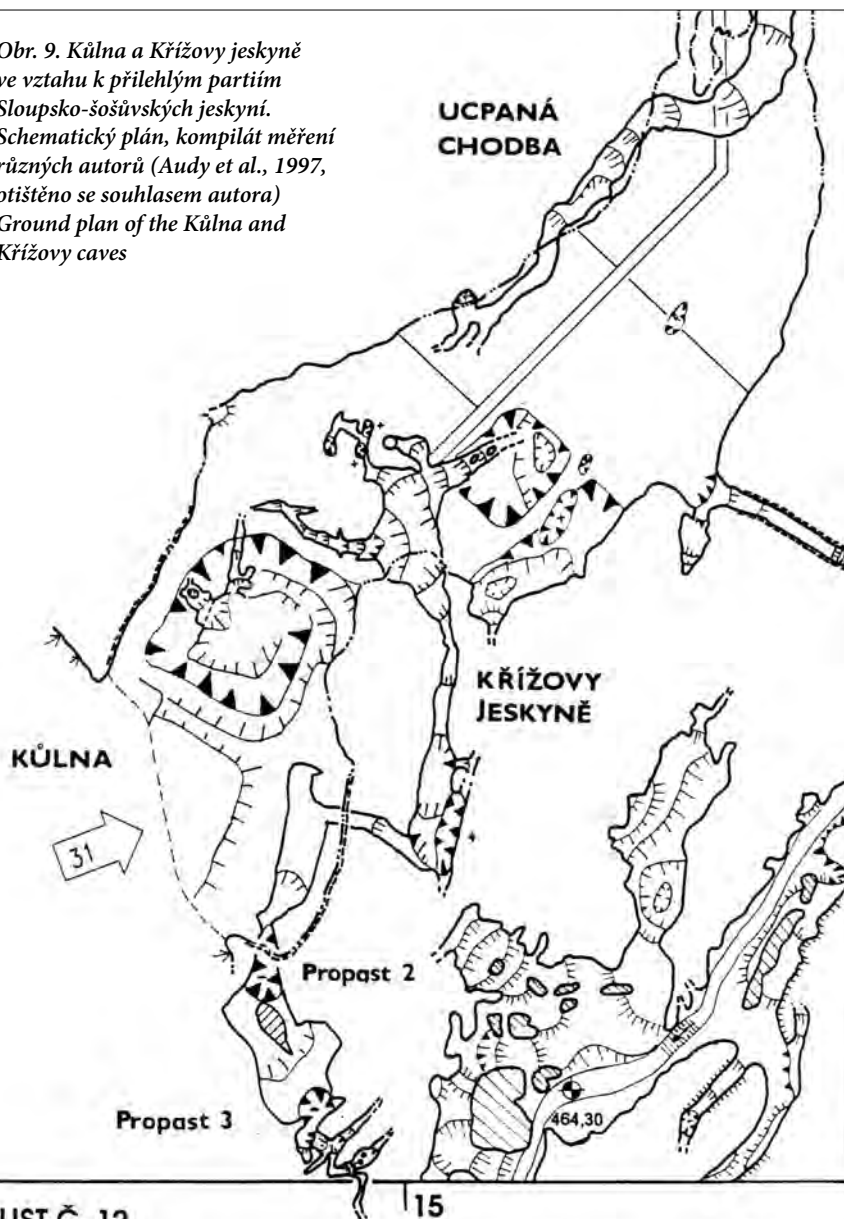
Obr. 8. Křížovy jeskyně podle Absolona (1905–11), v místě označeném jako Propadání pod zadním kominem (paleoponorom) na jižním konci Bílé sině byla v r. 1965 objevena III. propast

The Křížovy Caves according to Karel Absolon, 1905–11

Jedním z paleoponorových komplexů Sloupského potoka jsou Křížovy jeskyně a s nimi spojené fosilní ponory v Kůlně odkryté archeologickými výkopy (obr. 8, 9, 10 a 11) a ponory před jižním vchodem jeskyně (mezi Kůlnou a Hotelem Broušek). Ve stadiu ponorové funkce těchto jeskyní vtékaly vody paleotoku Sloupského potoka do Kůlny jižním vchodem (Gregor, 1977). Křížovy jeskyně, někdy nazývané „spodní patra Kůlny“, jsou převážně komplexem

vertikálních kominů a propastí. Původní erozní a korozní (obr. 12) modelace allogenními vodami průchozího pásma je zastřena pozdější korozí atmosférickými (meteorickými) vodami zóny vertikální sestupné cirkulace a depozicí stagmalitu (sintru, obr. 13). Vody Sloupského potoka se v Křížových jeskyních recentně objevují pouze na dvou místech, a to na dně III. propasti (cca 395 m n. m., vztaženo ke kótě vchodu 470 m n. m.) a za extrémních

Obr. 9. Kůlna a Křížovy jeskyně
 ve vztahu k přilehlým partiím
 Sloupsko-šošůvských jeskyní.
 Schematický plán, kompilát měření
 různých autorů (Audy et al., 1997,
 otištěno se souhlasem autora)
 Ground plan of the Kůlna and
 Křížovy caves

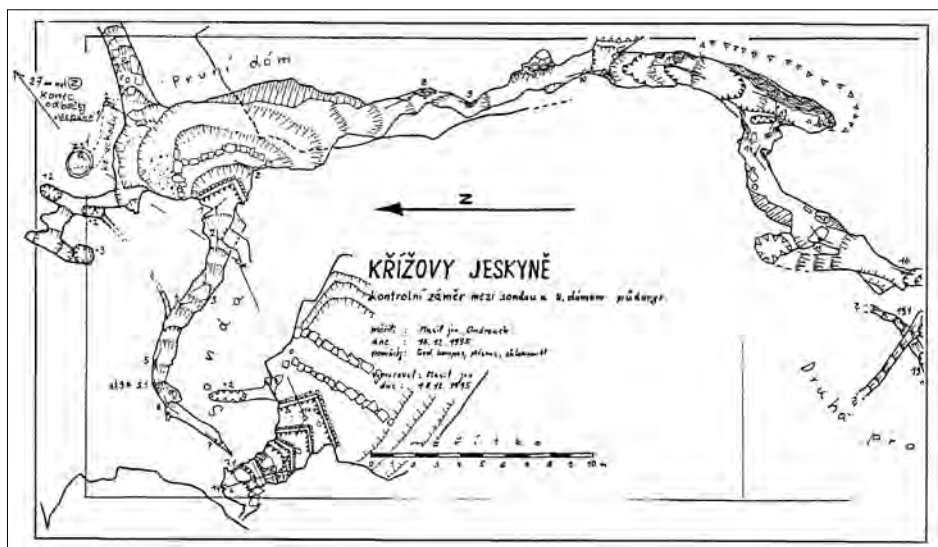

LIST Č. 12

15

0 2,5 5 7,5 10m

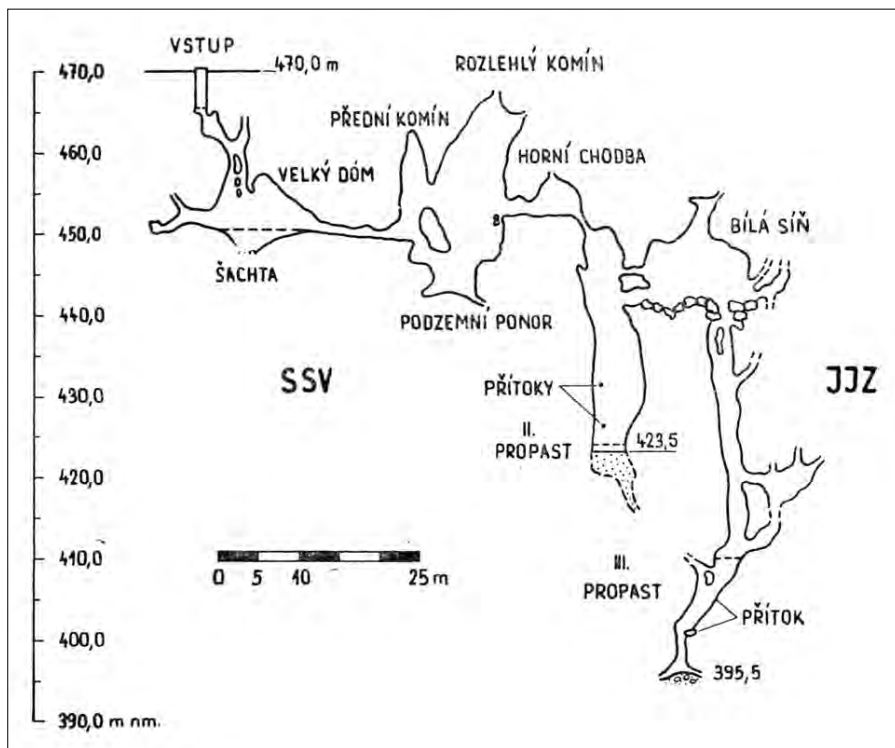
Obr. 10. Křížovy jeskyně, úsek mezi vchodem a II. propastí, podle měření F. Musila jr. (Musil, 1996, otištěno se souhlasem autora)
The Křížovy Caves, detail of the entrance – 2nd shaft part

povodňových stavů také ve II. propasti. Do II. propasti infiltrují dvěma těsnými krasovými kanálky z kvartéru sloupské sníženiny (**obr. 11 a 14**). Postupné zanášení propasti fluviálními sedimenty je příčinou rozdílů v udávané hloubce: Absolon (1905–1911) – 415,6 m; Pokorný (1950) – cca 422 m, uvádí také zanesený Absolonův travivod; Gregor (1975b) – 423,5 m; Musil (1996) – 435,2 m n. m. Tyto údaje je nutné brát s rezervou: jsou vztaženy ke kótě vchodu a ta se u různých autorů liší. Po povodních jsou na dně zřetelné čerstvé úložky, jehličí a další drobný organický materiál v povodňových čárách a někdy i kostry žab (Gregor, 1975a, b). Další neznámý vertikální průběh II. propasti – až 45 m – je pravděpodobně puklinovitý a ucpaný sedimenty. Dno III. propasti je situováno

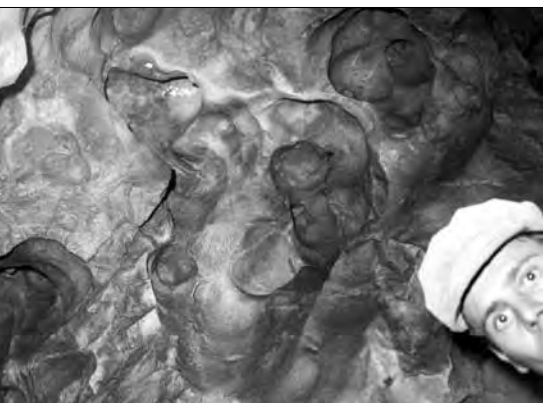
přibližně o 5 m výše než normální hladina vod v odtokovém sifonu v Černé propasti v Šošůvských jeskyních. To napovídá domněnce, že propast nesouvisí s hlavní odtokovou cestou sloupské sníženiny. Objev ve III. propasti r. 1990 (Kyselák, Havel, 1991) odhalil další, komínovitou část tohoto paleoponorového komplexu.

Poznámka k historii

Valochova et al. (2011) studie obsahuje kapitolu *Nacistická tovární výroba v jeskyni Kůlna v letech 1944–1945* (str. 25–28). Autor, Jan Břečka, bohužel necituje práci R. Burkhardta *Moravský kras za druhé světové války* a nepřetiskuje v ní publikovanou unikátní mapu Kůlny s rozmístěním obráběcích strojů (**obr. 15**; Burkhardt, 1975).

Obr. 11. Křížovy jeskyně, schematický podélný řez (Gregor, 1975b)
 Křížovy Caves, schematic longitudinal cross-section

Obr. 12. Křížovy jeskyně, stropní formy smíšené koroze (Foto autor, 1973)
 Křížovy Caves, mixing corrosion ceiling forms

Obr. 13. Křížovy jeskyně, stalaktitické formy (Foto autor, 1973)
 Křížovy Caves, stalactitic stromatolite forms

Obr. 14. Křížový jeskyně, přítokový kanálek ve II. propasti (Foto autor, 1973)
The Křížový Caves, 2nd shaft, the inlet of an influx channel

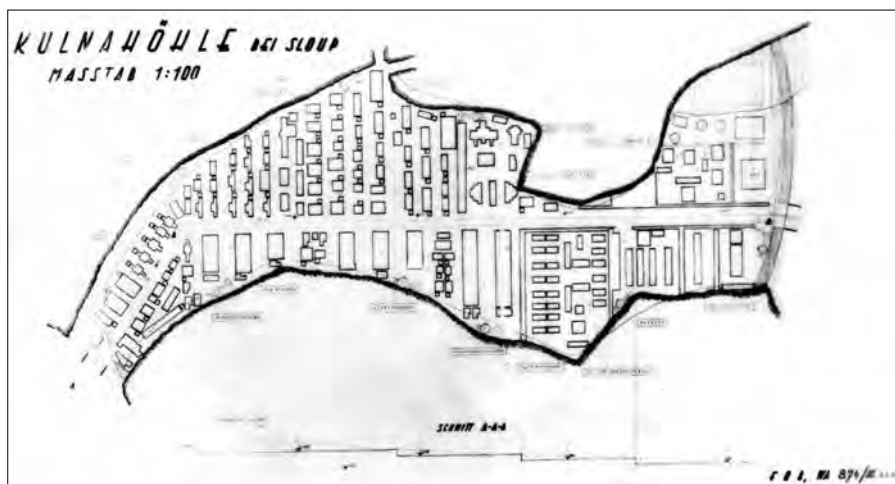
Poděkování

Autor děkuje Jarmile „Žábě“ Válkové-Valkovičové za poskytnutí geologické mapy okolí Sloupu – v této práci

je poprvé publikována. Dále Matouši Ryčkoví – Matymu ze skupiny Dagmar za informace o recentním dění v Křížových jeskyních a topografické plány. Pavel Čížek – Holub provedl narychlo dvě puklinová měření. Tomáš Mokřý – Bim poskytl nejnovější informace o sloupské větvi Amatérské jeskyně. Jaroslav Kadlec poskytl 3D model sloupské sníženiny. Karlovi Valochovi patří dík za krásné věnování v jeho velikém archeologickém díle a Heleně Kvasničkové a Igorovi Audymu za zaslání monografie do Kanady. Pavel Bosák provedl konečné korekce mých, už anglickou korozi napadených, termínů do soudobé češtiny.

Literatura a prameny:

Absolon K. (1905–1911): Kras moravský a jeho podzemní svět. – A. Wiesner: 1–218, přílohy. Praha.

Obr. 15. Kůlna, plán německé podzemní továrny dle Burkhardta (převzato ze Sborníku Okr. vlastivědného musea v Blansku, 5, 1975, se souhlasem vydavatele)
The Kůlna Cave, ground plan of the WWII German underground factory

- Absolon K. (1970): Moravský kras, díl 1. – Academia: 1–416. Praha.
- Audy I., Audy M., Vitouchová-Fantová B. (1997): Atlas jeskyní Moravského krasu. Díl I. Pustý žleb. – Muzeum Blansko: 1–328. Blansko.
- Burkhardt R. (1972): Hydrogeologická zonálnost v karbonátových horninách. – Československý kras, 20 (1968): 21–33.
- Burkhardt R. (1975): Moravský kras za druhé světové války. – Sborník Okresního vlastivědného musea v Blansku, 5 (1975): 3–14.
- Dvořák J. (1961): Výsledky vrtného výzkumu v severní části Moravského krasu. – Anthropos, 14 (N. S. 6): 93–95.
- Dvořák J., Pták J. (1963): Geologický vývoj a tektonika devonu a spodního karbonu Moravského krasu. – Sborník geologických věd, G, 3: 49–77.
- Gregor V. A. (1973): Příspěvek k hydrografii a hydrologii horní části krasového povodí Sloupského potoka v Moravském krasu. – Časopis Moravského musea, Vědy přírodní, 58: 57–78.
- Gregor V. A. (1974): Problematika hydrografie ponorného Sloupského potoka v Moravském krasu. – Časopis Moravského musea, Vědy přírodní, 59: 59–82.
- Gregor V. A. (1975a): Hydrologie a hydrogeologie severní části Moravského krasu. Rukopis. – Geologický ústav Moravského muzea, Oddělení pro výzkum krasu, KOMM 17/75, Brno.
- Gregor V. A. (1975b): Křížovy jeskyně pod Kůlnou a jejich vztah k hydrografii ponorové oblasti Sloupského potoka v Moravském krasu. – Časopis Moravského musea, Vědy přírodní, 60: 63–86.
- Gregor V. A. (1976): Geometrie a relativní chronologie puklinových zón a zlomů v Moravském krasu. – Rukopis. Geologický ústav Moravského muzea, Oddělení pro výzkum krasu, KOMM 22/76, Brno.
- Gregor V. A. (1977): Vývoj podélného profilu Punkvy a jejích zdrojnic (Moravský kras). – Rukopis. Geologický ústav Moravského muzea, Oddělení pro výzkum krasu, KOMM 27/77, Brno.
- Gregor V. A. (1986): Vertical hydrodynamic zoning in carbonate rocks. – Hydrological Science and Technology, 2, 1: 33–38.
- Gregor V. A. (2005): Velká jezera na podmacošské Punkvě v Moravském krasu (historicko-speleologický pohled). – Sborník Muzea Blansko 2004, 90–104.
- Gregor V. A. (rukopis a): Geology and geochemistry of genetically different calcium carbonate forms – a case study from the Moravian Karst, Czech Republic. – Zkrácená verze nepublikovaného rukopisu podána do Proceedings of the 16th International Congress of Speleology in Brno, 2013 (Part I – Basic features of the Moravian Karst; Part II – Limestone; Part III – Primary calcite; Part IV – Secondary calcite – calcite speleothems; Part V – Secondary calcite – moonmilk).
- Gregor V. A. (rukopis b): Propast Macocha a macošské jeskyně, Moravský kras. – Rukopis monografie.
- Hladil J. (1983a): The biofacies section of Devonian Limestones in the central part of the Moravian Karst. – Sborník geologických věd, G, 38: 71–94.
- Hladil J. (1983b): Cyklická sedimentace v devonských karbonátech macošského souvrství. – Zemní plyn a nafta, 28, 1: 1–15.
- Hladil J. (1986): Trends in the development and cyclic patterns of Middle and Upper

- Devonian buildups. – *Facies*, 15: 1–34.
- Hladil J., Vít J. (2000): Geologická stavba. – *In: Z. Motyčka, P. Polák, J. Sirotek, J. Vít (eds.): Amatérská jeskyně, 30 let od objevu největšího jeskynního systému České republiky.* – Česká speleologická společnost: 13–15. Brno–Praha.
- Kadlec J. (1997): Reconstruction of the development of semiblind ponor valleys based on geophysical surveying, Moravian Karst, Czech Republic. – *Proceedings of the 12th International Congress of Speleology*: 13–16. Basel.
- Kadlec J., Hercman H., Beneš V., Šroubek P., Diehl J. F., Granger D. (2001): Cenozoic history of the Moravian Karst (northern segment): cave sediments and karst morphology. – *Časopis Moravského muzea, Vědy geologické*, 85: 111–161.
- Kettner R. (1950): Geologická stavba severní části Moravského krasu a oblastí přilehlých. – *Rozpravy České akademie*, II, 59, 11: 1–29.
- Kettner R. (1960): Morfologický vývoj Moravského krasu a jeho okolí. – *Československý kras*, 12: 47–84.
- Kettner R. (1965): Jaroslav Dvořák – Josef Pták: Geologický vývoj a tektonika devonu a spodního karbonu Moravského krasu. – *Československý kras*, 16: 123–125.
- Kettner R. (1970): Geologický a geomorfologický vývoj Moravského krasu a jeho okolí. – *In: Absolon K. (1970): Moravský kras*, 2: 261–284. Academia. Praha.
- Krejčí J., Kubelka V. (1951): Vliv severní části Moravského krasu na fyzikálně chemické a bakteriologické složení vody allochtonních vodních toků. – *Československý kras*, 4: 42–51.
- Kyselák J., Havel H. (1991): Objev v Křížových jeskyních. – *Speleofórum* 1991, 10: 28–29.
- Mokrý T. (2010): Další nové poznatky o průběhu jeskynních systémů vázaných na podzemní tok Sloupského potoka – výzkumy a objevy v roce 2009. – *Speleofórum* 2010, 29: 5–9.
- Mokrý T. (2012): Nové průzkumy jeskynních systémů vázaných na podzemní tok Sloupského potoka konané v roce 2011. – *Speleofórum* 2012, 31: 21–25.
- Musil F. (1996): Křížovy jeskyně (shrnutí dosažených výsledků průzkumu na lokalitě). – *Speleofórum* 1996, 15: 13–14.
- Panoš V. (1963): Sloupské okrajové údolní polje a jeho odtokové jeskyně. *Kras v Československu*, (1–2): 1–10.
- Píše J., Vlček V., Vodička J. (1967): Některé výsledky hydrologických výzkumů v Moravském krasu. – *Československý kras*, 19: 41–58.
- Pokorný M. (1950): Vývoj Křížových jeskyní. – *Časopis Moravského muzea, Vědy přírodní*, 35: 35–39.
- Slezák L. (1964): Nové jeskyně za skalisky Evropa a Indie a jejich vztah k ponornému systému Sloupského potoka. – *Časopis Moravského muzea, Vědy přírodní*, 49: 69–82.
- Valkovičová J. (1976, 1979): (Název práce nemá autor k dispozici). Diplomová (1976) a rigorosní (1979) práce, Katedra geologie Přírodovědecké fakulty Karlovy University, Praha.
- Valoch K., Antl-Weiser W., Břečka J., Neruda P., Podborský V., Slezák L., Zajíček P. (2011): Kůlna, historie a význam jeskyně. – *Acta Speleologica*, 2/2011: 1–158. Správa jeskyní České republiky. Praha.
- Valoch K., Pelíšek J., Musil R., Kovanda J., Opravil E. (1969): Die Erforschung der Kůlna-Höhle bei Sloup in Mährischen

Karst, Tschechoslowakei. – Quartär, Bonn, (20): 1–45.

Zukalová V., Chlupáč I. (1982): Stratigrafická klasifikace nemetamorfovaného devonu moravskoslezské oblasti. – Časopis pro mineralogii a geologii, 27, 3: 225–241.

Summary: A contribution to the geology, hydrology and speleology of the Sloup depression with respect to the Kůlna Cave (Moravian Karst, Czech Republic)

This article represents a supplement to the recent publication on the archeology, paleontology and history of the Kůlna Cave by Karel Valoch et al. (2011).

The Sloup depression is located in the northern part of the Moravian Karst. Also called the semiblind Sloup Valley or the Sloup marginal valley *polje*, the depression is the ponor area of the Sloup Creek, the western of two major headwaters of the karst river of Punkva.

The depression is carved in Paleozoic limestones of the Macocha Formation, the age of which ranges from Eifelian to Lower Famennian. The formation is composed of four sedimentary megacycles. Each cycle consists of dark-grey (“Lažánky”) limestones at the base and light-grey (“Vilémovice”) limestones on the top. The depression, including the majority of rock outcrops and karst features, the Evropa–Indie Cave, the Sloup–Šošůvka Caves, and the Kůlna and Křížovy caves, is formed mainly in the Sloup Limestones – the “Vilémovice Lm.” of the 2nd megacycle. The Vavřinec Limestones – the “Vilémovice Lm.” of the 1st megacycle – outcrop in a narrow strip in the west, at the contact of the

Paleozoic rocks with the underlying (basement) granitoids of the Young Cadomian igneous Brno Massif. **Table 1** shows the basic chemical composition of the Macocha Formation. The Sloup Lm. (included in the Vilémovice Lm.) are the purest: they contain up to 98.3 % of CaCO₃ and the CaO/MgO ratio is as high as 258.

The limestones are folded and fractured (**Fig. 2**). The fold pattern is monovergent. All macrofolds display more or less obvious vergency to the east. Round and sinuous open folds are dominant. Fold main axes strike NNE–SSW to NE–SW. The most common bedding dips are to the east (NNE to SSE).

Fractures in the Sloup area are represented by E–W and ESE–WNW to SE–NW striking faults and joints, and by joints and joint zones striking NNE–SSW to NE–SW. The fracture network is a result of a complex, multi-event tectonic history of the Moravian Karst (**Tab. 2**). The Sloup–Holštejn marginal fault and the Blansko Graben synthetic fault zone played the major role in this history. The ESE–WNW to SE–NW striking fractures are more or less parallel to fold extension joints, *ac* (generally perpendicular to the main-longitudinal fold axes). The NNE–SSW to NE–SW striking joints follow the direction of fold compression joints, *bc* (generally parallel with the main fold axes; also termed “axial fold cleavage”). The *bc* joints, along with the bedding joints and bedding planes, are the major controls on both the course and rough morphology of the caves.

The hydrography and hydrology of

the ponor area of the Sloup Creek is the subject of three consecutive studies by the present author (1973, 1974, 1975a). The surface stream submerges in a number of variable and permanent ponors. Based on their relationship to underground hydrographical objects in the Evropa–Indie, Sloup–Šošůvka and Křížovy (Kůlna) caves, these ponors were grouped into eight active and four flood ponor zones. The gradual activation of these zones depends on the surface stream flow rate (discharge) that ranges from zero (dry streambed) to more than 10 m³/s (high flood stages).

According to the present author's investigations, the Sloup depression is drained by three independent underground karst conduits – “drainways” (I, II, III, **Fig. 6**). Of these, III is the principal drainway. The drainways eventually

converge in the Sloup Passage of the Amatérská Cave.

The Sloup depression is filled with Quaternary fluvial sediments with Culm material; they reach up to 60 m in thickness. The depression passed through four stages of erosional downcutting. A 3D image of the depression without the sedimentary fill is presented on **Fig. 7**. The Kůlna Cave (**Fig. 1**) is probably the oldest cave in the Sloup depression. According to the present author, it functioned as a through-flow passage in the core of a former meander of the Sloup Creek. The Křížovy Caves, also called the bottom level of the Kůlna Cave, are a complex of generally vertical chimneys and shafts (**Fig. 8, 11**). This complex served as one of many paleoponors of the Sloup Creek during the evolution of the Sloup depression and its cave system.

Copak nám to teče pod Tetínem aneb Kdopak nám to leží pod Tetínem?

Petr Nakládal

Práce na horním patře Tetínských propástek se pomalu chýlí ke konci. Na čelbě se vzhledem k nedostatku pracovních sil, které se tam nejenom dostanou, ale jsou tam i schopny něco smysluplného tvořit, nedá ve výkopových pracích pomalu pokračovat. Svou daň si vybírá i věkové složení jádra pracovní skupiny. Naše přítelkyně, které se k nám na sklonku života připojily a to prostata, cukrovka a obezita jsou taktéž proti pokračování v přírodním směru. Ostatně přímý směr se stáčí

ke dříve dokumentovaným známým ponorům na tetínském potoce a vidina 40 m zahliněné chodby až k povrchu není to pravé lákadlo. Proto pro gerontofilní část pracovní skupiny a potřeby jejich partnerek byl zahájen náhradní pracovní program. Dosud prolongované horní patro Tetínských propástek je sběrnou oblastí ponorových jeskyní Bišilu a Lybarová. Smysluplným pokračováním odhalování tetínského podzemí se stal pokus o průnik do horního patra

Sonda do jeskyně Bišilu, místo spočinutí kosterních pozůstatků Horymírova koně Šemíka (vpravo profil holocéna) (Foto V. Pečenka)

Člen tetínské skupiny zpracovává nález dalších kosterních pozůstatků Šemíka (Foto V. Pečenka)

Šemíkův obratel (Foto V. Pečenka)

Náš domácí mazlíček si hraje se zubem Šemíka (Foto P. Nakládal)

přes ponory. Pro tento pokus byla vybrána, pro svůj vhodnější geologický vývoj, jeskyně Bišilu.

Jeskyně byla objevena vyklizením vertikálního komína podmíněného tektonickou poruchou. Dřívější prolongaci v jeskyni Bišilu znemožňoval obtížný transport výkopového materiálu na povrch. Jako správná ponorová jeskyně má jeskyně Bišilu i horizontální patro. Měřením bylo zjištěno, že jeden jeho konec leží ve svahu nehluboko pod terénem. Otevřením patra v tomto místě dostaneme rovnou a rozměrnou (po čtyřech) chodbu vhodnou k transportu materiálu ven z jeskyně. Práce na otvírce začaly, jak je tomu u naší skupiny zvykem, velkoryse a to pomocí těžké mechanizace. Výkopem tak byla otevřena nejen jeskyně, ale také pro řadu vědeckých pracovníků cenný geologický profil holocénum.

Rád bych se ale vrátil k jedné okolnosti, která zajisté změní náhled odborné veřejnosti na hojně kritizované České báje a pověsti. Při jedné soukromé návštěvě na pracovní akci (pro věčné

Další nalezené kosterní pozůstatky koně Šemíka (Foto V. Pečenka)

štouraly z orgánů státní správy, kteří nejdřív prohánějí a poučují a pak přemýšlejí – šel jsem kolem se synkem) při konzultaci se Smrtákem k nám přišel můj čtyřletý syn se slovy „hele tati kost“. Našel jí na haldě výkopové zeminy. Nejen že to byl vůbec první kosterní pozůstatek nalezený při výkopu, ale byl to i podle předních vědeckých kapacit (pozn. redakce Karel Žák) zub koně. Ty byly nalezeny celkem dva včetně části páteře. Protože kopeme na Tetíně, tak se zde samozřejmě snoubí speleologie s historií.

Vraťme se ale českou historií o více než 1 000 let nazpět. Na louce u řeky na popravisti (je hloupost popravovat na skále nad řekou, když pracovní pomůcky je přece potřeba udržovat čisté) pod sídlem místní vlády se schyluje k potrestání jednoho z prvotních ekologů. Důrazně varoval místní vůdce před dopady těžby zlata a stříbra na regionální zaměstnanost v zemědělství a na celkový ráz krajiny v těžbou dotčeném území. Ekologicky nepoučitelný kníže Křesomysl vyplnil vladykovi Horymírovi poslední přání

svězt se na jeho koni Šemíkovi. Ten, jak je známo, velkorysost knížete zneužil, překonal ostrahu, skočil do Vltavy (na louce u řeky nemusel krkolomně skákat přes kolovou hradbu a ještě ze skály), kterou přeplaval a jak už všichni víme, uháněl k Neumětelům. Kudy ale vedla jeho trasa. Je jasné, že s Křesomyslovou ochrankou za zády neměl moc na vybranou, tedy proti proudu Vltavy a Berounky za příbuznými sídlíci v nejbližším opevněném hradišti Tetín. To bylo určité slávy, když se shledali s již oplakaným příbuzným. Tu radost jenom kazil fakt, že dobrý kuň Šemík posel uštván strastiplnou cestou.

Zde bych se opřel o úvahu Karla Žáka. Ten při shlednutí profilu konstatoval, že

kosterní pozůstatky patrně pocházejí z antropogenně opracovaných, druhotně přeplavených produktů kuchyně tetínské staroslovanské tvrze. Z tohoto faktu je zřejmé, že Šemík nebyl u Tetína pohřben, ale jeho nutriční hodnotu využilo osazenstvo hradu při následné bohaté oslavě návratu Horymíra mezi živé. Oslava to musela být věru bohatá, neboť její dozvuky se dostaly za více než 500 let k uchu proslaveného kronikáře Václava Hájka z Libočan. Ten ústně vyprávěnou historku „O pijatice na počest susedovic chalana, poté co vyjebal s knížetem“ upravil a zapracoval do známé Kroniky české. Jen díky ní dnes víme, že v jeskyni Bišilu jsme našli kosterní pozůstatky legendárního koně Šemíka.

Nález limonitu z Albeřické jeskyně

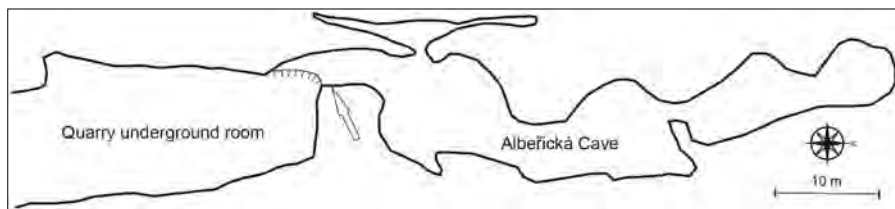
*Radko Tásler (ZO 5-02 Albeřice)
spelealberice@volny.cz*

Vchod do Albeřické jeskyně leží v závěru jámového Bišofova lomu v Horních Albeřicích v Krkonoších. Jeskyně je vyvinuta v kalcitických mramorech. Mramory jsou strmě uloženy (zhruba 70–80/90) v okolních fylitech. Celou oblast z hlediska výskytu krasových jevů a jejich geologie popsal Tásler (1983).

Poprvé jeskyni podrobně zdokumentovali a popsali Řehák a Hýsek (1974). Na tento průzkum navázala v roce 1973 skupina speleologů z Prahy (nyní ČSS ZO 5-02 Albeřice) organizovaná při sdružení TIS. Hned na začátku průzkumu začínající mladí jeskyňáři

objevili v jeskyni narezlé krystaly, které považovali za granáty. V průběhu objevů a dokumentace dalších prostor Albeřické jeskyně se na nález těchto „granátů“ zapomnělo. Vzorky jsme opět našli až nyní při třídění sbírky.

Krystaly jsou na kontaktu mramorů s 10–15 cm mocnou vložkou chlorit-sericitických fylitů až grafit-sericitických fylitů ve východní stěně chodby jeskyně, těsně před uzávěrovými dvířky. Vložka fylitů je sledovatelná ve stropě vstupní vylámané komory a dále do jeskyně, kde se postupně vytrácí. Krystaly byly dosud objeveny pouze na popsaném místě na

Obr. 1 Poloha nálezu limonitu v Albeřické jeskyni

ploše cca 1,5 m². V roce 1973 se jednalo o stovky jednotlivých krystalů, které ovšem postupně z fylitové vložky vymrzaly a padaly do fylitové sutě a jílu na šikmé počvě jeskyně. V současné době je ve fylitové vložce ještě značné množství krystalů v původní poloze a vzorky byly odebrány přímo ze stěny jeskyně a jsou studovány v laboratoři.

Krystaly v mramoru – největší krystal má průměr 6 mm a je za ním patrná dutina s „otiskem“ tvaru krystalu

Jednotlivé krystaly jsou různé velikosti. Největší počet krystalů je v rozmezí 1 až 5 mm. Vyskytují se i krystaly menší a vzácností nejsou ani 1 cm velké. Krystaly jsou tmavohnědé až rezavěhnědé, hexaedrické, s pseudomorfozami limonitu po krystalech pyritu. Předběžně se dá stanovit, že se jedná o limonit tvořený goethitem a lepidokrokitem.

Limonit je nalézán na více místech ve fylitech východních Krkonoš, ale dosud nebyl nalezen na kontaktu s karbonátem. Nejvýznamnější na celém nálezu však jsou dutinky ve „stínu“ krystalů. Dutiny dokládají pomalý horizontální neotektonický pohyb ve směru S–J na kontaktu karbonátů a fylitů s příměsí grafitu.

Literatura:

- Řehák J., Hýsek J. (1974): Jeskyně v Horních Albeřících. Čsl. kras 25: 19–27.
- Tásler R. (1983): Geologie rýchorského krystalinika a krasovění jeho karbonátů. Dipl. práce PříFuk UK, Praha.

Prieskum (Pavol Kočíš, Czech Speleo Photo 2011, Spel. portrét, akt a glamour, 1. miesto)

ZAHRANIČNÍ LOKALITY

Nález kostry jeskynního medvěda v jeskyni Mesačný tieň

Karel Jindra (ZO 3-03 Šumavský kras)

Dne 3. 7. 2012 během třídní pracovní akce v jeskyni Mesačný tieň v Tatrách byla nalezena kostra jeskynního medvěda (*Ursus Spelaeus*).

V části jeskyně nazvané Volanie Bielovodky byla nejdříve objevena úzká klesající chodba, která po 15 m přešla do trubicového charakteru průměru 1,3 m. V ní po dalších 15 m byla objevena kostra medvěda v poloze na boku, hlavou do kopce a zády ke stěně. Kostra byla nalezena v hloubce kolem 240 m od zatím jediného známého vchodu jeskyně. Objevená chodba se po 10 m rozděluje. Její stoupající část je zanesená jílem a klesající část se silným průvanem je zatím dále neprůlezná. Na akci bylo objeveno 280 m nových chodeb a délka jeskyně tak přesáhla 29 km.

Hned po výlezu z jeskyně byl nález kostry oznámen na TANAP a jedna kost předána k datování stáří.

Odpočinek v bivaku (Foto M. Polívka)

Nález medvědíh kostí (Foto K. Jindra)

Děkujeme touto cestou Michalovi Kacianovi, který nám pomohl s vynáškou materiálu k jeskyni a bez jehož pomoci by výprava nebyla možná.

Účastníci akce: I. Pap (UK SSS), K. Jindra (ZO ČSS 3-03 Šumavský kras).

Mesačný tieň – Tátova zkratka

Karel Jindra (ZO 3-03 Šumavský kras)

Ve dnech 14.–7. 7. 2012 se uskutečnila čtyřdenní pracovní akce v jeskyni Mesačný tieň. V plánu bylo zmapovat objevy z předešlé akce, pokusit se postoupit dále v chodbách za nálezem fosilí jeskynního medvěda a zkusit nalézt cestu, kudy „míša“ přišel.

Jako základnu jsme opět měli bivak 1 v hloubce 280 m a odtud vyráželi za prací. Mapování jsme věnovali téměř 2 dny a jak už to bývá, objev přišel v místě, kde jsme to nečekali.

Opakovaně jsme chodili do Volání Bielovodky a v Tatra Open museli zdolávat 9m stupeň po lanovém žebříku. Žebřík jsme sem sami kdysi umístili jako alternativu ke slaňování. Jeskyní se v tomhle úseku prochází s postrojem v batohu kvůli prolézání plazivek a oblékání postroje na jeden stupeň zdržuje postup. Tak téměř všichni používají žebřík. Ovšem je to dost namáhavé. A na bezpečnosti to taky nepřidá. Často jsme si říkali, kéž by šel stupeň někudy obejít. Tentokrát to Mílovi už nedalo a pustil se do průzkumu shora. Těsně před zúžením Děsný vietor začal prolézat vpravo mezi balvany a brzy byl 7 m hluboko.

Šel jsem mu naproti dole pod žebříkem a provolali a prosvítili jsme spojku. Pak už jen několik hodin odvalování balvanů a rozšiřování pukliny. Cestu jsme nazvali

Tátova zkratka a pro pohodlnější průlez zde osadili popruh na přitáhnutí.

V Medvědí chodbě jsme doplnili fotodokumentaci fosilií medvěda a hledali pokračování. Ukloněná klesající trubice s průvanem vypadá sice velmi nadějně, ale neustále se zužuje. Šanci by zde měl jen super tenký jeskyňář.

Pak už nám zbývala jen zasedimentovaná chodba. Ani v ní jsme po několika hodinách kopání moc nepostoupili. Ale ta možnost tady je.

Záhadu, kudy „míša“ přišel, jsme tentokrát neodhalili. Tak zase příště.

Účastníci akce: M. Polívka, K. Jindra (ZO 3-03 Šumavský kras).

Rakousko – jeskyně na jz. okraji Tötesgebirge

Petr Barák, Tomáš Svoboda, Pavel Rozehnal (ZO 6-22 Devon)

Naši členové se v posledních dvou letech (říjen 2010 – červenec 2012) zúčastnili celkem sedmi akcí do krasové oblasti situované v. od města Bad Ischl na jz. okraji pohoří Tötesgebirge. Navštívili jsme zde prozatím tři jeskyně ležící v údolí řeky Rettenbach.

Celkem čtyřikrát jsme se věnovali jeskyni Kühllloch, kde jsme navázali spolupráci s kolegou z linecké skupiny. Tato lokalita byla postupně objevována v letech 1966–1985 jeskyňáři z Hallstatu a Lince. Jedná se o horskou vyvěračku o celkovém převýšení +376 m (délka 1 455 m) tvořenou soustavou šachet, z nichž největší jsou Psychowand (30 m) a Himmelsleiter (45 m). Propasti jsou propojeny několika horizonty a také dvěma nepříjemnými úžinami. Všude přítomný je divoký mrazivý aktiv, který zejména v šachtách vytváří fantastickou a také velmi hlučnou podívanou. Celkově je průstup touto jeskyní poměrně náročný. První dvě akce v říjnu a prosinci 2010 byly věnovány celkovému dostrojení jeskyně až ke koncovému sifonu

(z kóty +210 m). V roce 2011 následovala červnová akce, jejímž cílem bylo odtransportovat výstroj pro potápěče ke koncovému sifonu a pokusit se zde o průnik. Navzdory příznivé předpovědi počasí nás na místě přivítal hustý déšť, který nám příliš optimismu do žil nenalil. I přes mírně zvýšený vodní stav jsme akci realizovali, byli jsme však nuceni ji v půlce jeskyně vzdát. Zatím poslední akce začátkem listopadu 2011 měla za úkol zrevidovat stav vystrojení a fotodokumentaci.

Další lokalitou, jíž jsme věnovali pozornost, byl Spiegelwandcanyon objevený jeskyňáři z Lince v roce 2008. Lokalita je dlouhá 340 m o celkové denivelaci 40 m. Průstup jeskyní je jednoduchý, bylo třeba vystrojit dva malé kolmé stupně, jinak ji lze pohodlně zdolat volně. Největším problémem bylo vůbec lokalizovat vchod a vylézt strmý kopec se suťovými poli, na němž jeskyně leží. Některé pasáže bylo nutno zdolat lezecky a byly pro jistotu vystrojeny fixními lany. V roce 2011, během druhé listopadové

Vstupní šachta jeskyně Naglsteghöhle (Foto P. Rozehnal)

akce, jsme se rozhodli provést potápěčský pokus v koncovém sifonu této lokality. Výstroj pro sólopotápěče byla tentokrát bez problémů odtransportována až na místo určení. Průnik koncovým sifonem byl úspěšný, potápěč se po 40 m vynořil v nových prostorách, podařilo se mu prozkoumat nové pokračování v délce 30 m, kde ho zastavil kolmý stupeň. Zajímavostí bylo zjištění, že sifon je tvořen nepatrným aktivním tokem, nikoli stojatou skapovou vodou. Sifon byl zdolán proti proudu, proto vyvstala otázka, kam voda teče. Potápěč tedy prozkoumal i tušený odtok a podařilo se mu objevit pokračování charakteru polosifonu o celkové délce 30 m. Akce splnila svůj účel, byly ověřeny možnosti dalšího výzkumu, který prozatím zůstal nedokončen.

Během téže akce jsme navštívili také jeskyni Naglsteghöhle (převýšení +155 m, -55 m; délka 805 m).

Zatím poslední akce, která měla přípravný charakter, proběhla v červenci 2012. Kotvením byly opatřeny některé exponované úseky svahu pod jeskyní Spiegelwandcanyon, přestrojeny a dostrojeny byly také některé úseky v samotné jeskyni. Proběhla kontrola vodního stavu v sifonu a vodící šňůry. Ačkoli okolní vyvěračky celkem vydatně plnily svou funkci, v této jeskyni se zvýšené vodní stavy nijak neprojevíly. Bylo také vylezeno nadějně okno v rozměrné jeskyni Naglsteghöhle. V rakouské mapě je v tomto místě nakreslen otazník a měli jsme informace, že ho doposud nikdo nezkoumal. Bohužel, nalezené skoby nás přesvědčily o opaku. I to, že lokalita byla odstrojena, znamenalo, že rakouští

Potápěč před koncovým sifonem v jeskyni Spiegelwandcanyon (Foto P. Rozehnal)

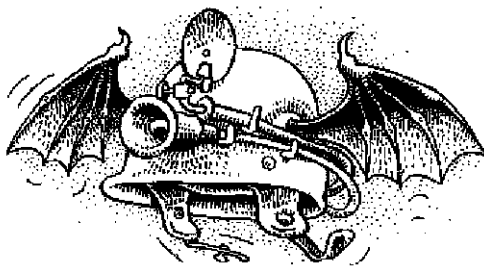
kolegové zde ukončili průzkum, což v jejich případě téměř zpravidla znamená, že je vše důkladně „prošmejděno“. Škoda, byl by to pěkný kilometrový objev. Nicméně, lokalitu jsme nechali vystrojenou, protože stojí ještě za další podrobnější zhlédnutí a vyfocení.

Z dalších aktivit v okolí lze jmenovat např. povrchovou akci na kopec Sarstein, návštěvu městečka Hallstat, či ponor v periodické vyvěračce Kessel v pohorí Solné komory. Celkem sedmi akcí se v různém personálním obsazení a různě často účastnili: *Pavel Amler, Petr Barák, Jindřich Dvořáček, Zdeněk Dvořák, Sandra Kejíková, Marika Kučerová, Jana Lindová, Pavel Rozehnal, Vít Ryšavá, Jiří Strouhal, Tomáš Svoboda, Martin Škrobák, Jiří Štěpánek, Jiří „Štajgr“ Vokáč a Petra Zvolánková.*

*Unavená, ale šťastná
(Pavol Kočíš, Czech Speleo Photo 2012, téma: Nezapomenutelné okamžiky, 3. místo)*

KRÁTKÉ A JINÉ ZPRÁVY

Speleookénko

přehled zpráv a zpráviček z internetových serverů

Vyhleďte si více podrobností na webech jednotlivých organizací!

Jan Kelf Flek

ZO 1-06 Speleologický klub Praha

<http://speleo.kuk.cz/>

Setkání speleologů v Týnčanském kra-
su 2012 se konalo ve dnech 21.–22. září
2012. Organizaci letošního ročníku pře-
vzal Speleoklub Týnčany pod vedením
Radima Broma. Naše skupina, tedy ZO
1-06, zajišťovala konferenci Výzkum
v podzemí, včetně vydání sborníku zašti-
těného UK a ČVUT a opatřeného ISBN.

Mezinárodní noc pro netopýry.
V bývalém lomu na Chlumu proběhla
v sobotu 25. 8. 2012 již po osmé. Mezi-
národní noc pro netopýry je osvětová
akce s dlouholetou tradicí, zaměřená na
ochranu netopýrů.

Návštěvy v lomu na Chlumu – na
Chlum chodí mnoho turistů, cyklistů,
trepků a dalších. S většinou návštěv-
níků máme dobré zkušenosti. Bohužel,
poslední dobou se po Českém krasu
objevují jiní návštěvníci. Jedná se o mi-
lovníky čtyřkolek, motocyklů a hlav-
ně jedince, kteří se vyžívají v ničení

a poškozování vstupních dveří jeskyň,
v likvidování mapových značek a těžeb-
ního zařízení.

ZO 5-01 Bozkov

<http://www.speleobozkov.cz/>

Postup v jeskyni Na Poušti – 29. 4. se
nám podařilo proniknout do pokračová-
ní jeskyně na Na Poušti. Na této lokalitě
u Železného Brodu – Popluží pracujeme
s přestávkami již 10 let. Postupně zde
v původně nenápadném propadu v lou-
ce odkrýváme propastovitou jeskyni, je-
jíž dno je po tomto objevu už v hloubce
přes 30 m.

Objevy na polské straně Králického
Sněžníku – na speciálně svolané tisko-
vé konferenci informovali vědci z Tech-
nické univerzity ve Wroclawi a Wroc-
ławské univerzity o nových objevech
v Medvědí jeskyni. 2. května 2012 ob-
jevila skupina vědců, speleologů obrov-
skou, více než 100 m dlouhou jeskyni
– Sál mastodontů.

Speleopotápěčský průzkum jeskyní v západních Krkonoších – 13.–14. 10. 2012 se speleopotápěči nořili v jeskyni Netopýří Mlýn v Rokytnici nad Jizerou, kde ověřovali stav dna po prvním pokusu s hydrotěžbou. Cílem ponoru v Poniklé bylo důkladné prozkoumání sifonu.

ZO 1-05 Geospeleos

<http://www.geospeleos.com>

Knih o speleopotápění – máte-li zájem o (nejen speleo)potápění, možná vás zaujme informace o přípravě knihy o historii československého potápění, kterou se chystá vydat Josef Dvořáček. Aby toto dílo mohlo vyjít, je třeba zjistit/zajistit patriční zájem u veřejnosti.

47. ročníku Petrboškova memoriálu se zúčastnilo 28 závodníků, kteří za slunečného počasí projeli trasu závodu bez větší újmy na zdraví. Je potěšitelné, že řady účastníků byly po delší době rozšířeny i o týmy Speleoklubu Týnčany a Speleologického klubu Praha. V závěrečném hodnocení však neměly šanci proti borcům z Kladna, kteří opět vyhráli :-).

Nové speleologické objevy ve Studniční jeskyni u Bubovic – článek o objevech ve Studniční j. od Jarý a Martina Jeronýma a Karla Žáka z Českého krasu.

ZO 6-01 Býčí skála

<http://www.byciskala.cz>

Hydrologie Křtinského potoka – v roce 2010 obhájila Sandra Kejíková na Ústavu geologických věd PřF MU Brno bakalářskou práci s názvem *Hydrologická problematika Křtinského údolí v Moravském krasu*, která shrnuje dosavadní poznatky o hydrologii Křtinského potoka.

V posledních několika letech se obnovil zájem o lokalitu Výpustek. Po opuštění jeskyně armádou se dříve hojně navštěvovaná lokalita znovu zpřístupnila pro veřejnost, vrátili se jeskyňáři, archeologové, geologové, vyšla monografie Rudolfa Musila, buduje se výstavní expozice.

Císařská degenerace a magie Býčí skály – císařská návštěva jeskyně není událostí, kterou se může pochlubit každá lokalita. Na Býčí skále se udála 7. září 1804. Upomíná na ni krásný, původně pozlacený, latinský nápis u Býčího jezera. Mezi mnohými významnými návštěvami císařský pár představuje návštěvu opravdu nejvýznamnější. Vše by mohlo zůstat jen zajímavou historickou událostí, kdyby si císařský pár nenechal přinést do jeskyně postel a nepřenocoval zde!

Býčí skála poprvé na mapě – rok 1845.

Karel Jan Rudzinsky. Lesní inženýr, architekt, mineralog v Býčí skále – výzkum podpisů návštěvníků ve Staré Býčí skále vytváří obraz dosud pozapomenutých dějů. Studium životopisů podepsaných nám dovoluje nahlédnout do souvislostí, jež nám, návštěvníkům z 21. století, již čas zavál sedimenty stáletí. Zajímavá postava z oblasti Býčího jezera (Šenkova sifonu) patří lesnímu inženýrovi, architektovi, mineralogovi, sběrateli umění a speleologovi, řediteli knížecích lichtensteinských hamrů (železáren) na jejich pozoričském panství v Adamově a v Josefově, vedoucímu prvního vědeckého sestupu do Macochy – Karlu Janu Rudzinskému.

Karel Josef Jurende, otec moravské vlastivědy a národopisu v Býčí

skále – další identifikovaný podpis ve staré Býčí skále náleží, jak poznamenávají dějiny, největšímu německy píšícímu Moravanovi 19. století, vlastivědci a národopisci Karlu Josefu Jurendemu. Jeho podpis psaný tužkou, doprovázený podpisy dalších šesti společníků, je mezi Böhlerovou chodbou a Dračími hřbety.

Baron Ernst Gideon Laudon – Skot v Býčí skále – „Himl Laudón!“ – nález podpisu nejvyššího velitele rakouských vojsk u Pohanských kamenů na Býčí skále. Držitel nejvyšší vojenské hodnosti všech dob – generalissimus, lidový hrdina a muž s neobvyklým rodokmenem nalezl ve své době nesporně k nejobávanějším vojevůdcům Evropy. V Býčí skále jeho nově nalezený podpis patří ke skvostům, srovnatelným s podpisy Aloise Josefa Lichtensteina.

ZO 6-04 Rudice

<http://www.jeskytnar.cz/rudice>

Členové SZS, stanice Morava, uspořádali dne 21.7.2012 další lezecké dny, tradičně na lokalitě Rudické propadání – Kolíbky.

ZO 6-08 Dagmar

<http://www.jeskytnar.cz/dagmar/rubrika/aktuality>

Členové ZO usilovně těží a dřeví na lokalitě Mlhův závrt v Jedelském propadání. Dagmarácký pracovní týden (29. 6.–8. 7. 2012) Hlavním bodem programu bylo pokračování prací tamtéž.

ZO 6-12 Speleologický klub Brno

<http://www.jeskytnar.cz/speleoklub-brno/rubrika/aktuality>

Na Řičánce opět v plném nasazení – práce na této lokalitě opět pokračují.

Průzkum studny v bývalém koncentračním táboře u Hodonína – v termínu 22. a 24. 5. 2012 se uskutečnila pracovní výpomocná akce při archeologickém výzkumu studny v chystaném památníku rómského holocaustu nedaleko Hodonína u Kunštátu.

Kungurská Ledová jeskyně (Кунгурская Ледяная пещера) – zpráva o akci v nejstarší exkurzní jeskyni Ruska s cílem prozkoumání jezera Severní ledový oceán (dóm Geografů) v chráněné části jeskyně, hledání neznámých podvodních galerií a natočení dokumentárního filmu o jeskyni.

Nové objevy v HMŠ – Pokračuje bádání v Býčí skále. V pátek 24. 8. se podařilo objevit další volné prostory v systému HMŠ – Odporný komín. Při vyklízecích pracích v levém Tykadle Šneka bylo objeveno malé zavalené okno, které po vyčištění vedlo do volné chodby o šířce cca 2,5 m, výšce cca 3 m. Tato chodba je protékána drobnou vodotečí a po cca 15 m končí komínem zavaleným mohutnými bloky. A další zpráva: Brežněvova roura, Šnekova štridla a další radovánky.

Podzemí zámku v Lednici – 12. 9. 2012 bylo zahájeno mapování odvodňovacích barokních kanálů v areálu zámku v Lednici. V první etapě bylo zmapováno 80 m chodeb, které se prostírají mezi západním křídlem a jízdárnou, která je momentálně podrobována archeologickému výzkumu a komplexní rekonstrukci.

ZO 6-16 Tartaros

<http://www.tartaros.eu/>

Skupinový víkend + bádací týden

Starý Lopač – Přítokový sifon: pokus o vyčerpání sifonu, hydrotěžení ve

Vintokách a Liščí, kopání ve Vintokách a Karhanově závrtu...

ZO 6-17 Topas

<http://topas.speleo.cz/Topas/Topas.html>

10 let Krystalových očí, 100 let Ztraceného světa – Topas slaví svůj největší světový objev: 10. výročí objevu Krystalových očí!

Výstava Křišťálové oči ve Zlíně – 8. 6. 2012 proběhla ve zlínské galerii Alternativa vernisáž výstavy „Křišťálové oči“. Výstavu uvedl venezuelský velvyslanec excelence Víctor Julián Hernández León

Srdcaři – seberte svým dítkům iPady! Třetí vydání nejstahovanější ajpedácké aplikace „Srdcaři“ je o topasáckých objevech, výpravách, projektech i jeskyních! Nejdelší jeskyně Balkánu – Makedonie, Srbska, Černé Hory nebo Kosova lze na Srdcařích zkouknout historicky poprvé 3D stereoskopicky! Ve 3D je i krátký klip, rozhovor se členy Topasu Richardem a Markem o jejich natáčení v jeskyních Ztraceného světa ve Venezuele!

Na webu jsou také informace o jeskyních Vodena Pečina (mohutný vývěr nedaleko obce Dobrače v Srbsku), makedonské vývěrové jeskyni Pešna, ležící sz. od Prilepu, s impozantním portálem širokým 56 a vysokým 40 m, který je největším v Makedonii a jeskyni Petnička pečina v Srbsku, která má v monumentálním vývěrovém portálu hospodu.

ZO 6-18 Cunicunulus

<http://www.cunicunulus.cz>

4. 6. 2012 Napsali o nás: Cuniculus znamená latinsky králík. Stejným slovem jsou v přeneseném smyslu slova označovány „králičí díry“. V itaštině jsou tak

dodnes označovány různé umělé podzemní chodby většinou malého profilu. V češtině můžeme tento výraz nahradit slovem podzemní kanálek, chodbička, anebo i chodba.

10. 6. 2012 Podzemí v Hostěradicích na Znojemsku – první zmínky o obci jsou z počátků 2. tisíciletí kdy Hostěradice získal za moravského markraběte Vladislava majetkem Loucký klášter.

15. 6. 2012 Jihlavské katakomby zkoumali nacisté s Tibeřany – rozhovor redaktora Milana Kopeckého se Stanislavem Motlem.

18. 6. 2012 Habrečká jeskyně – nachází se za zahrádkářskou kolonií za obcí Ledec nad Sázavou směrem na Habreky.

19. 6. 2012 Dolování grafitu u Louky nedaleko Olešnice na Moravě – tuha byla dobývána jednak pod stejnojmenným hradem (dnes zřícenina) v okolí kóty 642,5 m n. m. s. od Louky, významnější ložisko bylo otevřeno na počátku 19. stol. cca 0,5 km sv. od Louky v polích na plochem návrší, v. od kóty 572 m n. m. v místní části příznačně zvané „V kružích“.

20. 6. 2012 Jeskyně Čertovy díry – vytvořené v čoče krystalických vápenců jsou součástí Leděčského krasu. Nachází se jz. od obce Kožlí ve svahu přehrady Švihov. Bezproblémově přístupné jsou dvě krasové dutiny, propojené nízkými chodbami. Všechny jeskynní prostory jsou přístupné pouze za velmi nízkého stavu vody.

23. 7. 2012 Vlastějovice – dědičná štola. Tato štola dosáhla délky 380 m a podfárala známé Vlastějovické doly na železnou rudu. Ražena je přímo od Vlastějovic. V období let 1917–1922 byla

prohloubena šachta Rudolf na 101 m a dosáhla spojení se stolou.

26. 8. 2012 Štola pod farou v Příbyslavi – v okolí města se již ve 13. stol. doloval galenit s významným podílem stříbra, těžbu ukončily husitské války a pokusy o její obnovení v 16. stol. nebyly příliš úspěšné.

ZO 6-19 Plánivý

<http://www.planivy.cz>

Letní expedice – Kačna jama Reka Exploration 2012 – ve dnech 9. 8. až 19. 8. 2012 proběhla další z mezinárodních expedic do dnes již třetího nejdelšího jeskynního systému Slovinska – do jeskyně Kačna jama. Tento rok jsme se rozhodli odpočinout si od náročného transportu potápěčského vybavení do zadních partií a o to víc jsme se naopak věnovali lezení a podrobné dokumentaci prostor, kam běžně nechodíme.

ZO 6-20 Moravský kras

<http://vymodlena2.webnode.cz/>

Na webu naleznete zprávy z jednotlivých, téměř každotýdenních, pracovních akcí v jeskyni Vymodlená, kde členové ZO usilovně kopou, těží a vyvážejí. Ve štěrkových sedimentech u stropu byly nalezeny kosti různých druhů zvířat, o nálezů byli informováni pracovníci Moravského zemského muzea.

Ve Skleněných dómech byl podniknut výstup po laně do dómku v Brandstaterově komínu, kde se pracovalo na rozšiřování úžiny ve stropě. Pokus o její průlez nebyl zatím úspěšný.

ZO 6-21 Myotis

<http://www.jeskytnar.cz/myotis>

Čištění dna Macochy a jiné – naše skupina nezahálí, členové bádají, pomáhají u sousedů a vůbec se tak potulují po kraje jak moravském, tak i Polském.

ZO 6-22 Devon

<http://6-22.speleo.cz/forum3/index.php>

Zprávy o usilovném bádání na Okrouhlíku (viz také článek v tomto čísle Spelea) a také o expedici Rakousko, jarní a letní expedici do Banátu a další.

ZO 6-28 Babická speleologická skupina

<http://www.jeskytnar.cz/babicka-skupina>

Týdenní akce 2012 v Babicích 17.–26. 8. se v Babicích nad Svitavou uskutečnila týdenní jeskyňářská bádací akce. Pracovalo se ve Větrné propasti za sifony SI a SIII.

ZO 7-02 Hranická propast

<http://www.hranickapropast.cz/sekce/2--hranicka-propast.html>

Hranická propast na dosah od nejhlubší mety – po předchozích hloubkových ponorech Kryzstofa Starnawského byla dne 1. 10. 2012 zorganizována akce určená k průzkumu nejhlubší partie Liftu. Starnas naplánoval s mírně modifikovaným týmem sestup k nejhlubšímu místu z posledního hloubkového ponoru (–217 m). Zde fixoval kalibrovanou šňůru, kterou spustil dál do hloubky propasti. Závaží na konci se po dvou minutách zastavilo na hloubce 373 m. Kryzstof se ještě spustil do hloubky 225 m a ohledával terén. Celková doba ponoru byla 525 minut.

ZO 7-09 Estavela

<http://www.estavela.cz>

Předběžná zpráva o objevech nad Kostlíkem – naše speleologická skupina se stále snažila i o zásadnější objevy v dalších nadějných místech pod Špraňkem. Velkým impulsem byl nález dopisu doc. Panoše v r. 2011, ve kterém zmiňuje možnou existenci celého neznámého systému pod východní částí Špraňku (viz článek ve sborníku Speleofórum 2012). *Celý článek a fotodokumentaci naleznete na výše uvedeném odkazu a v tomto čísle Spelea.*

Web ČSS

<http://www.speleo.cz/>

Expedici Sardinie 2012, složené z českých a slovenských speleopotápěčů (Speleoquanaut a Speleodiver), se povedl husarský kousek. Po několikaletém úsilí italských a českých speleologů byla konečně nalezena cesta pod údolím Codula di Luna. Tým, vedený Danem Hutňanem, objevil na konci Ramo Sud (jižní větve jeskyně Bue Marino) nový sifon, dlouhý 80 m. Na jeho konci našli jeskyňáři suchou chodbu, dlouhou 330 m, končící dalším sifonem. Chodba vede 30 m pod údolím a končí na jeho druhé straně. Je tak položen základ pro připojení 22 km dlouhého jeskynního systému Bue Marino ke 40 km známých jeskynních chodeb v pravé části údolí Codula di Luna.

První česká tisícovka objevena v Černé Hoře

První, českými speleology objevenou jeskyni, překonávající svojí hloubkou hranici 1 000 m, se podařilo nalézt

v Černé Hoře. Stalo se tak na čtvrté expedici, organizované ZO Suchý žleb v pohorí Maganik (21. 7.–11. 8.). Vchod byl nalezen již minulý rok, kdy se nám také podařilo sestoupit až do –500 m. Dne 4. 8. se týmu ve složení Dvořák, Hösl, Matouš podařilo systém prohloubit až na 1 027 m, přičemž bylo zjištěno další volné pokračování.

Jeskyně se nachází nedaleko stolové hory Trešteni vrh v divokém a těžko přístupném terénu. Její charakter určuje výrazná tektonika ve vodorovných vrstvách vápence, vytvářející na Maganiku i několikasetmetrové šachty a úseky tmavých, hůře rozpustných vápenců, ve kterých naopak vznikají dlouhé meandry s minimálním spádem. V některých starých pasážích se pak nachází na vysokohorský kras bohatá krápníková výzdoba, reprezentovaná především krvavě červenými sintry.

Postup byl realizován za pomoci jednoho bivaku v hloubce 340 m, který se nachází na terase ze starých sedimentů nade dnem mohutné dvousetmetrové šachty. Během postupu se nám, bohužel, nepodařilo nalézt vhodné místo pro druhý bivak, což byl jeden z důvodů, proč jsme výzkumu v této nejhlubší větvi prozatím zanechali. Koncová místa jsou od prvního bivaku již poměrně vzdálená a za povodně by se návrat po trase, jdoucí z velké části po aktivním toku, stal prakticky nemožný a vysoce rizikový. Zbytek času jsme proto věnovali výše položeným horizontálním patrům, které protínají mladší vertikální větve a poskytují možnost pokračování v obou směrech.

Délka zmapovaných částí činí 2 820 m, předpokládaná délka všech

objevů přesahuje 3 km.

Expedice se účastnili: V. Adamec, V. Baldík, V. Bumbálek, L. Bumbálková, P. Čáslavský, Z. Dvořák, K. Hösl, V. Kahle, R. Matouš, M. Albrecht, O. Šimíček, J. Večerek.

Pozn. red. Blahopřejeme ke všem význačným objevům a těšíme se na obsáhlé příspěvky do sborníku Speleofórum! Uzávěrka příspěvků do sborníku je 15. prosince 2012!!!

MIMO ORGANIZAČNÍ STRUKTURU ČSS

Kahan

<http://www.kahan-speleo.cz/>

Perimetr na Žebračce brání peklu dostat se na zem – když se v 80. letech otevřela brána do pekel zvaná Žebračka, lidé se zhrozili. Bohužel pekelníci měli už na zemi své agenty, kteří aktivně bránili uzavření této brány. Nakonec se dobrá věc podařila a nedávno bylo odsouhlaseno zavezení brány. Bohužel ...

Moravský speleologický klub

<http://mskholstejn.eu/>

15. 9. 2012 – Průzkumy na Holštejsku během letních měsíců – nejdůležitější akce se odehrály v lokalitách Sonda pod Jedničkou a Závrt č. 3 (V Sýčkách). V Sondě dlouhodobě panuje sucho, což umožňuje bádání v nejnižších partiích.

Speleo Kerberos

<http://kerberos.webnode.cz/zapisy-z-akci/rok-2012/>

Během května a června pracovali na Kammenném ponoru, zprávy z jednotlivých akcí viz uvedený odkaz.

Speleoskopina Guáno

<http://www.jeskyinar.cz/guano>

4. 9. 2012 Skeletons of Society: „Otazníky mají konec, projekt kostlivců je ukončen“ (Mine Diving) – po delší pauze jsme opět otevřeli projekt dalšího bádání na naší zatopené lokalitě Skeletons of Society. Čekalo na nás několik nezodpovězených otazníků, které jsme na posledním průzkumném ponoru, především z důvodů velmi špatné viditelnosti ve vodě, ponechali otevřené...

Osobní web jeskyňáře a malíře

Oty Šimíčka

http://www.ota-simicek.net/simicek3-171-186_2012

Zprávy z akcí v závrtu č. 3 na Harbechu, z čerpacích pokusů tamtéž a z úspěšné letní expedice Černá Hora.

Francimus

<http://francimus.webnode.com/>

Na stránkách Franciho naleznete několik dalších Speleobulvárů a počtete si o všem možném.

Czech Speleo Photo 2012 zná vítěze

Ve speleologické fotografii někdy víc než na dokonalé technice záleží na neotřelém nápadu a někdy i troše štěstí. To dokazují vítězné snímky třetího ročníku soutěže Czech Speleo Photo, který proběhl u příležitosti Setkání speleologů v Týnčanském krasu ve dnech 21.– 23. září.

Do soutěže o nejlepší speleologickou fotografii přihlásili letos autoři celkem 77 snímků, které soutěžily v tradičních kategoriích „krasová fotografie“ a „montanistika a historické podzemí“. Tematická kategorie C nesla letos název „nezapomenutelné okamžiky“. A okolnosti vzniku některých snímků byly skutečně pozoruhodné.

Vítěz kategorie „montanistika a historické podzemí“ Laco Lahoda například s použitím dýmu z magneziové pochodně a radiové odpáleného blesku vytvořil působivý snímek neexistujícího východu z podzemí s názvem „Ztracená brána“, který se později ocitl na obalu knihy stejného názvu.

Pavol Kočiš ze Speleoklubu Cassovia získal první místo v kategorii „krasová

fotografie“ se snímkem, zachycujícím zdánlivě banální proceduru – ranní přípravu čaje ve speleologickém bivaku. Méně pohodlí si užil Ivan Kletečka ze Speleoklubu Guáno při fotografování vítězného snímku v kategorii „nezapomenutelné okamžiky“. Fotografii s názvem „Za světlem“ pořídil se stativem ponořeným ve vodě, fotoaparátem těsně nad hladinou a s myšlenkou na hrozící zvýšení vodního stavu v důsledku přívalového deště.

„Speleologická fotografie je velice specifická a náročná, o to větší výzvou je,“ uvedla Soňa Karbusická, která letos již po druhé předsedala odborné porotě. Třetí ročník soutěže proběhl i přes drobné technické potíže úspěšně a soutěž si pomalu začíná budovat jméno i v zahraničí. Letos byl také překonán rekord ve vzdálenosti, ze které soutěžní snímky putovaly – přihlásilo se totiž i několik autorů z Nového Zélandu.

Podrobné výsledky soutěže a vítězné fotografie naleznete na webu www.czechspeleophoto.cz.

Výsledková listina Czech Speleo Photo 2012

Kategorie A: Krasová fotografie

1. místo: Pavol Kočiš, Čaj o ôsmej
2. místo: Thomas Suryono, Ray of Light
3. místo: Ivan Kletečka, Ledové království

Kategorie B: Montanistika a historické podzemí

1. místo: Laco Lahoda, Ztracená brána
2. místo: Radim Brom, Opálové doly Dubník
3. místo: Lukáš Falteisek, Římská jednička v uzavřeném intervalu

Kategorie C: tematická fotografie, téma: „Nezapomenutelné okamžiky“

1. místo: Ivan Kletečka, Za světlem
2. místo: Daniel Horáček, Samice s mládětem
3. místo: Pavol Kočiš, Unavená, ale šťastná

Cena diváků

Jana Dubská, Bahenní lázně

Reakce na článek *Sorry vážení* v rubrice „Krátké a jiné zprávy“ ve Speleu číslo 59, strana 40–41

Hugo Havel (ZO 6-21 Myotis)

Milý Ladislave,

nikdy jsem proti Tobě, až na nějaké drobnosti, nic neměl a vážím si Tě jako kamaráda jeskyňáře a odborníka profesionála. Protože jsme často spolupracovali, hodně jsem se od Tebe naučil a jsem Ti za to vděčný. Když jsi mě o cokoliv požádal, vždy jsem Ti vyhověl a podpořil Tě i v dobách pro Tebe těžkých. To, že jsem s troškou ironie a nadsázky, a i důrazu, recenzoval Tvoje dílo o historii KOMM, byla vlastně shoda okolností. Historií speleologie v krasu se dlouhodobě zabýváme a vždy mně vadilo, že někteří autoři píšou s chybami, neúplně, zkráceně, apod. Proto jsem měl již dříve připravený ten obecný úvod, jak by se měla historie publikovat. Čekal jsem jen na vhodnou příležitost konkrétního díla, na kterém bych to mohl dokladovat a náhodně v té době vyšel Tvůj článek.

Sorry, mohl mě teď napadat a urážet někdo jiný. Očekával jsem Tvoji reakci, ale myslel jsem si, že to bude osobně

z očí do očí – takto bychom si to mohli vzájemně vysvětlit. Tvé nešťastně formulované názory na moji osobu se do Spelea nehodí, zvláště ten s politickým podtextem. Na rozdíl od Tebe jsem neměl na výběr, já jsem se do politiky nikdy nepletl, poslali mě prostě na vojnu na hranice. Ty však můžeš volit – můžeš, nebo nemusíš moje vzpomínky číst.

Co se týká Amatérky, jako demokraticky zvolený výbor Speleologického klubu jsme rovněž neměli na výběr. Buď bychom odsouhlasili spolupráci s ČSAV nebo by nám byla stejně zásahem moci odebrána. Plánivská skupina právě z těchto obav předala lokalitu do kompetence Speleologického klubu – lze to v archiváliích dohledat. Výbor Speleologického klubu postupoval přesně dle stanov – při rovnosti hlasů rozhodoval hlas předsedy. A kdo byl ve výboru – není nic jednoduššího, než nahlédnout do příslušné výroční zprávy. Stejná situace byla v podstatě u tzv. dohody (smlouvy?)

o spolupráci v jeskyni 13C. I zde byla ve hře varianta mocenského zásahu a odebrání lokality. I tehdy neměli amatéři na výběr.

Z toho, jak píšeš o té době, mně připadá, že stále v sobě nosíš ukřivděnost za to, že Tě amatéři připravili o velký objev a tím i o úspěch a slávu. Ale zase si to byl Ty, kdo měl na výběr – co Ti bránilo vypracovat projekt a požádat o výjimku na otevírku Simonova závrtu? Musel jsi přece tušit, že ta lokalita je klíčová, když to předpovídal i sám Karel Absolon. Jistě bys tenkrát, vzhledem k Tvému postavení a kontaktům, dostal před amatéry přednost. Jistě by se našlo dost ochotných amatérů, kteří by do toho s Tebou šli – stejně jako např. v jeskyni 13C, kde jsme Ti párkrát vypomohli s Ladou Vojtenkem k nelibosti Plániváků.

Nyní ještě k druhé části Tvého článku. Oba máme k oblasti Jedle srdeční vztah, oba jsme tam zanechali svoji stopu a oba tam již delší dobu nepůsobíme. O tom, co jsi viděl u Jedlí, vím a také se mi to nelíbí. Souhlasím s Tebou, že to má být zabezpečeno. Ti, co tam pracují, jsou však naši kolegové a následovníci a je to na jejich zodpovědnosti. Říká se, že tam kde není žalobce, není soudce. Bohužel, zveřejněním ses stal tím žalobcem – to jsi jim nemusel dělat. V krasu se vždy občas něco podobného dělo. Mohl jsi jim to nějak sdělit – poslat mailem, telefonicky, napsat vzkaz na základnu anebo to řešit přes orgány ČSS. Na rozdíl od Tebe si nemyslím, že účastníci kongresu se budou po prsa prodírat maliním a kopřivami

zrovna v této oblasti, takže odtud ostuda nehrozí. Ostudou spíše je, že jsi to zveřejnil a teď o tom ví kde kdo a může to mít i nepříjemné důsledky pro Dagmaráky a i ČSS. Možné také je, že po přečtení ve Speleu vzali Dagmaráci desky, pilu, kladivo a hřebíky a lokality zabezpečili. Pokud si najdeš čas, můžeme se tam někdy spolu zajít podívat a pak do Lipovce na dobré uzené.

A pokud jde o to „jajánkování“, když někdo píše o svých zážitcích a vzpomínkách, tak se tomu nelze vyhnout, já bych to takhle nenazýval. Tak by se dalo oceňovat mnoho obdobných publikovaných článků, včetně toho Tvého.

Závěrem bych Ti připomněl to, co jsi napsal do časopisu Kras v Čsl. 1–2, 1962, str. 28 – zpráva se týká opětovného zahájení činnosti KOMM v roce 1960. Cituji zde pouze některé části, týkající se amatérských jeskyňářů:

„Potřeba znovuvybudování krasového odd. se jevila velmi naléhavou. Výzkumy v MK prováděné hlavně amatérskými složkami pokračovaly dále..... Bylo třeba..... podpořit amatérský výzkum a umožnit těmto amatérům přístup k podkladům a dokumentaci, podpořit je odbornou radou, *zasáhnout* přímo na pracovišti a hlavně podpořit i po stránce materiální. V úzké spolupráci se Speleologickým klubem v Brně bude..... zároveň zve ke spolupráci všechny jeskyňáře..... A na této cestě necht' jsou všichni jeskyňáři jednotní.“

Myslím, že k tomu není třeba žádný komentář.

S úctou Hugo Havel

Tady je Himmelovo!

Ladislav Slezák

V roce 1967 vyšla velmi zajímavá a hlavně záslužná publikace, kterou vydal Speleologický kroužek ZK ROH Královopolské strojírny Brno. Hlavními autory publikace „Jeskyňě v povodí Říčky“ jsou Jan a Petr Himmelovi. Přehled jeskyní i výčty badatelských prací Speleologického kroužku v této oblasti jsou obrazem snaživého úsilí celé skupiny před tváří nejen ZK ROH, ale i speleologické veřejnosti, která to v té době neměla vůbec jednoduché. Některé formulace nesou sice stopy jakési suverenity a odstupu od faktů, zvláště v oblasti spolupráce, vcelku je dílo „odpracované“ a objektivní.

V roce 2012 se skupina prezentuje na Speleofóru 2012 novou publikací, která nese opět název „Jeskyňě v povodí Říčky“, prezentuje ji ČSS ZO 6-11 Královopolská a titíž autoři, jako v r. 1967.

Při pohledu na tuto novou publikaci si našinec jen povzdechne, jak ten čas utíká a jakými mílovými kroky běží techniky tisku a prezentace. Zkusme se ale zamyslet, jestli nová, reprezentativní publikace přináší svým obsahem aspoň nějaký posun v badatelských a speleologických výsledcích za oněch 45 let působení v povodí Říčky.

Kromě toho, že knížka je obsahově téměř doslovným reprintem publikace z r. 1967, při troše snahy přece jen objevíme některé „novinky“, které rozhodně stojí za zmínku. Bereme-li v úvahu, že Hádecká skupina pro výzkum Říček Speleologického klubu pod vedením J. Dvořáka pozvolna ukončila činnost v r. 1954,

nastoupila na její místo Speleologická skupina pro výzkum Říček Speleologického klubu pod vedením J. Himmela, začíná její organizovaná činnost v r. 1957 (jak lze dohledat v archivních materiálech).

V tomto roce již početná skupina provádí výzkum na řadě pracovišť. Tato skupina se patrně ve svém rozletu příliš nevěnovala studiu prací svých předchůdců. Tak například (do dnešních dnů) nezjistila, že Hádecká skupina pracovala v Kamenném žlábku na Horním paleoponoru a Dolním paleoponoru (Paleoponor Skoupého). Skupina J. Himmela nazvala tento autorsky jako „Cepova díra“ (a takto ji publikovala).

V nové publikaci se najednou objevuje „nová lokalita“, nazvaná Valochovým komínem (Ř-12A, 1426A). Tak tahle pikanterie je opravdu zábavná. Sám K. Valoch tuto lokalitu označuje jako jeskyni Puklinovou, podle jejího objevitele, Jaroslava Dvořáka. Objev je přesně popsán v exkurzní zprávě ze dne 22. února 1953. Cituji: „Nad paleoponory v Kamenném žlábku jsem našel novou jeskyňku, asi 30 m nad úrovní údolí Kamenného žlábku. Jeskyňku jsem pojmenoval Puklinovou. Ofotografoval jsem ji a zaměřil, atd.“

V téže zprávě je uváděn nález jeskyňě, uvedený J. Himmelem pod názvem „U chaty“ (Ř-13A, 1414). J. Dvořák opět konstatuje: „Ve vápencovém lomu u Hostěnic jsem našel asi korozivní dutinu, potaženou na stěnách silnými

náteky medovce v podobě krápníků a záclonek. Zbytek dutiny je vyplněn zelenošedým jílem a limonitovými smouhami. Odebral jsem vzorek, jehož rozbor ukáže, jestli nejde o zbytek miocénu.“ Tutéž jeskyňku popisuje ve své diplomové práci L. Slezák a z téže jeskyňky vyhodnotil R. Burkhardt v r. 1970 jíly jako miocenní relikty (paleontologická analýza).

A ještě do třetice: V publikaci z r. 2012 jsou popisovány práce na prodloužení jeskyně Pekárny. Prvním, kdo se pokoušel překonat koncový zával byl skutečně R. Prix, který se pokoušel v r. 1946–47 uvolnit zával po pravé (jižní) straně kuželu. J. Himmel jaksi „přehlédl“ celoroční rozsáhlé práce Hádecké skupiny, která se pokoušela hornickým způsobem o průlom závalem po levé (severní) straně ukončení jeskyně. Práce byly zahájeny 30. března 1952 a podíleli se na nich J. Dvořák, J. Mazáč, M. Schořík, L. Slezák, Jos. Breza, K. Hloušek a M. Kozel. Na ražbě se pokračovalo po řadu akcí celý rok 1952. Práce byly zastaveny, protože stropní zával se dal do pohybu a nebylo v silách skupiny dále pokračovat. Takže skupina J. Himmela si může připsat až třetí pokus (neúspěšný).

Pokud jde ještě o R. Prixe – správně používal název jeskyně „Užovčí“ (Ř-14, 1429), nikoliv „Hadí“, jak bylo zavedeno později. Užovčí jeskyni správně nazývala jak Hádecká skupina, tak ji signuje ještě

dnes čitelný nápis „Natterloch“, patrně ještě od VDT.

A ještě: jeskyňka v patě ostrohu Lysé hory naproti Kamenného žlíbku, kterou pracně vyhrabal J. Hynšt v 70. letech a na základě doporučení L. Slezáka ji opustil, byla autory publikace patrně „objevena“ v r. 2010, uvedena do evidence (Ř-17A, 1421B) a poeticky pojmenována „Jarmila“. (Tak Jarmilko, konečně máš svoji díрку!)

K historickým zajímavostem patří i nově uvedená zpráva, že členové VDT při úpravách chodníků v Ochozské jeskyni zlikvidovali „U kužele“ (možná) dva ze skupiny stalagmitů.

Chybí i historicky důležitý údaj o vzniku Estavely (nebo co to vůbec je).

Závěrem lze jen dodat, že reprezentativní publikace se svým obsahem rozhodně neřadí do kategorie odborné přínosných publikací. (Výjimku tvoří hydrologická studie J. Himmela). Jako povšechně orientační a poučná pomůcka obstojí i v konkurenci publikací pro účely ochranné výuky střediska Kaprálův mlýn, kam byla také nabídnuta.

Tak jako do každé jiné publikace se i do této vloudil jeskynní skřítek, a tak se dovídáme, že ZO ČSS 6-11 Královopolská vznikla v roce 1972 – patrně jako předčasně narozené dítě České speleologické společnosti, která byla ustavena až v r. 1978.

Ochozská jeskyně jako speleologická konzerva

Ladislav Slezák

Speleologická lokalita v konzervaci. Tak tenhle terminus technicus se v Moravském krasu objevuje poměrně často a je to označení z hlediska speleologické praxe a odborného karsologického bádání zcela mimo logiku. Není nutné vysvětlovat, že takto označené lokality jsou mimo speleologické aktivity, většinou uzavřeny a v gesci Správy CHKO Moravský kras.

Tento státní orgán ochrany přírody spoluopatruje se základními organizacemi ČSS některé jeskyně, které jsou v příčinné souvislosti s řadou dalších lokalit a hlavně jsou součástí celého komplexu hydrografických, geologických a sedimentologických vazeb daného terénu.

Jednou z takových konzerv je Ochozská jeskyně v jižní části Moravského krasu. Oficiálně funguje jako odborné pracoviště ZO 6-11 Královopolská. Torzo této ZO již léta provádí nekonečný výzkum skapových vod na malém, vymezeném areálu jeskyně, na ploše několika desítek metrů čtverečních.

Jeskynní systém má délku přes 3 kilometry a co je hlavní – speleologicky, hydrograficky a hlavně sedimentologicky je stále ve stadiu blahé nevědomosti. Dřívější pokusy o řešení sedimentů zůstaly v polovině cesty. Zdaleka není pravdou, že jeskyně Ochozská je speleologicky nezajímavá a těžko může poskytnout nové objevy. Zdaleka tomu tak není.

Lokalita nabízí k řešení nejméně čtyři smysluplná pracoviště, která v kontextu s novými poznatky v okolních terénech nabývají na důležitosti. ZO 6-11, jak se

opakovaně ukazuje, nemá zájem o spolupráci případných dalších ZO ČSS. Důsledkem klasické nedomluvy je sebevražedné dílo ZO 6-12 Speleologický klub pod Řičánkovou skálou v prostoru západního propadání Hostěnického potoka.

Právě tato lokalita mne vyprovokovala ke hledání a hodnocení starých zpráv o činnosti Hádecké skupiny bývalého „Českého speleologického klubu pro zemi Moravskoslezskou v Brně“. Ukazuje se totiž, že chronicky používaný mapový podklad od legendy VDT, ing. Feitla, nemusí být přesný, zvláště pokud jde o partii za Nouackhovým sifonem v Nové Ochozské jeskyni.

A to už nemluvím ani o jeho průmětu do povrchového terénu. Zcela chybí například spolehlivý průmět nejhlubší části Labyrintu k povrchu Kamenného žlíbku, kde kromě aktivní lokality „Hynštovy ventaroly“ je několik dalších nadějných lokalit, včetně prognostik geneze Adlerovy a Křížovy jeskyně.

Zajímavé jsou i výsledky geofyzikálního průzkumu v předpolí jeskyně Pekárny v úrovni kolem hloubky 30–40 m, tedy v nadm. výšce kolem 310 m (kritická úroveň krasových vod).

Vůbec se neřeší paleohydrografické vazby na aktivní neznámé cesty Hádeckých vod, o nichž byla získána a publikována řada poznatků.

Ochozská jeskyně je mimo veškerou pochybnost speleologicky velice „živou“ lokalitou a bylo by vhodné jí věnovat

zaslouženou pozornost. Kontinuální měření skapových vod je zřejmě činnost chvályhodná, a jak se ukazuje, časově naprosto neomezená. Dva dny „otevřených dveří“ v průběhu roku a řady let minulých, jsou dle mého názoru jen chabou speleologickou aktivitou ČSS na této lokalitě.

Doufám, že i ta nejkvalitnější konzerva podlehne časem korozi, která otevře cestu k jejímu vábnému obsahu a Ochozská jeskyně opět ožije čilou speleologickou aktivitou. Jen aby to netrvalo zas až tak příliš dlouho.

Za světlem (Ivan Kletečka, Czech Speleo Photo 2012, téma: „Nezapomenutelné okamžiky“, 1. místo)

Sedm let mrtvej (Foto Daniel Horáček)

TROCHA HISTORIE

Moravský kras, můj osud, 6. část

Hugo Havel

Nový rok 1973 nic nezměnil na obvyklém zimním životě na Jedlácké boudě. Opět bádání v j. Dagmar a v Manželském závrtě. V únoru dosahujeme hloubky ražené šachty 12 metrů. Významně nám pomáhají naši přátelé z brněnského MY-clubu – Mojda, Jeff, Pikolík, Laďa a další, bez jejichž pomoci bychom takové dílo stěží sami zvládli. V naší práci nás zastavuje nečekaná rána, které jsme

jen těžko mohli čelit, a kterou nejsme schopni odvrátit. Laďa Dolníček, který se o nás celé dva roky téměř nestaral, najednou o nás projevil zvýšený zájem, moc věcí se mu nelíbilo a posléze došlo i ke konfliktu, po kterém mě vyloučil ze skupiny. Nepočítal asi s tím, že všichni tehdy aktivní členové skupiny odejdou se mnou. Pokusili jsme se ještě o smírné řízení, přes výbor Speleologického

Základna Jedléské skupiny

Základna u jeskyně Dagmar, 1973

klubu a docílili jistých, hlavně morálních vítězství, ale nic to nezměnilo na tom, že jsme zůstali bez základny a bez lokality na výzkum. Na určitou dobu nastal dočasný útlum, ale jen do té doby, než nám výbor SK přiřknul jeskyni Dagmar. Od té doby jsme veškerou svoji činnost soustředili na tuto lokalitu. Intenzivními jednáními, kdy mně účinně a nezištně pomohl Jindřich Kvasnička, jsme získali povolení na postavení základny u j. Dagmar. S pomocí kontaktů na brněnském výstavišti jsme levně nakoupili vyřazené panely a postavili urychleně základnu. Objev Dunivého domu ze dna propasti Pětky za Bílou síní pak už na sebe nenechal dlouho čekat (25. 2. 1973 Řehák, Klečka, Hrazdíra). Dokončení základny a její částečné vybavení nám pak zabralo hodně času v letních a podzemních měsících roku 1973.

Koncem zimy proběhla další akce GÚ ČSAV do Amatérské jeskyně, které se zúčastnila téměř celá naše skupina Dagmar, jak jsme si dle naší lokality začali říkat. Výsledky, kromě fotodokumentace, nebyly valné, Celofán s Princem udělali ve Sloupské chodbě něco geologie...

Přítokový sifon v Býčí skále před započítím prací

Stav po prvních odstřelech

Čekání na příjezd skupiny Rangers

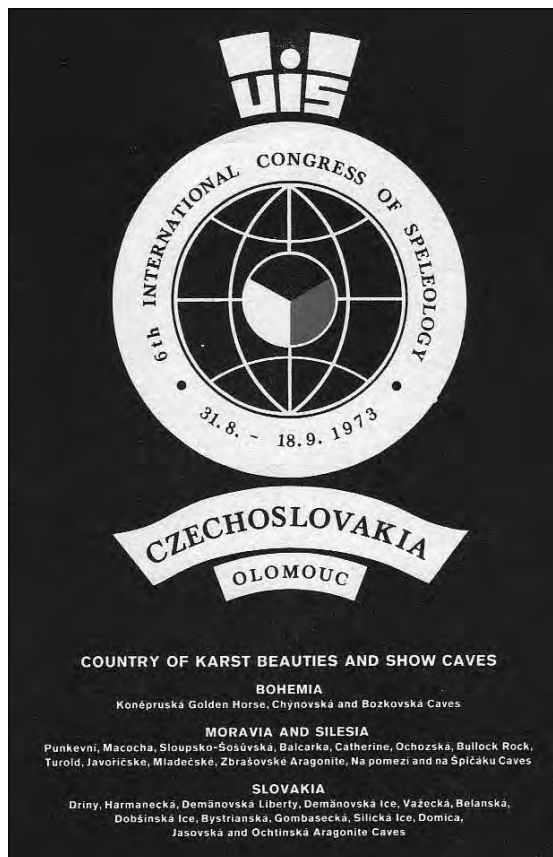
Jaro bylo pro mě ve znamení Býčí skály. Kroužek Adastu započal po mnohých obtížích konečně v technickém řešení Přítokového sifonu dle projektu Rudy Burkhardta. Pravidelně jsem se těchto akcí zúčastňoval, neboť jsem byl přijat za člena kroužku. 25 m štoly do tzv. Kufru a 11 m štoly ve vlastním sifonu – to je výsledek roční namáhavé práce celého kolektivu. Stereotyp těchto akcí narušila pouze návštěva skupiny Rangers na Býčí skále, posezení u bečky piva a dobrého guláše a návštěva jeskyně i s nástroji a „koncertem“ v domu před sifonem. Byl to nádherný a neopakovatelný zážitek.

Dovolenou charakterizovalo špatné počasí, přesto jsme Helena, Miloš,

Lecián a já stačili okupovat banskobystričské hospody, po umoudření počasí přejít z Bystrické do Demänovské doliny přes Chopok, navštívit jeskyně (zde jsme se náhodně potkali s Dockovou partou z SK ZK ROH Metra Blansko), navštívit Harmaneckou jeskyni a Španiu dolinu, zkrátka i bez ohledu na počasí se nám zadařilo.

6th international congress of speleology 1973, Czechoslovakia, Olomouc

Vrcholná světová událost speleologů se uskutečnila v ČSSR. Mnoho starostí, příprav a shonu a pak konečně přichází dlouho očekávaný den 3. září 1973 – zahájení v divadle O. Ctibora v Olomouci. Předtím proběhly předkongresové exkurze, následoval vlastní program v Olomouci – jednání, diskuse, přednášky, divadla, filmy, výstavy, společenské akce a další. Osobně si pamatuji nejvíce na situaci po recepci, kdy jsem se seznámil s předsedou speleologů z Barcelony Adolfem Erasem Romerem, jehož sekretářka měla české předky a trošku česky rozuměla. Po několika panáčích kořalky

Oficiální plakát kongresu z r. 1973

jsme se chytli kolem ramen a přítomným jsme zapěli známou píseň Qantana mera... Dalším nezapomenutelným večerem byla párty na ubytovně s Američany a Kanadany, kde jsem hrál na kytaru, zpívalo se a pili jsme Johnnieho Walkera.

Byl jsem společně se St. Mayerem a Přemyslem Ryšavým pověřen vedením předkongresové exkurze do severomoravských jeskyní. 31. 8. 1973 mě ráno budí Standa Mayer, vstávám, v „běhu“ snídám v jídelně studentských

Účastníci předkongresové exkurze před jeskyní Na Špičáku

kolejí a pak plným spoustu organizačních úkolů. Prezence, nasedat a odjezd. Dva autobusy nabírají směr Javoříčko. Přivítání ve slavnostním rázu i s chlebem a solí, pak prohlídka jeskyní. Pokračujeme na Mladeč, realizujeme povrchovou exkurzi, návštěvu jeskyně a pak na hrad Bouzov, kde v restauraci obědváme. Následuje arboretum v Bílé Lhotě a večer jsme zpět v Olomouci. Ráno opět prezence a odjezd tentokrát směr Jeseníky – na Pomezí a Špičák – prohlížíme si jeskyně a jejich nejbližší okolí, obědváme v přírodě ve formě „pikniku“. Pak ještě navštěvujeme Petrovy kameny a Karlovu studánku. Večeře je v Malé Morávce v rekreačním středisku, kde bude větší část účastníků nocovat. Ostatní se musí vrátit do Karlovy studánky do chatek v kempu. Po večeři se rozvinula družná zábava v místním baru, takže náš přesun se odehrál v podroušeném stavu všech včetně řidičů.

Vstáváme velmi neradi, v hlavě tloučou permoníci, oči se nechtějí otevřít. Snídaně je v Malé Morávce a pak jedeme dlouho mezi lesy a poli kolem Kružberské přehrady až do Hranic na Moravě. Odcházíme k Hranické propasti a pak přes řeku Bečvu do Zbrašovských aragonitových jeskyní. Zde mě posílá Přemysl Ryšavý, abych z průvodcovské místnosti zatelefonoval do Olomouce Dr. Panošovi a informoval ho o průběhu exkurze. Přitom jsem se seznámil s půvabnou průvodkyní Alenou a dal jí svoji návštěvenku. Tenkrát se ještě nic nedělo a nikdo nic netušil.

Večer se všichni vrátili do Olomouce autobusy asi v 17 hodin, ale já

mikrobusem až pozdě večer, protože jsme po celých Hranicích a okolí hledali ztraceného Mexičana, který nakonec dojel do Olomouce stopem.

Pokongresové akce proběhly víceméně klidněji, prováděli jsme po jeskyních kongresové hosty a vše ukončil táborák na rozloučenou v Protivanově, kde nám zahrála kapela Poutníci.

Po skončení kongresu se život v kraju vrátil do svých obvyklých „kolejí“. Bádali jsme v j. Dagmar a vypomáhali na Býčí skále. Také jsme něco zmapovali a probádali ve Sloupě. Pro mne důležitými událostmi byl rozchod s Helenou a návštěva průvodkyně ze Zbrašova Aleny v Brně a naše bližší seznámení.

Slavnost jeskyňářů – tak lze nazvat letošní Mikulášskou ve Křtinách u Fárlíků. Velký sál doslova „praskal ve švech“ díky hojné účasti jeskyňářů a přátel z celého Moravského krasu. Hráli Jezdci z Kuřimi. Fantastický Mikuláš v podání Celofána a čert Lecían nadělovali všem spravedlivě a přidávali i štamprdlíčku rumičku. Veselili jsme se až do rána, někteří dopadli špatně, na což doplatil Fárlíkův pes, kterého někdo pozvracel. Někteří zase netrefili na základnu u Býčí skály a přicházeli z různých směrů během příštího dne. Já rovněž...

Vánoční svátky jsem poprvé strávil mimo domov a rodinu – v dobré partě přátel na chatě u říčky Bobrůvky. Murek, Celofán, Docek, Hrabě Orlov, Zdena, Alena a já. Během svátků jsme hrdinně zdolávali postupně celkem asi 15 litrů rumu, který byl v hojném počtu pod stromečkem ve formě dáreků. Grilovali jsme kuřata, vařili speciální guláše, zkrátka jsme si to užívali. Silvestra jsme

pojali opět netradičně v uzavřené společnosti u Princů v bytě za zvuků kytar a občas i televize...

Rok 1974

Hned v lednu jsme organizovali další akce v jeskyni Býčí skála. 20. 1. se uskutečnila pokusná akce v přítokovém sifonu. Byla zkonstruována, vymyšlena a vyrobena podvodní „raketa“, nazvaná UFO, poháněná tlakovým vzduchem. Účelem mělo být proniknutí této rakety za sifon s případnou možností akusticky tipovat směr dalšího pokračování. Bohužel se však pokus nepovedl a raketa místo dopředu byla vyvržena ze sifonu zpět. Jinak byl počátek roku ve znamení očekávání výsledku „velké diplomatické bitvy“ Speleologického klubu proti snahám GÚ ČSAV o přejmenování Amatérské

jeskyně. Návrhy GÚ ČSAV byly vzneseny již v průběhu roku 1973, nejprve názvy s politickým podtextem a později byl prosazován název uvedený i v literatuře „Nové Punkevní jeskyně“. Tento název byl dokonce schválen Názvoslovnou komisí Českého úřadu geodetického a kartografického dne 23. 10. 1973. Byl jsem ve funkci jednatele Speleologického klubu a absolvoval jsem, společně s dalšími členy výboru a hlavně s předsedou St. Mayerem, řadu intenzivních jednání v zájmu zachování názvu „Amatérská“. Koncipoval jsem řadu písemností m. j. řediteli GÚ ČSAV, předsedovi ČÚGK a nakonec i předsedovi tehdejší vlády Josefu Korčákovi. S koncipováním mně ochotně pomáhal Jindřich Kvasnička, se kterým jsem nad těmito písemnostmi strávil řadu hodin. Muselo se to napsat

PAMĚTNÍ LIST

KE KONEČNÉMU ROZHODNUTÍ O JMÉNU NEJVĚTŠÍ JESKYNĚ V MORAVSKÉM KRASU

Logo Speleologického klubu v Brně

Oddělení pro výzkum krasu v Brně
Moravské masivo v Brně

74člupci Speleologického klubu v Brně a Oddělení pro výzkum krasu Moravského masiva v rámci a sečtenosti přijali zprávu nekrystalizující pískovce vltavy ČSR ze dne 25. února 1974 a zprávu předsedy Českého úřadu geodetického a kartografického v Praze ze dne 16. února 1974 a konečným rozhodnutím, schválili pro jeskyni název na označení Punkevň od po sifonu na řecu Punkevň před propastí Macechou název: „Amatérská“ -

AMATÉRSKÁ JESKYNĚ

Jméno přezdívali, že tento název je důstojným vyjádřením záliby mladých a nadšených objevitelů, jejich vytrvalé a úspěšné mnohaleté práce, za lezeními velmi fragilních obelů

JIRHO ŠLECHTY († 1965)
MILANA ZAHRADNICKÁ († 1970)
Ing. **MARCO ZAHRADNICKÁ († 1970)**

a také obrovského úsilí všech, kteří chtěli žít vlivu mladých objevitelů v 1970 vyprat ze spánku smrti při záchranné akci kléva v ústředí speleologů namořené obelů. Název Amatérská jeskyně respektuje jak objevitelské práce, tak i časový program: Ji obvyklé po století, až Amatérský po Mladé a soustředí si, aby všem budoucím návštěvníkům vždy připomíná ty odvážlivé nadšence, kteří přirodě vyryli odvážlivě tajemství Punkevň před propastí Macechou. Ty, pro které bohužel nemato ani nedavno vyhlášené povolení vlády krasného ložiska mluví generace mládeže - pro práci amatérů Speleologického klubu.

A ze ty mládeže, z nichž někteří již nikdy nepřemluví, stovíme poděkovat všem, kdo je chápali a podporovali v jejich hoci a práci, práce a spravedlnosti. Navě historie výzkumu Moravského krasu ocení po práci i Vaše zásluhy.

BRNO, BŘEZEN 1974

Pamětní list vydaný na památku definitivního schválení názvu Amatérská jeskyně

sice důrazně, ale vzhledem k politické situaci i opatrně a diplomaticky a v tom byl Jindřich opravdu mistr. Obrovským zadostiučiněním byl pro mě okamžik, kdy byl Speleologickému klubu doručen dopis předsedy ČÚGK datovaný 14. 2. 1974 a následně dopis předsedy vlády ze dne 25. 2. 1974, kteří rozhodli, že pro celý systém jeskyní zůstane zachován název objevitelů – Amatérská jeskyně.

Pracovníci GÚ ČSAV se však stále nevzdávali snah o přejmenování a na začátek března svolali tiskovou konferenci s novináři celého světa akreditovanými v naší republice s exkurzí do jeskyně. Upozornil nás na to pracovník GÚ J. Vařeka. Nezbývalo než rychle jednat. Sešli jsme se na KOMM – Ruda Burkhardt, V. Gregor – Celofán, M. Princ a já a domluvili jsme se, že to akademikům překazíme.

V noci před plánovanou tiskovkou jsme Celofán, jeho žena Zdena a já napsali na štolu červenou barvou text: Předseda vlády schválil Amatérská jeskyně. Ráno na tiskovce pak Ruda Burkhardt intenzivně vysvětloval přítomným novinářům, o co jde. Takže po příjezdu vedení GÚ jim již informovaní novináři pokládali nepříjemné otázky a tím definitivně tato nechutná kauza skončila.

V průběhu jara jsem často jezdil do Hranic a to nejen za krasovými jevy, ale i za Alenou. 22. 3. 1974 jsme si řekli „ano“ před úřední osobou brněnské radnice.

V krasu jsme střídavě bádali v j. Dagmar a na Býčí skále. Do výboru Speleologického klubu jsem již nekandidoval, naopak jsem své zkušenosti uplatnil ve funkci jednatele ve speleologickém

Nápis na štolu Amatérské jeskyně

kroužku Adastu. V květnu jsme se zúčastnili zájezdu Speleologického kroužku Adastu a ČKD na Slovensko a do Maďarska. Navštívili jsme řadu jeskyní, ale nezapomenutelným zážitkem bylo absolvování celého systému Domica – Aggtelek – Jósfaö a to nejen přístupných, ale i běžně nepřístupných částí.

Konečně se blíží čas dovolených, plánujeme s Alenou týden na Slovensku u přítelkyně Ljubice Gembické, průvodkyně v Bystrianské jeskyni a pak týden v Sedmihorkách u Turnova na skalách. Osud nám však tentokrát nepřál – vinou neopatrného cyklisty jsem havaroval se svým motocyklem v obci Jalná, skončili jsme oba se středně těžkými zraněními v nemocnici ve Žiaru nad Hronom, odkud nás po 14 dnech hospitalizace převzeli sanitkou do Brna. Měl jsem nohu

Dunivý dóm v jeskyni Dagmar

v sádře, ale nic mě nebolelo, chodit jsem mohl a tak jsem jel do krasu. Bylo velmi teplo a noha pod sádrou mě svědila, navíc častou chůzí se sádra zlomila. Vzal jsem tedy kladivo a nůžky a opatrně sádru rozbil a odstříhal. Po týdnu jsem šel v Brně s obavami na kontrolu k ortopedovi a ještě dnes vidím jeho nechápavý pohled – nejdřív do papírů, pak na moji nohu, znovu do papírů a znovu na moji nohu. Pak zakroutil hlavou a řekl: „To je divné, tady píšou, že vám mám sundat sádru a oni vám ji zatím sundali sami.“

Konec léta a podzimní měsíce jsme opět intenzivně báдали v jeskyni Dagmar v tzv. podzemním závrtu v Perlovém dómu. Ražená šachta vyústila v hloubce 8 m do volné síňky $2 \times 1,5 \times 3$ m, jejíž dno se zužovalo do volné pukliny s průvanem. Kameny, které spadly do pukliny,

dopadaly s dunivou ozvěnou do prostory ještě asi 4 až 5 m hluboko. Puklina byla neprůlezná, ale bylo zřejmé, že k jejímu rozšíření by stačila malá příložná nálož plastického perunitu. V objevitelské euforii jsem tedy zašel do Holštejna za Jirkou Moučkou, který měl k těmto věcem přístup a požádal ho o pomoc. Moc se mu do toho nechtělo, vykrucoval se jako had, ale po pár rumech nakonec souhlasil. Ráno přišel na Dagmaru, došli jsme k osudnému místu. Jirka znalecky usoudil, že to je nadějně a hned se pustil do přípravy nálože. Mezi prací se mě jen tak mimochodem zeptal, jestli jsem opravdu fyzicky ověřil, že tato puklina nesouvisí s níže ležícím Dunivým dómem. V ten moment mě došlo, že jsem to neudělal a vycházel jsem pouze z topografie, ale nedal na sobě nic znát a zalhal jsem. Pak jsme provedli odpal a Jirka odešel na Holštejn s tím, že až po týdnů prostora vyvětrá, ať to zkontrolují a dám mu vědět. Následující víkend jsem se hned po příjezdu bleskově převlékl do overalu a netrpělivě spěchal do jeskyně. Při přelézání klády, která přemostuje propáستku „Pětku“, z jejíhož dna se vstupuje do Dunivého dómu, jsem se rozhodl, že se nejdříve půjdu podívat dolů. Celý týden jsem doufal, že se Jirka mylí. Prolezl jsem úžinu do Dunivého dómu a popolezl jsem asi 3 až 4 m do jeho střední části a ke své hrůze jsem uviděl na dně pod zadním komínkem hromádku čerstvě napadaných úlomků vápencové sutě. Byl jsem v šoku a hlavně v rozpacích, co řeknu Jirkovi. Seděl jsem v Dunivém dómu asi půl hodiny, zpytoval jsem svědomí a nahlas sám sobě nadával nepublikovatelnými výrazy. Pak jsem se nějaký

Před Holštejskou jeskyní stojí zleva Jan Kovář, redaktor Tme, Jiří Moučka a František Musil

čas Jirkovi vyhýbal a když jsme se pak náhodně setkali, na jeho dotaz jsem mu řekl, že odstřel dopadl dobře, ale je to stále neprůlezné a pomalu to rozšiřujeme. Jirka na to jen odvětil – Jo, dobrý, jestli budeš ještě potřebovat bouchnout, tak se ozvi. – Samozřejmě jsem se již neozval.

Kromě našich lokalit jsme ještě stačili v rámci spolupráce s Krasovým oddělením Moravského muzea vypomoci na akcích v Křížových jeskyních a v Němčicích. Miloš Princ se stal členem nově založené vědecké skupiny Tarcus, která se věnovala geofyzikálním metodám v Krasu. Po několika letech jsme uskutečnili návštěvu našich oblíbených jeskynních systémů a úspěšně zdolali jak Propastovité bludiště, tak i Plánivy.

To se již rok 1974 pomalu chýlil ke konci, nastal čas bilancování, oslavování a plánů do budoucna.

Rokem 1974 se uzavírá i toto mé vzpomínání na dění v Moravském

Řehák a autor v Křížových jeskyních pod Kůlnou

krasu. Co jsme dělali v Krasu dále, bylo již publikováno ve svazku č. 11 knihovny ČSS – tam je seriózně zdokumentovaná činnost průzkumná a výzkumná. Co se týká činnosti společenské a jiné, možná někdy v budoucnu se opět zamyslím a začnu vzpomínat nebo to třeba udělá někdo jiný. V každém případě je na co vzpomínat, i když ne všechny vzpomínky jsou publikovatelné, respektive by bylo možná lepší o nich pomlčet.

Děkuji všem čtenářům, kteří vydrželi číst moje nesouvislé a občas i méně srozumitelné vzpomínání až do konce. Doufám, že můj počín, kromě jiného, vyprovokuje další pamětníky k podobnému činu.

*Váš Homo speleologiensis fossilis
Hugo Havel*

Autorem všech fotografií je Hugo Havel sen.

Některé informace z korespondence mezi Antonínem Bočkem a Vladimírem Homolou z let 1944–1950, část 3., roky 1945–1946

Rudolf Musil

Tato část korespondence navazuje na článek publikovaný ve *Speleu* 58, str. 28–33. Je to pro speleologii nesmírně důležité období, kdy u dílčích jeskyňářských skupin začleněných v různých organizacích dochází k názoru, že pro zvýšení kvality práce je bezpodmínečně nutné vytvořit samostatnou, pokud možno celostátní organizaci, která by sdružovala nejen všechny speleology, ale i odborníky pracující v krasových oblastech. Zároveň je to doba velkého rozkvětu speleologické práce a počtu jeskyňářů. Něco takového v minulosti neznáme.

Přes všechny obtíže spojené s koncem války a se začátkem poválečného období korespondence mezi Ant. Bočkem a Vlad. Homolou nejen neustává, ale je poměrně intenzivní. Co měsíc, a možná i co každý týden, dochází mezi všemi speleology k nepřestávajícím diskuzím týkajícím se dalšího zaměření speleologie a bylo by proto zapotřebí většího počtu zpráv, než které jsou v této korespondenci k dispozici. Bohužel některé měsíce, které by byly právě důležité, v zachované korespondenci chybí. I tak jsou však dopisy svědkem obrovského úsilí vynakládaného na vytváření podoby organizace a na její založení a dodávají o něm svědectví, které v běžných oficiálních zprávách jistě nenajdeme. Upozorňuji jen na to, že následující informace nevyčerpávají vše, co je v dopisech obsaženo.

Brno, 8. ledna 1945

Většina obsahu dopisu má osobní význam. Ant. Boček děkuje za přání k Novému roku a obšírně líčí následky náletu na Brno dne 20. listopadu a o zprávách kolujících mezi obyvateli, co vše je čeká při přechodu fronty. Stěžuje si, že je postižen tak velkými bolestmi zad, že musí někdy zatínat zuby, aby je vůbec vydržel.

I tak však vedle těchto osobních věcí připojuje zprávu o nově objeveném bludišti o několika patrech (podle mě se jedná o nepřesnou informaci) v nově objevené jeskyni v Josefovském údolí. Bohužel nemůže se zúčastnit na pracích své skupiny a pomoci při jejím mapování. Široce rozvádí stíhání pana Brouška státním zastupitelstvím. Oba pánové se zřejmě již delší dobu neměli z nejrůznějších důvodů příliš rádi.

Praha, 12. ledna 1945

Vl. Homola navštívil po krátké nemoci, kterou právě prodělal, nově objevenou jeskyni v Českém krasu. Přístup k ní je poměrně krkolomný, nejprve je nástup po odlámané stěně nad železniční tratí. Od jejího vchodu následuje sestup asi o 10 m. Bližší situaci však neudává.

Úmysl Ant. Bočka navázat vztahy s panem Rudolfem Maximovičem, který je generálním konzervátorem a ředitelem úřadu pro ochranu přírodních památek (Praha II, Těšnov 65, ministerstvo

zemědělství a lesnictví), aby tam oznámil objev nové jeskyně, pokládá za vhodný. Gratuluje k úspěchu a zároveň jakoby mimochodem uvádí, že se dověděl, že moravské jeskyně jsou prohledávané vojskem.

Brno, 17. ledna 1945

Ant. Boček kritizuje v dopise Brouškových článek o Sloupských jeskyních, který vyšel ve 3. čísle časopisu *Věda a život*. Byl u něho prof. Absolon s požadavkem, aby napsal na tento článek recenzi, ale není tomu příliš nakloněn. V dopise se nachází i kuriózní zpráva o tom, že na báňském úřadu leží požadavek na pokusnou těžbu „lignitu“ ve Sloupských jeskyních. Bližší údaje však v dopisu chybí.

Zprávu o tom, že jeskyně jsou hlídání vojskem, uvádí Boček na správnou míru. Byl jen pozván tajnou německou policií Gestapem na pohovor, ve kterém bylo jen naznačováno, že jeskyně mohou představovat dobré místo pro úkryt partyzánů nebo parašutistů.

Brno, 15. února 1945

Velká část dopisu je věnována dotazu na škody po leteckém náletu na Prahu. O novém objevu (zde píše o dvou nových jeskyních) připravuje článek do časopisu *Příroda*, a to i s jejich půdorysy, které jsou již hotové. Stále si stěžuje na velké bolesti v zádech a na boku a hlavně na to, že jakákoliv práce je velmi těžká, poněvadž všechna vytlučená okna jsou stále zatlučená deskami, takže v bytě je tma a musí se po celý den svítit. A to ještě vyšlo nové nařízení, že každá domácnost musí ušetřit 30 % dřívějšího odběru

elektrického proudu. I jeho manželka je již delší dobu nemocná a všichni trpí nedostatkem potravy, takže mívají stále hlad.

Brno, 27. února 1945

Ant. Boček byl požádán prof. Štefkou, který je hlavním redaktorem časopisu *Věda a život*, o článek s krasovou tematikou s fotografiemi. Rád mu vyhoví, ale z obavy před nálety (byly již tři) uschoval všechnen písemný materiál, fotografie a plány jeskyní do trezoru v Zemské bance. Musel by je vyzvednout, použít a opět zabalit, což není v jeho pracovních podmínkách jednoduchá práce. Na konec připojuje poznámku, že mu prof. Absolon vypravoval, že prý (Homola) je ve velkém sporu s panem Petrbohem. Je zajímavé, jak obě strany, pražská a brněnská, byly stále důkladně informovány o všem, co se kde děje.

Z tohoto roku máme pouze jeden dopis od Vl. Homoly, je pravděpodobné, že jich muselo být více a že v zachovaném souboru chybí.

Praha, 3. ledna 1946

Hned začátek roku začíná obsáhlým dopisem o šesti stránkách. Jeho obsah naznačuje, že mu musela předcházet poměrně velká korespondence a rozsáhlá výměna názorů, která se týkala především nově zakládaného Speleologického klubu. Upozorňuji, že se píše začátek ledna 1946! Tyto dopisy však bohužel chybí. Vl. Homola žádá o zaslání přihlášky a zároveň i složenky k zaplacení členství do Muzejního spolku v Brně. Rozvádí pak svou myšlenku o možnosti

kolektivního členství Jeskynní sekce Klubu českých turistů ve Speleologickém klubu v Brně. Zároveň podává i návod na toto začlenění. Domnívá se, že by to bylo možné podobně jako u „Svazu lyžařů“, kteří jsou zároveň i členy lyžařů Klubu českých turistů. Myslí si, že jen tak bude možné překonat „klubovní patriotství“ některých speleologů. Dále píše: „U Vás by to mělo vyhlídky na úspěch tím více, že můžete svým členům poskytnout větší výhody nežli jiné spolky.“

Z uvedeného jasně vyplývá, že obsahová stránka organizace Speleologického klubu byla v této době (začátek roku 1946) nejen detailně prodiskutovaná, ale i zcela hotová. Stalo se tak zřejmě v průběhu druhé poloviny roku 1945. Vl. Homola byl zřejmě plně informován o jeho zakládání a vzniku a podílel se na něm možná i svými myšlenkami. Svědčí o tom i další část dopisu, ve kterém zřejmě odpovídá na dotazy Ant. Bočka. Jedná se o schůzi v Turčanském Sv. Martinu. Nic o ní neví, ale prof. Kunský se mu zmiňoval o tom, že tam někdy koncem června 1945 (!) nějaký sjezd pracovníků v krasových oblastech byl. Byl jím požádán, aby ho na tento sjezd doprovázel, musel to však z nedostatku času odmítnout. Jakmile se však prof. Kunský objeví v Praze, zeptá se ho na podrobnosti.

V Moravském krasu pracovala v této době skupina pana stavitele Jalového. Ant. Boček byl zřejmě zvědavý na její výsledky a tak se Vl. Homoly na ně zeptal. Ten potvrdil, že zpráva o výsledcích byla zaslána řediteli Maximovičovi a byly k ní přiloženy i výsledky geofyzikálních měření ing. Meisla. Není možné nic proti nim namítat. Jestliže dostal stavitel

Jalový na geofyzikální měření nějaký finanční příspěvek, bylo to zřejmě pouze na ověření možnosti použití těchto metod ve speleologickém výzkumu. Pokud jde pak o nějaké subvence z Prahy, nebyla zřejmě žádná udělena. Pouze u úřadu pro ochranu přírody zjistil, že stavitel Jalový dostal z mimořádného státního rozpočtu částku 40.000 Kč, a to jako první část prostředků na jeskyni Kůlnu a Býčí skálu a o použití těchto prostředků rozhoduje Památkový úřad v Brně, kde pracuje dr. Šmarda. Poněvadž je nedostatek dělníků, nejsou námitky, aby plánovací práce v obou jeskyních, které mají vést k jejich uvedení do stavu, jaký byl před německým zásahem, provedla některá speleologická skupina.

Vl. Homola zasilá seznam všech členů v roce 1944, kteří pracují v Českém krasu. Zajímavá je další poznámka. „Zaškrtnutí jsou činní členové, kteří skutečně pracují. Bez označení jsou členové bez činnosti, škrtnutí členové vystoupivší, s jedním křížkem vyloučení pro krádež a násilnictví a odsouzení soudem, se dvěma křížky vyloučení pro zpronevěru. Modře podtržení jsou dorostenci do 18 let.“

V další části se opět vrací k problematice Speleologického klubu. Doporučuje zaslat oficiální dopis Speleologického klubu Jeskynní sekci Klubu českých turistů a uvádí jejich přesnou adresu. V dopise nabídnout spolupráci a on již najde nějakou cestu k navázání vzájemných styků. Podobný dopis poslat pak i do Berouna a do Ledče, neodvolávat se však na jeho osobu. Dopis do Ledče zůstane asi bez odpovědi. Zajímavý je dodatek: „Osobně spolupráci se všemi

spolky vítám, snad v té věci můj názor již znáte a rád bych přispěl k založení jednotné speleologické organizace.“

A nyní následuje v dopise velmi zajímavá informace. „Po zprávě o průběhu jednání v Turčanském Sv. Martinu je pro mě těžká situace spolupracovat na původním plánu O. Ondrouška (*pro neznalé Moravského krasu uvádím, že se jednalo o význačného krasového badatele*) a myslím si, že by to ani nebylo ku prospěchu věci, aby byly dvě ústřední organizace (*myslí tím slovenskou a českou*). Doporučuji proto, abyste se všemi silami zasadili, abyste byli přizváni do přípravné komise (*myslí tím slovenské*) a získali tam vedoucí místo pro Moravu. Jinak vedoucí úloha připadne Slovensku, které má krasových oblastí a i organizovaných jeskyňářů více než Morava a Čechy dohromady. Projevíte tím ochotu spolupracovat a zlomíte námitky, které proti Vašemu spolku mají zaujatí jedinci. Prosím proto o brzkou zprávu ohledně Vašeho dalšího postupu a zda jste již odeslali dopis Jeskynní sekci. Až se pak vyřídí tato záležitost, doporučuji nabídnout spolupráci i Krasové sekci Klubu českých turistů, která má vykonávat odborný dozor nad všemi Jeskynními sekcemi Klubu. Doporučuji v tomto případě nabídnout spolupráci jen nějakou obecnou frází a ne nějakým programem. Došlo-li by však k nějakým konkrétním návrhům, doporučuji učinit pokud možno ústupky. Dnes není doba na izolování, ale na soutěžení ve spolupráci. Na jiné řešení by ostatní kruhy sotva přistoupily, hlavně na Slovensku.“

Vl. Homola se zřejmě plně podílí na perspektivním programu a hledání

dalších cest. Dalšími účastníky ve vytváření tohoto perspektivního programu není zřejmě ani tak předsednictvo Speleologického klubu, ale jak ze všech poznámek vyplývá, pouze Ant. Boček a O. Ondroušek.

Dopisy mezi lednem a prosincem roku 1946 chybí, pokud vůbec existovaly. Je to nesmírná škoda, poněvadž se zrovna jednalo o období rozhodující o zaměření a organizaci speleologické práce.

Praha, 15. prosince 1946

Vl. Homola prosí za prominutí, že tak dlouho nedal odpověď na dopisy, které dostával. Jeho povinnosti byly nesmírně velké. Pracuje denně od 6 hodin ráno až do večera, nechodí ani domů a přespává na ústavu. K tomu ještě provádí svými silami některé stavební adaptační práce.

Rád přijímá nabídku dopisujícího člena, prosí však, aby to nebylo zveřejněno. Jako důvod uvádí, že poměr pražské univerzity, univerzity v Brně a Moravského muzea se v poslední době velmi zlepšil a jeho vstup do výlučně moravského spolku by mohl být chápán jako vtírání Pražáků do moravských věcí, což by mohlo vést ke zhoršení dosavadních přátelských styků.

Prosí o sdělení adresy pana Mir. Fabíka. Rád ho vezme s sebou do Českého krasu a seznámí ho s tamějšími problémy.

Praha, 23. prosince 1946

Dopis následuje brzy po dřívějším a byl zřejmě vyvolán nepředpokládaným a překvapivým návrhem. Tohoto dne dostal totiž dopis od O. Ondrouška, ve

kterém mu navrhuje, aby založil v Čechách Speleologický klub se stejnými stanovami jako má Speleologický klub v Brně, a pomýšlí přitom později v budoucnu na spojení obou Klubů a tak na vybudování širší organizace. To samozřejmě byl i vzdálený cíl Vl. Homoly, ale v této situaci něco takového nepředpokládá a tento návrh razantně odmítá. Zdůvodňuje, proč to není možné, a to ani pokud se týče jeho a ani pokud se týče vzniku Speleologického klubu v Praze. „Jsem,“ píše Homola, „asistentem na pražské univerzitě a v červnu 1947 mám skládat rigorózní zkoušky, takže mám své vlastní práce až nad hlavu. Jde to dokonce tak daleko, že nejezdím ani do jeskyní. V létě 1947 se chystám na studijní cestu do ciziny, a to společně s dr. Klírou z Moravského muzea a až se vrátím, nastupuji vojenskou prezenční službu. To vše, pokud se týče mé osoby. Pokud se pak jedná o speleologickou základnu u nás, jeskyňářství provozují jen zájemci o vědeckou činnost, tolik amatérských speleologů jako u vás v Brně u nás není. Výjimkou je možná 12 středoškoláků ve věku 16–17 let. Ti pak, kteří se zabývají speleologií jako vědou, jsou jednak dost staří, jednak pracují ve vědeckých ústavech a není naděje, že by bylo možné je organizovat. Jeskynní sekce u Klubu českých turistů měla v roce 1944 celkem 35 činných členů. Dnes z nich však zůstal jen archeolog Fr. Prošek, chemik Schüller, osteolog Hokr a já. Tedy pouze čtyři lidé, abychom podle stanov pro skupiny Klubu českých turistů vůbec mohli vytvořit jeskyňářskou skupinu. Máme i 14 středoškoláků, ti však spadají do kategorie dorostenců a nemohou být proto vedeni

jako členové. Jestli po vyjití střední školy nám z nich zůstanou čtyři, budeme rádi. Z kádry 35 členů více než polovina studuje na vysokých školách, přes čtvrtinu odešlo do pohraničí a zbytek se buď oženil nebo vstoupil do aktivní vojenské služby. Tak vypadá situace u nás. Jinak neznám nikoho, kdo by měl o speleologii zájem a tím méně někoho, kdo by chtěl takový Klub organizovat.“

Nakonec dává jeden návrh nebo radu. „Obraťte se s tímto návrhem na Vašeho člena Mir. Fabíka, který je ve Zbraslavi u Prahy, snad by to mohl zkusit on. Rozhodnete-li se ho touto činností pověřit, dejte mi vědět a já mu dám všechny nutné informace, bez nichž by neměl šanci na úspěch.“ Končí pak slovy: „Budte prosím tak laskavý a sdělte obsah mého dopisu i panu Ondrouškovi. A ještě jedna poznámka k tomuto plánu. V každém případě bude nutné nejprve jednat s prof. Kettnerem. Nezapomeňte přitom, že je vášnivý turista, člen výboru Klubu českých turistů a předseda jeho Krasové komise.“ I když to přímo nepíše, z jeho dopisu jasně vysvítá, že s uvedeným návrhem zásadně nesouhlasí. Opačuje, že se domnívá, že jediná možnost je kolektivní členství Jeskynních sekcí KČT ve Speleologickém klubu v Brně. Jinak se sotva dosáhne jednotné organizace.

Dopis končí tím, aby všechny tyto informace byly považovány za důvěrné a nikde s nimi nebylo spojováno jeho jméno.

Brno, 29. prosince 1946

Na předchozí dopis následovala okamžitá reakce. Dopis s návrhem na vytvoření samostatného Speleologického klubu

v Čechách je podle Ant. Bočka nápadem O. Ondrouška a nikoho o něm neinformoval. Teprve nyní o něm společně debatovali a oba chápou pohnutky, které ho vedou k odmítnutí tohoto návrhu. Podezřelá je mně nulová Bočkova reakce na návrh Ondrouška, což mě vede k tomu, že o něm musel vědět, že se asi, pro mě z neznámých důvodů, domluvili, aby jej Ondroušek poslal za sebe. Rovněž pak jeho odpověď: „Dále beru s radostí na vědomí, že jste se nyní orientoval na čistě vědeckou dráhu a zabýváte se geologií. Chápu, že se úkolu založení speleologického klubu v Čechách za těchto okolností nemůžete plně a s úspěchem věnovat.“ To je ovšem pouze moje osobní úvaha, kterou nelze ničím konkrétním podložit.

Pokud se týče návrhu na Mír. Fabíka, hodnotí Ant. Boček jmenovaného velmi kladně jako výborného a nadšeného jeskyňáře. Je však příliš mladý, ve vystupování skromný a nemá nejmenších znalostí a zkušeností pro tento úkol. Proto se domnívá, že by se na tuto práci příliš nehodil. Přesto mu napíše a vysvětlí mu, o co se jedná. Žádá pak Homolu, aby mu vysvětlil, jak si představuje kolektivní členství Jeskynních sekcí KČT. „U nás v Brně totiž se členy těchto sekcí nejsme schopni se nějak domluvit.“

V dalším se obrací ke schůzce v Turčanském Sv. Martinu a široce se o ní rozepisuje. Ustavující výbor nebo informativní schůzku svolalo podle něho několik anonymů. Na ní vznikl přípravný výbor, který měl nebo má organizovat celostátní speleologickou společnost. Nás bohužel úmyslně nepozvali, ač máme přes 120 členů. Za Čechy tam do přípravného výboru zvolili dr. Kunskeho a archeologa

dr. Böhma, za Moravu prof. Vitáska a ing. Valtra z KČT. Za Slovensko je ve výboru doc. Lukniš, dr. Izák (lékař) a V. Benický. Prof. Vitásek je přitom členem našeho Speleologického klubu. Na tomto jednání nebyl přítomen a ujistil nás, že nedopustí, aby Speleologický klub v Brně byl ignorován. Myslí si, že za celou věcí nepozvání Speleologického klubu stojí pan Jalový a možná i prof. Zapletal a jistě dr. Šmarda z Moravského muzea.

Další zpráva Ant. Bočka navazuje na stať o zprávách pana Josefa Jalového a píše Vl. Homolovi zajímavou informací, kterou je vhodné opsat z dopisu doslova. Má význam hlavně pro historii speleologie v Moravském krasu: „Pan Jalový krátce, asi v roce 1944, pracoval se svou blanenskou skupinou a se mnou ve Sloupě. Pak mne zvali do Blanska na informační schůzky s přednesem. Byl jsem tam několikrát. Na to se náhle osamostatnili! Po osvobození začal, spoléhaje na známosti se členy ZVN, tvořit bez ohledu na to, že jsme připravovali s jeho vědomím náš spolek, jakousi volnou společnost pod jménem „jeskynní rada“. Mne tam udělali místopředsedou. On byl ovšem předsedou. Vládl absolutisticky a neodborně. Jeskyňářil teprve asi 2–3 roky bez vědomostí odborných. Teprve asi v roce 1944 dostal do rukou Absolonův Moravský kras a krátce před tím můj Moravský kras a mého průvodce! Pak se seznámil s jistým inž. Frant. Meiselem, který se zabýval geofyzikálními pokusy. V důsledku jednání (přímo diktátorského) p. Jalového vystoupilo 6–7 skupin z jeho jeskynní rady, čímž tato zanikla! To nám pan Jalový nemůže odpustit. Jeho „činnost“ dle sdělení se

soustřeďuje nyní na získávání subvencí a dostal již prý celkem, způsobem nám všem nevysvětlitelným, od Zemského národního výboru v Brně (dle vlastního jednání) Kčs 18.000 na geofyzikální pokusy a nyní od ministerstva prostřednictvím pana ředitele Maximoviče asi 40.000 Kčs.“ V dalším pokračování se pak Boček zabývá tím, jak může pan Jalový sehnat tak velkou částku peněz a běžní speleologové nejsou schopni dostat ani korunu a jedná se přitom o takový projekt jako je spojení Býčí skály s Rudickým propadáním.

Jakmile 14 pracovišť Speleologického klubu dodá své výroční zprávy, chce Boček pracovat na konceptu výroční zprávy a vydat ji tiskem. Uvádí, že by chtěl napsat i zvláštní publikaci týkající se krasových jevů na Moravě, a to edicí Muzejního spolku v Brně, který ho pověřil, aby takovou publikaci napsal. Je však zřejmě v dosti pesimistickém stavu, má podle jeho slov příšerné bolesti v zádech, takže píše: „Zmohu to ještě? Zvládnou ještě látku? Budu mít dosti času na zpracování všeho? Byl bych tomu sám rád, byla by to koruna mého počínání v Moravském krasu, ale bojím se závistivců.“

Pak přeje do Nového roku VI. Homolovi mnoho zdaru a jako doušku uvádí, že se právě skupině dr. Burkhardta podařilo na vánoční svátky proniknout krkolomným způsobem do dosud neznámé propasti v údolí Křtinského potoka a postoupit až k podzemnímu toku této ponorné říčky. Dnes se pokusí o další postup, poněvadž minule neměli s sebou dostatek lan.

Závěr

Kdo nezažil poválečné měsíce, těžko si dovede představit tehdejší náladu. Všechny lidi, a to i ty, kteří měli spíše sklony k pasivitě, ovládlo nadšení, které vedlo k tvůrčí práci, něco dělat, něco změnit. Vyplývalo to z toho, že po dlouhou dobu žili více méně pasivně a čekali jen na konec války. Najednou se pak před nimi otevřel prostor k opravdové, skoro neomezené seberealizaci. Týkalo se to všech vrstev obyvatelstva a samozřejmě i speleologů. U těch to bylo ještě umocněno tím, že nastala doba, kdy si uvědomili, že izolovaná jeskyňářská práce nemá budoucnost, že pro další práci je nutné spojit všechny síly, jinými slovy vytvořit organizaci, která by všechny lidi pracující v krasu spojovala. Je samozřejmé, že tak, jako i u jiných projektů, se i tady vyskytli jednotlivci, kteří tento názor nesdíleli, ale svým počtem byli jistě ojedinelí.

Uvedené tendence mající vést ke zvýšené organizovanosti speleologické práce se projeví pouze na Moravě a na Slovensku. U speleologů v dnešním Českém krasu tyto tendence nevznikly. Bylo to způsobeno tím, že činných pracovníků v jeskyních tam nebyl příliš velký počet a podle mého názoru hlavně tím, že tam nebyla dlouhodobá historie těchto výzkumů, jakou známe z krasových oblastí Moravy a Slovenska. Z hlediska srovnání s těmito stáli čeští speleologové teprve na začátku své činnosti a necítili potřebu nějakého většího organizačního sjednocení. Z jejich hlediska nebylo vlastně co sjednocovat. Jedinou výjimkou byl možná jen VI. Homola.

Pokud se týče Moravského krasu, konec války přinesl zajímavé rozložení sil, které nemohlo mít dlouhého trvání. Vznikly tři nesouměrné aktivně se prosazující skupiny. Byl to stavitel Jalový, který podle Ant. Bočka neměl dostatečné znalosti ve speleologické práci a počet spolupracovníků nebyl příliš stabilní. Byl však aktivní v získávání peněz. Proto také se podle mě zaměřil spíše nebo především na takové projekty, jako bylo uvedení jeskyní Býčí skála a Kůlna do původního stavu. Určitou perspektivu možná viděl v zavádění nových metod průzkumu (geofyzika), ale zřejmě ne v tehdejší základní speleologické práci spočívající v objevování nových jeskyní nebo jejich pokračování.

Dalším byl pak naprostý solitér pan Broušek, který již tím, že nikdy nehledal nebo nenašel spolupracovníky, nemohl být perspektivní. Zajímavé je, že prof. Absolon stál v této době zcela stranou a v žádném případě se nezapojil do probíhajícího procesu.

Poslední skupinou pak byl dlouholetý speleolog Ant. Boček, který jako jeden z mála viděl perspektivu v samostatné organizaci speleologické práce. Podařilo se mu soustředit kolem sebe skoro všechny významnější krasové pracovníky a vytvořit dokonce novou organizační základnu, a to Speleologický klub, sdružující již

na svém začátku 14 pracovních skupin. Něco takového ještě v Moravském krasu nebylo. Z písemných materiálů jasně vysvítá, že se nechtěl spokojit pouze s organizací jeskyňářů v Moravském krasu, případně i v ostatních krasových oblastech Moravy, ale jeho perspektivní cíle sahaly mnohem dále. Bylo pouze otázkou, jak toto sledování jediného cíle všemi speleology dlouho vydrží, kdy se opět projeví odstředivé tendence vyvolané osobními spory nebo prosazováním osobního prospěchu.

Zcela podobná situace pak vznikla i na Slovensku. Odlišovala se od moravské pouze tím, že tam hned na začátku došlo k proklamaci vytvořit celostátní společnost a zahrnout tak všechny speleology do jediné organizace. Nedostatkem tohoto cíle bylo, že se snažili podchytit do přípravného výboru především odborníky zvučných jmen, ale nějak opomenuli nutnost jednání i s konkrétními speleology, kteří sice nemusí mít mimořádné občanské postavení, ale v jeskyních pracují a krasovou problematiku dobře znají. Projevilo se to i ignorováním vytvořeného Speleologického klubu. Základní chybou bylo zřejmě opomenutí nutné široké spolupráce.

Tak vypadala situace první dva roky po válce. Jak se vyvíjela a pokračovala dále, může být již částí dalšího dílu.

VÝROČÍ A VZPOMÍNKY

Chráněná krajinná oblast Český kras čtyřicátníci

Irena Jančaříková, Správa CHKO Český kras

Chráněná krajinná oblast Český kras (dále jen CHKO) se, jak známo, rozprostírá přibližně podél řeky Berounky od Berouna až ku Praze na ploše cca 132 km². Zaujímá část okresů Beroun a Praha-západ a část obvodu Praha 5.

V roce 1972 Státní ústav památkové péče a ochrany přírody připravil podklady a Ministerstvo kultury vyhlásilo výnosem ze dne 12. 4. 1972 CHKO (*Anonym 1972*).

Posláním oblasti je ochrana všech hodnot krajiny, jejího vzhledu a jejích typických znaků i přírodních zdrojů a vytváření vyváženého životního prostředí. K typickým znakům krajiny náleží zejména její povrchové utváření včetně vodních toků a ploch, rozvržení a využití lesního a zemědělského půdního fondu, její vegetační kryt a volně žijící živočišstvo a ve vztahu k ní také rozmístění a urbanistická skladba sídlišť, architektonické stavby a místní zástavba lidového rázu (*Anonym 1972*).

Monografie o této oblasti bohužel neexistuje. Je to dáno paradoxně tím, že

40 LET
1972 ✦ 2012

Český kras leží v poměrně hustě osídlené krajině v blízkosti hlavního města a v novodobé historii zde pracovala řada vědců, kteří báдали v různých oborech a výsledky svých prací publikovali na různých místech. Zpracovat veškeré

výsledky a vydat je uceleně by znamenalo mnoho práce, do které se zatím neměl sílu nikdo pustit.

Důležité údaje o Českém krasu lze nalézt porůznu, např. na internetových stránkách Správy CHKO Český kras (www.ceskykras.ochranaprirody.cz). Agentura ochrany přírody a krajiny ČR (dále jen AOPK ČR) vydala publikaci o chráněných územích středních Čech (*Ložek a kol., 2005*). Čtenáři Spelea nepochybně znají pro jeskyňáře stěžejní knihu, vydanou opět AOPK ČR, „Jeskyňe“ (*Hromas J. (ed.) a kol., 2009*), ve které je ucelený přehled jeskyní v Českém krasu.

Český kras je unikátní oblastí, proslulou zejména z geologického hlediska. Je to dáno geologickým podložím tvořeným hlavně vápenci, které vystupují v centrální části regionální geologické jednotky zvané Barrandien. Vápence zde vznikaly z vápnatých schránek živočichů v mořském prostředí v prvohorních útvarech siluru a devonu před 440 až 360 miliony let.

Vápence voda poměrně rychle a snadno rozpouští, a tak se v nich vytvářejí četné krasové jevy, zejména jeskyňe. V Českém krasu jich bylo dosud objeveno téměř 700. Největší z nich jsou Konepruské jeskyňe s délkou chodeb kolem dvou kilometrů.

Jeskyňe v Českém krasu byly známy a využívány od nepaměti jak zvířaty,

tak lidmi. Ve více než 70 jeskyních byly učiněny archeologické nálezy z různých období (*Matoušek a kol., 2005*). V novodobé historii začaly „moderní“ archeologické a speleologické výzkumy v 19. století a pokračovaly i ve 20. století, kdy došlo k jejich největšímu rozkvětu. V jeskyních Českého krasu se intenzivně bádá i nyní, a to podle pravidel daných zákonem.

Správa CHKO Český kras (dále jen Správa) vykonává na území CHKO státní správu v oblasti ochrany přírody a krajiny. Správa je součástí AOPK ČR, která je organizační složkou státu. Jeskyňářů se z hlediska výkonu státní správy přímo týká speleologická výzkumná a průzkumná činnost ve zvláště chráněných územích. Zde se uplatňuje zákon 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny v platném znění, konkrétně § 10, ochrana a využití jeskyní (*Miko a kol. 2005*).

Jeskyňáři na území CHKO jsou velmi aktivní a dlouhodobě spolupracují se Správou, která na základě jejich žádostí vydává povolení ke speleologické činnosti. Na území Českého krasu pracují tyto základní organizace České speleologické společnosti: 1-02 Tetín, 1-04 Zlatý kůň, 1-05 Geospeleos, 1-06 Speleologický klub Praha a 1-11 Barrandien.

V následujícím přehledu je seznam jeskyní Českého krasu, ve kterých mají jeskyňáři povolenou speleologickou činnost:

ZO ČSS	jeskyně	kód JESO	povolení do roku
1-02 Tetín	Tříchodová jeskyně	K1128715-J-000018	2013
1-02 Tetín	Devítikorunová jeskyně	K1128714-J-000008	2014
1-02 Tetín	Tetínská chodba	K1128713-J-000006	2015
1-02 Tetín	Tetínská propáستka 1	K1128713-J-00024/a	2015
1-02 Tetín	Tetínská propáستka 2	K1128713-J-00024/b	2015
1-02 Tetín	Terasová jeskyně	K1128714-J-000007	2015
1-02 Tetín	Portálová jeskyně	K1128714-J-000001	2015
1-02 Tetín	Rumunská jeskyně	K1128714-J-000009	2015
1-02 Tetín	Jeskyně Metro	K1128714-J-00010	2015
1-02 Tetín	Volarská jeskyně	K1128714-J-00014	2015
1-02 Tetín	Jeskyně U veselé pastýřky	K1128714-J-00026	2015
1-02 Tetín	Jeskyně U buku	K1128715-J-00013	2015
1-02 Tetín	Plší jeskyně	K1128715-J-00015	2015
1-02 Tetín	Martina	K 1128715-J-00005	2016
1-02 Tetín	Bišilu	K 1128713-J-00011	2016
1-04 Zlatý kůň	Bonzákova sluj	K1128718-J-00040	2013
1-04 Zlatý kůň	Nová propast	K1128711-J-00014	2013
1-04 Zlatý kůň	Bufetová	K1128711-J-00007h	2013
1-05 Geospeleos	Podtraťová jeskyně	K1128717-J-00002	2015
1-05 Geospeleos	Jeskyně Arnika	K1128721-J-00054	2015
1-05 Geospeleos	Čeřínka	K1128724-J-00020	2015
1-05 Geospeleos	Jeskyně Arnoldka	K1128724-J-00026	2015
1-05 Geospeleos	Studniční propast	K1128724-J-00101	2015
1-05 Geospeleos	Dubová jeskyně	K1128724-J-00122	2015
1-06 Speleol. klub Praha	Srbské jeskyně	K1128723-J-00007	2012
1-06 Speleol. klub Praha	Netopýří jeskyně	K1128723-J-00003	2012
1-06 Speleol. klub Praha	Propad pod 6. slují	K1128723-J-00006B	2012
1-06 Speleol. klub Praha	Vyhliídka	K1128723-J-00011	2015
1-06 Speleol. klub Praha	Jezerní	K1128723-J-00012	2015
1-06 Speleol. klub Praha	Galerie	K1128723-J-00013	2015
1-06 Speleol. klub Praha	Nad Galerií	K1128723-J-00014	2015
1-06 Speleol. klub Praha	Princova	K1128723-J-00015	2015
1-06 Speleol. klub Praha	Mysí díry	K1128723-J-00016	2015
1-06 Speleol. klub Praha	Škvíra v Blážíně stěně	K1128723-J-00017	2015
1-06 Speleol. klub Praha	U bunkru	K1128723-J-00018	2015
1-06 Speleol. klub Praha	Puklinka U bunkru	K1128723-J-00019	2015
1-06 Speleol. klub Praha	Malá	K1128723-J-00020	2015
1-06 Speleol. klub Praha	Nad Malou	K1128723-J-00021	2015
1-06 Speleol. klub Praha	Trojítá	K1128723-J-00022	2015
1-06 Speleol. klub Praha	Ucpaná	K1128723-J-00023	2015

1-06 Speleol. klub Praha	V rokli	K1128723-J-00024	2015
1-06 Speleol. klub Praha	Široká	K1128723-J-00025	2015
1-06 Speleol. klub Praha	S mostem	K1128723-J-00026	2015
1-06 Speleol. klub Praha	Okno	K1128723-J-00027	2015
1-06 Speleol. klub Praha	Hlohová	K1128723-J-00028	2015
1-06 Speleol. klub Praha	Nad Úzkou	K1128723-J-00029	2015
1-06 Speleol. klub Praha	Úzká	K1128723-J-00030	2015
1-06 Speleol. klub Praha	Nad Jezerní	K1128723-J-00042	2015
1-06 Speleol. klub Praha	Pod Princovou	K1128723-J-00043	2015
1-06 Speleol. klub Praha	Nad Barrandovou	K1128723-J-00044	2015
1-06 Speleol. klub Praha	Memento mori	K1128723-J-00045	2015
1-06 Speleol. klub Praha	U padáku	K1128723-J-00046	2015
1-06 Speleol. klub Praha	Listopadová	K1128723-J-00047	2015
1-06 Speleol. klub Praha	Vodárna	K1128723-J-00048	2015
1-06 Speleol. klub Praha	Nad Širokou	K1128723-J-00049	2015
1-06 Speleol. klub Praha	Škvárová	K1128723-J-00055	2015
1-06 Speleol. klub Praha	Pupeční	K1128723-J-00056	2015
1-06 Speleol. klub Praha	Termovizní	K1128723-J-00006C	2015
1-06 Speleol. klub Praha	Nová propast v Tomášk. lomu	K1128717-J-00007	2016
1-06 Speleol. klub Praha	Augustová jeskyně	K1128717-J-00018	2016
1-11 Barrandien	Jeskyně Nad Kačákem	K 1128721J00001	2016
1-11 Barrandien	komín v Petzoldově lomu	K 1128725J00010	2016
1-11 Barrandien	Petzoldova jeskyně	K 1128725J00012	2016
1-11 Barrandien	Skulina	K 1128725J00013	2016
1-11 Barrandien	V sutí	K 1128725J00014	2016
1-11 Barrandien	Rudolfova	K 1128725J00023	2016
1-11 Barrandien	Marie	K 1128725J00024	2016
1-11 Barrandien	Dynamitka	K 1128725J00025	2016
1-11 Barrandien	Severní	K 1128725J00026	2016
1-11 Barrandien	Na Javorce	K 1128726J00002	2016

Rozhodnutí o speleologické výzkumné a průzkumné činnosti ve zvláště chráněných územích se vydává na dobu pěti let. Jeskyňáři zašlou Správě každoročně stručnou zprávu a po pěti letech vypracují podrobnou závěrečnou zprávu o své činnosti. Povolení nelze prodloužit, čili každých pět let je třeba žádat znovu.

Jeskyňáři poskytují údaje uvedené v závěrečné zprávě AOPK ČR do celostátní

databáze Jednotné evidence speleologických objektů (JESO).

Z bezpečnostních důvodů a z důvodu ochrany je asi 30 jeskyní v Českém krasu uzamčeno. Patří sem samozřejmě zpřístupněné Koněpruské jeskyně a dále některé jeskyně, kde mají jeskyňáři svá pracoviště. Zvláštní kategorií, která sice není v zákoně o ochraně přírody a krajiny vymezena, ale osvědčila se v praxi,

jsou jeskyně v konzervaci. Jde o významné, zpravidla uzamčené jeskyně, kde byl dokončen speleologický průzkum. Nejedná se tedy o speleologická pracoviště. Tyto jeskyně se navštěvují výjimečně za účelem exkurzí, sčítání netopýrů, fotodokumentace, vědeckého výzkumu, cvičných akcí speleologické záchranné služby, kontroly uzamčení vchodu apod.

AOPK ČR v rámci zajišťování praktické péče o přírodu a krajinu může financovat z národních programů „Program péče o krajinu“ (PPK) a „Správa nezczitelného státního majetku v ZCHÚ“ (MaS) a dále z programu Evropské unie „Operační program životního prostředí“ zabezpečení jeskyní. Zejména jde o budování uzamykatelných uzávěrů vchodů do jeskyní. Takto již byly v Českém krasu uzavřeny jeskyně Augustová, Krápníková, Na Javorce, Tetínská propáštka 2 a propad na střední etáži v lomu Na Chlumu. V jednání je uzavření jeskyní Nová propast na Zlatém koni, Arnoldka, Petzoldovy jeskyně a Bišilu.

Správa usiluje o to, aby jakožto kontrolní orgán státu, kterému zákon o ochraně přírody a krajiny ukládá dohlížet nad dodržováním § 10 a provádět správu jeskyní, získala postupně klíče od všech uzamčených jeskyní v Českém krasu.

Tolik tedy v hlavních rysech o tom, jak probíhá ochrana jeskyní v CHKO. Správa samozřejmě vykonává státní správu v souladu se zákonem o ochraně přírody a krajiny a dalšími zákonnými normami (např. správním řádem) v mnoha dalších aspektech. Pro čtenáře Spelea by však jeskyně měly být stěžejním tématem.

Český kras však nejsou jen jeskyně. Tato oblast je proslulá také z geologického, paleontologického, stratigrafického, botanického a zoologického hlediska. V CHKO se nacházejí četná maloplošná zvláště chráněná území a devět evropsky významných lokalit patřících do soustavy nejvýznamnějších chráněných území Evropské unie, Natura 2000. Není pochyb o tom, že jde o území po všech stránkách naprosto unikátní.

Co CHKO Český kras popřát do dalších let? Hlavně, aby se k ní její úhlavní nepřítel, člověk, choval lidsky, rozumně a šetrně.

Literatura:

- Anonym (1972): Výnos ministerstva kultury České socialistické republiky ze dne 12. 4. 1972 čj. 4947/72-II/2 o zřízení chráněné krajinné oblasti Český kras.
- Hromas J. (ed.) a kol. (2009): Jeskyně. In: Mackovčín P. a Sedláček M. (eds.): Chráněná území ČR, svazek XIV. – AOPK ČR a EkoCentrum Brno: 1–608. Praha.
- Ložek V., Kubíková J., Špryňar P. a kol. (2005): Střední Čechy. In: Mackovčín P. a Sedláček M. (eds.): Chráněná území ČR, svazek XIII. – AOPK ČR a EkoCentrum Brno: 1–904. Praha.
- Matoušek V., Jenč P., Peša V. (2005): Jeskyně Čech, Moravy a Slezska s archeologickými nálezy. – Nakladatelství Libri: 1–270. Praha.
- Miko L. a kol. (2005): Zákon o ochraně přírody a krajiny, Komentář. – Nakladatelství C. H. Beck: 1–526. Praha.

Římská jednička v uzavřeném intervalu (Lukáš Falteisek, Czech Speleo Photo 2012, Montanistika a historické podzemí, 3. místo)